

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα: *Η Πελοπόννησος ως Τουριστικός Οδηγός*

Επιβλέπων Καθηγητής: *Στεργίου Δημήτρης*

Σπουδάστρια: *Χαλούλου Ευγενία*

Πάτρα, 2010

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΣΕΛΙΔΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	7
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο – ΕΙΣΑΓΩΓΩΓΗ.....	8
1.1 Αντικείμενο και στόχοι της πτυχιακής εργασίας - Περίληψη Πελοποννήσου.....	8
1.2 Δομή της πτυχιακής εργασίας.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο – Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	11
2.1 Ο ορισμός του τουρισμού.....	11
2.2 Η ιστορία του τουρισμού και η εξέλιξή του.....	12
2.2.1 Η πρώτη περίοδος εξέλιξης του τουρισμού (μέσα τρίτης χιλιετίας π.Χ – 1840 μ.Χ).....	12
2.2.2 Η δεύτερη περίοδος εξέλιξης του τουρισμού (1840 μ.Χ – 1945 μ.Χ).....	14
2.2.3 Η τρίτη περίοδος εξέλιξης του τουρισμού (1945 μ.Χ – μέχρι σήμερα).....	16
2.3 Ο τουρισμός στην Ελλάδα.....	16
2.4 Κατηγορίες του τουρισμού.....	17
2.4.1 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο – ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	18
3.1 Μυθολογία.....	18
3.2 Προϊστορία – Αρχαιότητα.....	19
3.3 Μυκηναϊκός πολιτισμός.....	20
3.4 Ιστορία.....	21
3.4.1 Βυζαντινή εποχή.....	21
3.4.2 Φραγκοκρατία.....	22

3.4.3 Τουρκοκρατία.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο – Η ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ.....	24
4.1 Γεωλογικά χαρακτηριστικά.....	24
4.1.1 Σπήλαια.....	24
4.1.1.1 Σπήλαιο Δυρού.....	25
4.1.1.2 Σπήλαιο των Λιμνών.....	25
4.1.2 Όρη.....	26
4.1.3 Πεδιάδες και οροπέδια.....	27
4.1.4 Νησιά.....	27
4.1.5 Ποτάμια και λίμνες.....	27
4.1.6 Κλίμα.....	28
4.2 Νομοί.....	28
4.3 Πληθυσμός.....	28
4.4 Οικονομία.....	29
4.5 Υποδομές.....	30
4.5.1 Πύλες εισόδου.....	30
4.5.1.1 Ισθμός της Κορίνθου.....	30
4.5.1.2 Γέφυρα Ρίου – Αντίρριου.....	30
4.5.1.3 Το λιμάνι της Πάτρας.....	31
4.5.2 Οδικό δίκτυο.....	31
4.5.3 Αεροδρόμια.....	32
4.5.4 Λιμάνια.....	33
4.5.5 Ξενοδοχεία.....	33
4.5.5.1 Aldemar Olympian Village.....	34

4.5.5.2 Club Hotel Loutraki.....	35
4.5.5.3 Olympia Riviera Resort (Grecotel).....	35
4.5.5.4 Filoxenia (Grecotel).....	36
4.5.5.5 Sunrise Village Beach.....	37
4.5.5.6 Mandola Rosa suites and villas (Grecotel).....	37
4.5.5.7 Alkyon Resort.....	38
4.5.5.8 Belle Hellene Hotel.....	39
4.5.5.9 Country Club Trikolonion.....	39
4.6 Νομοί, Δήμοι, αξιοθέατα, ιστορικά στοιχεία και τουρισμός της Πελοποννήσου.....	40
4.6.1 Νομός Κορινθίας.....	40
4.6.1.1 Κόρινθος.....	41
4.6.1.2 Λουτράκι.....	42
4.6.1.3 Ξυλόκαστρο.....	43
4.6.2 Νομός Αργολίδας.....	44
4.6.2.1 Ναύπλιο.....	45
4.6.2.2 Επίδαυρος.....	46
4.6.2.3 Μυκήνες.....	48
4.6.3 Νομός Αρκαδίας.....	49
4.6.3.1 Τρίπολη.....	50
4.6.3.2 Μεγαλόπολη.....	51
4.6.4 Νομός Αχαΐας.....	52
4.6.4.1 Πάτρα.....	53
4.6.4.2 Καλάβρυτα.....	54
4.6.5 Νομός Ηλείας.....	55
4.6.5.1 Πύργος.....	56

4.6.5.2 Ολυμπία.....	57
4.6.6 Νομός Μεσσηνίας.....	58
4.6.6.1 Καλαμάτα.....	59
4.6.7 Νομός Λακωνίας.....	60
4.6.7.1 Σπάρτη.....	61
4.6.7.2 Μυστράς.....	62
4.6.7.3 Μονεμβασία.....	64
4.6.7.4 Μάνη.....	65
4.6.8 Δήμοι και Κοινότητες των Νομών της Πελοποννήσου.....	66
4.6.8.1 Διοικητική διαίρεση του Νομού Κορινθίας.....	66
4.6.8.2 Διοικητική διαίρεση του Νομού Αργολίδας.....	66
4.6.8.3 Διοικητική διαίρεση του Νομού Αρκαδίας.....	67
4.6.8.4 Διοικητική διαίρεση του Νομού Αχαΐας.....	68
4.6.8.5 Διοικητική διαίρεση του Νομού Ηλείας.....	68
4.6.8.6 Διοικητική διαίρεση του Νομού Μεσσηνίας.....	69
4.6.8.7 Διοικητική διαίρεση του Νομού Λακωνίας.....	70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο – ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ.....	71
5.1 Προβλέψεις αφίξεων τουριστών στην Πελοπόννησο για το 2008.....	71
5.1.1 Προβλέψεις αφίξεων τουριστών στο Νομό Ηλείας για το 2008.....	71
5.1.2 Προβλέψεις αφίξεων τουριστών στο Νομό Αργολίδας για το 2008.....	74
5.1.3 Προβλέψεις αφίξεων τουριστών στο Νομό Αχαΐας για το 2008.....	77
5.1.4 Προβλέψεις αφίξεων τουριστών σε ολόκληρη την Πελοπόννησο για το 2008.....	80
5.2 Συγκριση αφίξεων τουριστών στην Πελοπόννησο τα έτη 2003 και 2007.....	83
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	87

6.1 Γενικά συμπεράσματα.....	87
6.2 Δυσκολίες που παρουσιάστηκαν.....	88
6.3 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	88
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – SITES.....	90

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία παρουσιάζει την Πελοπόννησο ως τουριστικό προορισμό καθώς και τις αφίξεις των τουριστών με βάση στατιστικά στοιχεία. Επίσης γίνεται πρόβλεψη για τον τουρισμό της στο μέλλον με την βοήθεια του στατιστικού προγράμματος Stat Graphics. Η πραγματοποίηση της εργασίας αυτής δεν θα ήταν δυνατή χωρίς την πολύτιμη και έμπρακτη βοήθεια κάποιων ανθρώπων, οι οποίοι είτε με την εύστοχη καθοδήγηση είτε με την ψυχολογική υποστήριξη που μου έδειξαν συνέβαλλαν σημαντικά στην ολοκλήρωση της.

Ευχαριστώ πολύ, όλους τους φίλους μου για το πλούσιο υλικό με το οποίο με προμήθευσαν για την συλλογή στοιχείων και πληροφοριών που μου ήταν απαραίτητες για την παρουσίαση της Πελοποννήσου και των νομών της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Αντικείμενο και στόχοι της πτυχιακής εργασίας-Περίληψη Πελοποννήσου

Η συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία, έχει ως αντικείμενο την παρουσίαση της Πελοποννήσου ως τουριστικό προορισμό και την εικόνα που παρουσιάζει η τουριστική κίνηση στους νομούς της μέσα στην τελευταία δεκαετία. Εδώ, αναλύεται η Πελοπόννησος από την προϊστορική εποχή, την μυθολογία και την αρχαιότητα, μέχρι σήμερα. Παρουσιάζονται τα γεωλογικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά της, οι υποδομές της και οι νομοί της με όλα τα αξιοθέατα αρχαιολογικά, πολιτιστικά ή φυσικά, τα οποία διαθέτουν.

Αναλύεται με πίνακες και στατιστικά στοιχεία, η κίνηση του τουρισμού στην Πελοπόννησο με στόχο να μελετηθούν οι όποιες διακυμάνσεις παρουσιάζονται από χρόνο σε χρόνο, στις προτιμήσεις των επισκεπτών της. Με την βοήθεια του στατιστικού προγράμματος Stat Graphics και των στατιστικών στοιχείων για τις μηνιαίες αφίξεις τουριστών ανά νομό της Πελοποννήσου, γίνεται πρόβλεψη του αριθμού των αφίξεων για το έτος 2008. Παρακάτω γίνεται και μια περιληπτική παρουσίαση της Πελοποννήσου:

Η Πελοπόννησος βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο της βαλκανικής χερσονήσου. Οντας και η ίδια χερσόνησος, συνδέεται με την κυρίως Ελλάδα με μια στενή λωρίδα γης, τον Ισθμό της Κορίνθου, πλάτους μόλις 5 χλμ. Το κανάλι κατασκευάστηκε το 1893 με σκοπό να συντομεύσει το πέρασμα από την Ανατολή στη Δύση.. Η Πελοπόννησος καλύπτει επιφάνεια 21.439 χλμ. και έχει πληθυσμό 1.086.935 κατοίκους. Το έδαφός της είναι βραχώδες, με λίγες πεδιάδες που ξεδιπλώνονται κατά μήκος των ακτών και τις πηγές των ποταμών. Η μορφολογία της περιοχής και η ιδιαίτερη γεωγραφική της θέση έχουν παίξει σημαντικό ρόλο στην ιστορία της Πελοποννήσου καθώς προσήλκυσαν πολλούς λαούς ίδιας ή διαφορετικής καταγωγής. Σήμερα είναι χωρισμένη σε 7 νομούς, που διατηρούν τα ονόματα που είχαν στην αρχαιότητα όπως επίσης και παρόμοια όρια: Αργολίδα, Κορινθία, Αχαΐα, Ηλεία, Μεσσηνία, Λακωνία και Αρκαδία. Κάθε επαρχία της Πελοποννήσου προκαλεί ενδιαφέρον στον επισκέπτη εξαιτίας της μοναδικής μεγαλοπρέπειας και ομορφιάς του τοπίου καθώς επίσης και για τις πολλές αρχαιολογικού ενδιαφέροντος τοποθεσίες όπου το παρελθόν ξετυλίγεται ζωντανά στο παρόν. Η γη όπου κάθε γωνιά φέρνει στο μυαλό ένα ελληνικό μύθο, αποτελείται από εικόνες και μουσική, από την αίσθηση της θάλασσας, του βουνού, του αμπελιού και της ελιάς. Οι πόλεις και τα χωριά υπήρξαν σημαντικά κέντρα στην αρχαιότητα. Σήμερα κάποια από τα χωριά μοιάζουν να ξεφυτρώνουν από το γκρίζο βράχο και τις απότομες πλαγιές. Άλλα απλώνονται

δίπλα στην πελώρια ανοιχτή θάλασσα. Παντού όμως, οι άνθρωποι είναι οι ίδιοι: φιλόξενοι, δραστήριοι και υπερήφανοι.

Η Πελοπόννησος έπαιξε πάντα ζωτικό ρόλο στην ιστορία της Ελλάδας, κατά τη διάρκεια των διαφόρων κατακτήσεων όπως, για παράδειγμα, όταν γινόταν το καταφύγιο των αντιστασιακών κατά τη διάρκεια των πολέμων. Μερικά από τα πιο σημαντικά αρχαιολογικά μνημεία της Ελλάδας βρίσκονται στην Πελοπόννησο. Στα δυτικά της βρίσκεται η αρχαία Ολυμπία, το 'σπίτι' των Ολυμπιακών αγώνων, την οποία και επισκέπτονται χιλιάδες τουρίστες κάθε χρόνο. Άλλες σημαντικές περιοχές της Πελοποννήσου είναι ο Μυστράς, η Σπάρτη, η Μονεμβασιά, τα Καλάβρυτα, η Καλαμάτα, οι Μυκήνες και η Επίδαυρος καθώς και τα πολλά κάστρα και φρούρια που βρίσκονται διάσπαρτα σε όλη την Πελοπόννησο. Εκπληκτικές παραλίες όπως η Καραθώνα και το Τολό, η Ζαχάρω, η Μεθώνη, η Πύλος και όλες οι παραλιακές περιοχές της, είναι από τις ομορφότερες στον κόσμο. Επισκεφτείτε μέρη με ιδιαίτερο ενδιαφέρον όπως η διώρυγα της Κορίνθου, τα σπήλαια του Δυρού, τα Καλάβρυτα (την οδοντωτή γραμμή του τρένου το καλοκαίρι και την άνοιξη και το χειμερινό καταφύγιο για σκι, το χειμώνα) και τα βουνά Παρνασσός, Ταΰγετος και Χελμός που καλύπτονται από χιόνι, κάθε χειμώνα. Η Πελοπόννησος έχει πάντα κάτι ξεχωριστό για τον καθένα από εσάς, όλο το χρόνο, κάθε εποχή.

1.2 Δομή της πτυχιακής εργασίας

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αποτελείται από πέντε κεφάλαια. Στο **πρώτο** κεφάλαιο επιχειρείται ο προσδιορισμός του αντικειμένου της εργασίας, ο σκοπός που εξυπηρετεί και η σημασία της, καθώς επίσης και η δομή της.

Στο **δεύτερο** κεφάλαιο, γίνεται μια γενική αναφορά στον τουρισμό, την έννοια του, τον ορισμό του καθώς και την ιστορία του και την εξέλιξη που παρουσίασε από την αρχαιότητα μέχρι τις μέρες μας με επίκεντρο τον Ελλαδικό χώρο. Αναφέρονται επίσης λίγα λόγια για τον τουρισμό στην Ελλάδα σήμερα, αλλά και οι κατηγορίες του τουρισμού και εναλλακτικές μορφές του.

Στο **τρίτο** κεφάλαιο γίνεται μια ιστορική αναδρομή που αφορά την Πελοπόννησο. Ξεκινάει από τα στοιχεία για ανθρώπινη παρουσία στο έδαφός της από τα προϊστορικά χρόνια, την πλούσια μυθολογία με πρωταγωνιστές που συνδέουν άμεσα το όνομά τους με την Πελοπόννησο, όπως η ωραία Ελένη και ο Πάρις, την μεγάλη αρχαιολογική της ιστορία με τους σπουδαίους πολιτισμούς που αναπτύχθηκαν εκεί όπως ο Μυκηναϊκός πολιτισμός και το Βυζάντιο και καταλήγει στην μεγάλη προσφορά των Πελοποννησίων στον αγώνα για την απελευθέρωση από τον Τουρκικό ζυγό.

Στο **τέταρτο** κεφάλαιο παρουσιάζεται αναλυτικά η Πελοπόννησος. Αρχικά αναφέρονται τα γεωλογικά χαρακτηριστικά της, η οικονομία της, οι πύλες εισόδου, οι ξενοδοχειακές μονάδες και στην συνέχεια αναλύονται οι νομοί της. Ο κάθε νομός παρουσιάζεται ξεχωριστά, με αναφορές στα κύρια χαρακτηριστικά του, τους δήμους και τις κοινότητες που περιλαμβάνει, τις κυριότερες πόλεις και τους αρχαιολογικούς χώρους τους, με αναφορές στον τουρισμό τους.

Στο **πέμπτο** κεφάλαιο αναφέρονται οι προβλέψεις αφίξεων τουριστών στην Πελοπόννησο, από την Ελλάδα και ολόκληρο τον κόσμο, για το έτος 2008. Η

πρόβλεψη έγινε μέσω του προγράμματος Stat Graphics με δεδομένα τα στοιχεία αφίξεων τουριστών στην Πελοπόννησο τα έτη 2005, 2006 και 2007. Επίσης, στην συνέχεια του κεφαλαίου, γίνεται σύγκριση των αφίξεων τουριστών κατά τα έτη 2003 και 2007 με σκοπό να παρατηρηθούν και να σχολιαστούν τυχόν αλλαγές ή διακυμάνσεις που προκύπτουν από χρόνο σε χρόνο και με την βοήθεια πινάκων και διαγραμμάτων.

Τέλος, στο **έκτο** κεφάλαιο καταλήγουμε σε γενικά συμπεράσματα όσον αφορά την παρούσα διπλωματική εργασία. Επίσης αναφέρονται οι δυσκολίες που παρουσιάστηκαν και αντιμετωπίστηκαν κατά τη συγγραφή της καθώς και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

2.1 Ο ορισμός του Τουρισμού

Από τις αρχές του 20ου αιώνα πολλοί μελετητές και ειδικοί του τουρισμού, καθώς και

πολλοί διεθνείς οργανισμοί, έχουν επιχειρήσει να διατυπώσουν και να ορίσουν την έννοια του τουρισμού και του τουρίστα.

Σύμφωνα με μια άποψη, «ο τουρισμός είναι η προσωρινή μετακίνηση ανθρώπων σε τουριστικούς προορισμούς που βρίσκονται εκτός του τόπου της μόνιμης κατοικίας τους, η ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στους τουριστικούς προορισμούς που επισκέπτονται και η χρησιμοποίηση των τουριστικών εγκαταστάσεων που δημιουργήθηκαν για να ικανοποιούν τις τουριστικές τους ανάγκες ή επιθυμίες κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο.»

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού : «τουρισμός είναι το φαινόμενο που προκύπτει από τις προσωρινές επισκέψεις ή παραμονές μακριά από τον συνήθη τόπο διαμονής για οποιονδήποτε λόγο πλην της απασχόλησης που αμείβεται από τον τόπο επίσκεψης.»

Η Διεθνής Ακαδημία του Τουρισμού (A.I.T – Monte Carlo) ορίζει ότι : «τουρισμός είναι το σύνολο των ανθρώπινων μετακινήσεων και των δραστηριοτήτων που προκύπτουν απ' αυτές. Αυτές υποκινούνται, σε διαφορετικό βαθμό και ένταση, από τον πόθο της απόδρασης, που ενυπάρχει στα άτομα.»

Όσον αφορά στον ορισμό του τουρίστα, σύμφωνα με την Διεθνή Ομοσπονδία Δημοσιογράφων και Συγγραφέων Τουρισμού (F.I.J.E.T) : «τουρίστας είναι το άτομο που πραγματοποιεί μια μετακίνηση, για οποιαδήποτε αιτία, πέραν του συνήθους περιβάλλοντος του και το οποίο χρησιμοποιεί το χρόνο τηςσχόλης του για την ικανοποίηση της περιέργειάς του, σε όλες τις μορφές της, καθώς και της ανάγκης του για ανάπαυση και ψυχαγωγία.

Οι ορισμοί για τον τουρισμό, διαφέρουν μεταξύ τους, άλλοι πολύ και άλλοι λιγότερο. Γεγονός πάντως είναι ότι κάποιοι επικεντρώνονται στην πλευρά της ζήτησης και περιγράφουν την συμπεριφορά των τουριστών, τις ανάγκες και τις απαιτήσεις τους, ενώ άλλοι επικεντρώνονται στην πλευρά της προσφοράς περιγράφοντας το προϊόν που προσφέρεται στους τουρίστες.

Από όλα τα παραπάνω προκύπτει ότι ο τουρισμός δεν είναι καθόλου εύκολο να οροθετηθεί στο σύνολό του, αφού είναι δύσκολο να οριστεί και να προσδιοριστεί σαν δραστηριότητα. Ο τουρισμός είναι μια αλληλεπίδραση μεταξύ προσφοράς και ζήτησης.

2.2 Η ιστορία του τουρισμού και η εξέλιξή του

Η ανάγκη του ανθρώπου να πραγματοποιεί μετακινήσεις εκτός του τόπου της μόνιμης κατοικίας του εμφανίστηκε από την στιγμή που απέκτησε μόνιμη κατοικία. Οι σύγχρονοι μελετητές της ιστορίας του τουρισμού και της διαχρονικής εξέλιξής του, την διακρίνουν σε τρεις περιόδους. Η πρώτη περίοδος έχει ασαφές χρονικό σημείο έναρξης, με πιθανότερο το μέσο της τρίτης χιλιετίας π.Χ. και τέλος την εποχή της γενίκευσης της χρήσης της ατμομηχανής στο σιδηρόδρομο, δηλαδή το 1840 μ.Χ. Η δεύτερη περίοδος διαρκεί εκατό περίπου χρόνια μέχρι τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ η τρίτη φτάνει μέχρι την σημερινή εποχή.

2.2.1 Η πρώτη περίοδος εξέλιξης του τουρισμού (μέσα τρίτης χιλιετίας π.Χ. –1840 μ.Χ.)

Ένας από τους αρχαιότερους Έλληνες «τουρίστες» χαρακτηρίζεται ο Ηρόδοτος, ο οποίος πραγματοποίησε πολλά ταξίδια φτάνοντας μέχρι την Αίγυπτο, την Περσία και τη Συρία. Στα έργα του, κατέγραψε λεπτομέρειες για τα γεωγραφικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά των τόπων που επισκεπτόταν, δίνοντας μεγάλη σημασία στα ήθη, τα έθιμα, τη θρησκεία και τις τέχνες του κάθε τόπου.

Επίσης, ο Πυθαγόρας και ο Πλάτωνας ταξίδεψαν για πολλά χρόνια εμπλουτίζοντας τις γνώσεις τους. Ο Στράβων από τον Πόντο, ταξίδεψε σχεδόν σε όλο τον τότε γνωστό κόσμο (Μ. Ασία, Συρία, Αίγυπτο, Αβησσυνία, Ελλάδα, Ιταλία, Σικελία, Αφρική, χώρες του Ρήνου και παραδουνάβιες, Ήπειρο, Θράκη κ.α). Τις εμπειρίες του κατέγραψε σε 47 βιβλία ιστορικού και γεωγραφικού περιεχομένου. Ο Πausanias έκανε επίσης πολλά ταξίδια στην Ελλάδα, την Αίγυπτο, τη Συρία την Ιταλία και την Παλαιστίνη και έγραψε 20 βιβλία περιγράφοντας τα ήθη και τα έθιμα των τόπων που επισκέφθηκε. Τα βιβλία του Pausanias μπορούν να χαρακτηριστούν ως οι πρόδρομοι των σημερινών τουριστικών οδηγιών.

Ακόμα και την περίοδο που η Ελλάδα βρισκόταν κάτω από τον τουρκικό ζυγό, πολλοί ήταν εκείνοι που την επισκέπτονταν και πολλοί απ' αυτούς μάλιστα έγραψαν τις εντυπώσεις τους και μέσα από τα συγγράμματα αυτά αντλούμε σήμερα χρήσιμες πληροφορίες για την ιστορία του τόπου μας.

Κατά την αρχαιότητα οι κύριες μορφές τουρισμού ήταν :

- θρησκευτικά προσκυνήματα

Κατά το παρελθόν, ελάχιστοι ήταν οι άνθρωποι που είχαν ελεύθερο χρόνο. Ο ελάχιστος ελεύθερος χρόνος που είχαν αφιερωνόταν συνήθως σε θρησκευτικά προσκυνήματα. Αυτά, συνδύαζαν την περιπέτεια με την γιορτή, την ευχαρίστηση, την αναψυχή, την συναναστροφή με άλλους ανθρώπους κ.τ.λ. Από τις ιερές αυτές ημέρες των διακοπών, προκύπτει και το αγγλικό holydays (holy days: ιερές ημέρες).

Κύριοι προορισμοί θρησκευτικού τουρισμού στην Ελλάδα ήταν οι Δελφοί όπου συνέρρεαν

πλήθη ανθρώπων προκειμένου να προσφέρουν τις θυσίες τους στον θεό Απόλλωνα, αλλά και για να συμβουλευτούν το πασίγνωστο Μαντείο και την Πυθία.

- αθλητικός τουρισμός

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες, ήταν μια μεγάλη εκδήλωση που συνδύαζε τον αθλητισμό με την θρησκεία και προσέλκυε πολλούς επισκέπτες. Οι Ελληνικές πόλεις, κατά την διάρκεια εορτών, πανηγυρισμών και αθλητικών εκδηλώσεων, δέχονταν εκτός από τους επισκέπτες και αντιπροσωπείες από άλλες πόλεις.

- θεραπευτικός – ιαματικός τουρισμός

Κατά την αρχαιότητα, ήταν αρκετά διαδεδομένος ο ιαματικός τουρισμός που συνδύαζε την αναψυχή με την ωφέλεια. Η λουτροθεραπεία ήταν αρκετά δημοφιλής και είχε μεγάλη σημασία ιδιαίτερα στην Ιταλία όπου υπήρχε αφθονία σε ιαματικές πηγές. Οι λουτροπόλεις ήταν οικιστικά συγκροτήματα που δέχονταν πολλούς επισκέπτες καθημερινά, ενώ κάποιοι από αυτούς παρέμεναν ημέρες ολόκληρες. Στην Ελλάδα υπήρχαν οι πασίγνωστε πηγές της Αιδηψού και της Σκοτούσας αλλά και οι πηγές στην Κασταλία και την Χειμάρα. Τις πηγές επισκέπτονταν συχνά οι Έλληνες, ενώ το ποιαπηγή θα επισκεφθούν, εξαρτιόταν και από τις θεραπευτικές ιδιότητες που είχε η καθεμία.

- εκπαιδευτικά ταξίδια

Κατά την αρχαιότητα πραγματοποιούνταν πολλά ταξίδια για εκπαιδευτικούς λόγους, τα οποία είχαν συχνά ως αποτέλεσμα μετακινήσεις πληθυσμών.

Τα ευρείας κλίμακας ταξίδια μικρής χρονικής διάρκειας, αποτελούν ένα σχετικά νέο φαινόμενο. Κατά το παρελθόν, ελάχιστοι ήταν εκείνοι που είχαν ελεύθερο χρόνο. Για τους κοινούς ανθρώπους που είχαν αφιερωνόταν στην εκπλήρωση θρησκευτικών καθηκόντων. Ήταν οι ιερές ημέρες (holy days) – απ' όπου πρόεκυψε και η αγγλική λέξη holidays (διακοπές). Γι' αυτό τα ταξίδια αρχικά περιορίζονταν συνήθως σε προσκυνήματα. Αργότερα, καθώς άρχισαν να αξιοποιούνται οι ιαματικές πηγές, οι άνθρωποι ταξίδευαν και για λόγους υγείας.

Οι μετακινήσεις για εμπορικούς καθώς και για επαγγελματικούς λόγους, αποτελούν την αφετηρία των περιηγήσεων που περιλαμβάνουν και την χαρά του ταξιδιού. Η εξέλιξη των τροχοφόρων, η δημιουργία οδικών δικτύων, η χρησιμοποίηση υποζυγίων και η πρόοδος στην ναυπηγική, συνδέονται άμεσα με την αύξηση αυτών των ταξιδιών. Η ασφάλεια που κάθε φορά επικρατούσε, καθόριζε και το πλήθος αυτών των μετακινήσεων.

Στην αρχαία Ελλάδα η φιλοξενία, αποτελούσε θεϊκή προσταγή του Δία και οι παραβάτες τιμωρούνταν. Η ιδιωτική φιλοξενία στην Ελλάδα γίνεται και δημόσια, όταν παρέχεται στον ξένο με την φροντίδα της πόλης, ενώ για να καλυφθούν οι αυξανόμενες ανάγκες, εμφανίζεται και η φιλοξενία με την μορφή παροχής στέγης και τροφής επί πληρωμή.

Αναλυτικότερα, η αντιμετώπιση της φιλοξενίας από τους αρχαίους πολιτισμούς μπορεί να διακριθεί σε τρεις φάσεις:

Η πρώτη φάση, χαρακτηρίζεται από την εποχή που ο ξένος ήταν σπάνιο φαινόμενο για την κάθε περιοχή. Τότε, όταν έφθανε σε κατοικημένη περιοχή κάποιος επισκέπτης, γινόταν περιζήτητος και όλοι ήθελαν να τον φιλοξενήσουν στο σπίτι τους. Η παρέα με κάποιον ξένο, προσέδιδε κοινωνική αίγλη αλλά και γνώσεις αφού μάθαιναν καινούρια πράγματα για άλλους τόπους και άλλα ήθη και έθιμα.

Η δεύτερη φάση, χαρακτηρίζεται από αύξηση του αριθμού των ξένων. Όταν οι ξένοι αυξήθηκαν, άρχισε να χάνεται το ενδιαφέρον γι' αυτούς αφού λόγω του ότι έγιναν πολλοί, εκείνοι που θα τους φιλοξενούσαν, έπαψαν να ξεχωρίζουν. Τότε, άρχισε να επεμβαίνει πια η πολιτεία προκειμένου να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα καταλύματος για τους ξένους.

Στην τρίτη φάση, όταν πια οι ξένοι είχαν γίνει πολλοί σε αριθμό, έπρεπε να πληρώσουν για να εξασφαλίσουν κάποιο κατάλυμα. Έτσι, άρχισαν να λειτουργούν τα πρώτα ξενοδοχεία. Οι αρχαίοι Έλληνες θεωρούσαν την φιλοξενία πράξη αρετής και ήταν κομμάτι της παράδοσης, αφού αντιπροσωπευόταν και από τον αρχηγό των θεών, τον Ξένιο Δία.

Η κακή αντιμετώπιση των ξένων αποτελούσε αμάρτημα, αφού η περιποίησή τους ήταν

θεία απαίτηση και οι ξένοι προστατεύονταν από τον Δία, την Αθηνά και τους Διόσκουρους Κάστορα και Πολυδεύκη. Η φιλοξενία είχε ισχύ νόμου και στις πόλεις όπου διεξάγονταν αθλητικοί αγώνες, θρησκευτικά γεγονότα ή πολιτιστικές εκδηλώσεις, οι κάτοικοι φιλοξενούσαν τους επισκέπτες στα σπίτια τους χωρίς να αμείβονται γι' αυτό. Είχε όμως και μεγάλη κοινωνική δύναμη, αφού μπορούσε να συνδέσει άτομα οποιασδήποτε κοινωνικής τάξης, ακόμη και απλούς πολίτες με βασιλιάδες. Η αποδοχή ενός ξένου για φιλοξενία ονομαζόταν «εστιά» ή «ξενίζεин» ή «ξενοδοχείν».

Τότε, γύρω στο 1.500 π.Χ, άρχισαν να εμφανίζονται και τα πρώτα πανδοχεία, ενώ τα πλούσια σπίτια είχαν ειδικό δωμάτιο για τους ξένους. Ο πρώτος που αναφέρει έγγραφα την ύπαρξη ξενοδοχείου, είναι ο Θουκυδίδης. Οι δρόμοι των Ρωμαίων και η οργανωμένη ταχυδρομική υπηρεσία τους δίνουν ώθηση στις μετακινήσεις. Η ηπειρωτική Ελλάδα, η Μικρά Ασία μαζί με τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου και η Αίγυπτος, αποτελούν για τους Ρωμαίους δημοφιλείς προορισμούς. Στην ηπειρωτική Ελλάδα, οι δημοφιλέστεροι προορισμοί είναι η Αθήνα, η Επίδαυρος, η Ολυμπία και οι Δελφοί, ενώ στην Μικρά Ασία ο πιο δημοφιλής προορισμός είναι η Τροία. Επίσης δημοφιλείς είναι η Ρόδος, η Δήλος, η Σαμοθράκη και κάποιες περιοχές της Σικελίας. Η εξάπλωση του χριστιανισμού κάνει την Παλαιστίνη κέντρο ενδιαφέροντος και επισκέψεων, ενώ οι Ενετοί οργανώνουν ταξίδια που ξεκινούν από τη Βενετία, ενώ οι εξερευνητές σε στεριά και θάλασσα συνεχίζονται.

Τα καταλύματα αυξάνονται εκεί κυρίως που δημιουργείται ζήτηση. Τα μεγάλα αστικά κέντρα της Ευρώπης, αποκτούν τουριστική υποδομή. Λουτροπόλεις και θέρετρα αναπτύσσονται, ενώ η βιομηχανική επανάσταση στην Αγγλία διευρύνει την αστική τάξη και ο τουρισμός αποκτά ευρύτερη κοινωνική αποδοχή. Η Ελλάδα, έστω και υποδουλωμένη δέχεται περιηγητές, οι ταξιδιωτικές εντυπώσεις των οποίων δημιουργούν φιλελληνικό κίνημα στην Ευρώπη.

2.2.2 Η δεύτερη περίοδος εξέλιξης του τουρισμού (1840 μ.Χ – 1945 μ.Χ)

Η δεύτερη περίοδος, που τελειώνει στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, χαρακτηρίζεται ως η περίοδος ενηλικίωσης του τουρισμού, γιατί μέσα σε αυτά τα εκατό χρόνια σφυρηλατήθηκαν οι βάσεις της μεγάλης τουριστικής εξέλιξης που πραγματοποιήθηκε μετά. Πράγματι, την περίοδο αυτή, παρατηρούνται τεχνολογικές και επιστημονικές ανακαλύψεις που σχετίζονται με τα μεταφορικά μέσα και τα μέσα επικοινωνίας. Θέτονται οργανωτικές δομές στον κρατικό και ιδιωτικό τουριστικό τομέα και τα ταξίδια σταδιακά παύουν να αποτελούν προνόμιο μικρών αλλά ιδιαίτερα προνομιούχων ομάδων. Κυρίαρχο όμως στοιχείο αυτής της περιόδου είναι η χρήση της μηχανής στα μεταφορικά μέσα, που αντικαθιστά την μυϊκή δύναμη ανθρώπων και υποζυγίων στην ξηρά και αδιαφορεί για τις καιρικές συνθήκες στη θάλασσα. Η επέκταση των σιδηροδρομικών δικτύων είναι ταχύτατη. Στην Ελλάδα η πρώτη σιδηροδρομική γραμμή είναι αυτή που συνδέει την Αθήνα με τον Πειραιά και εγκαινιάζεται το 1869.

Το 1841 στην Αγγλία, ο Thomas Cook, οργανώνει το πρώτο ταξίδι με οδηγούς, ενώ το 1845 δημιουργεί στο Λέισεστερ το γραφείο ταξιδίων “Thomas Cook and Son”, που στην συνέχεια θα ιδρύσει υποκαταστήματα σε 68 χώρες του κόσμου. Ο Cook, θεωρείται ο πρώτος επαγγελματίας τουριστικός παραγωγός. Προσφέρει ολοκληρωμένα τουριστικά πακέτα που περιλαμβάνουν τον ταξιδιωτικό ναύλο, τη

συνοδεία, τις ξεναγήσεις και τη διατροφή. Αργότερα η επιχείρησή του αποκτά και δικά της μεταφορικά μέσα και καταλύματα. Το 1875 προσφέρει σε γκρουπ των εννέα ατόμων, τον γύρο του κόσμου. Ο Thomas Cook δεν χαρακτηρίζεται μόνο πρωτοπόρος σε όσα μέχρι τότε αναφέρθηκαν. Είναι ο πρώτος που διαθέτει στους πελάτες του πιστωτικά κουπόνια που γίνονται δεκτά σε τράπεζες, ξενοδοχεία, εστιατόρια και καταστήματα σε όλο τον κόσμο. Επίσης, εκδίδει ταξιδιωτικούς οδηγούς και προσπαθεί να βελτιώνεται συνεχώς αποδεχόμενος πάντα κριτική από τους πελάτες του.

Το 1903, το αεροσκάφος των αδελφών Ράιτ, απογειώνεται και πετά για 40 μέτρα σε αμμουδιά της Βόρειας Καρολίνας. Η πρώτη υπηρεσία αεροπορικής σύνδεσης εμφανίστηκε στην Γερμανία το 1919, ενώ την ίδια χρονιά συγκροτείται η K.L.M, εταιρεία που δραστηριοποιείται στις αερομεταφορές μέχρι σήμερα.

Όλες οι εφευρέσεις, οι τεχνολογικές εξελίξεις, οι κοινωνικές ανακατατάξεις, η εμφάνιση νέων μέσων μεταφοράς, τα καταναλωτικά πρότυπα που διαμορφώθηκαν, οι θεσμικές βελτιώσεις και οι τουριστικοί προορισμοί που καθιερώθηκαν, δημιούργησαν σωρεία ανακατατάξεων και στον χώρο των καταλυμάτων. Τα ξενοδοχεία υιοθετούν στην κατασκευή τους όλα τα στοιχεία που τους προσφέρει η τεχνολογία της εποχής τους.

Στην Ελλάδα του Όθωνα, οι σύμβουλοί του καθώς και ξένες προσωπικότητες και τουρίστες της εποχής εκείνης, ενοικίαζαν κατοικίες Ελλήνων, ή και δωμάτια των σπιτιών τους. Αργότερα, μετά την μεταφορά της πρωτεύουσας από το Ναύπλιο στην Αθήνα, ιδρύεται το πρώτο σύγχρονο ξενοδοχείο της πόλης από τον Ιταλό Κάζαλη με την επωνυμία «Νέον Ξενοδοχείον». Ένα από τα ωραιότερα κτίρια της Αθήνας, η κατοικία του Αντώνη Δημητρίου, πλούσιου ομογενή από την Τεργέστη, χτισμένη το 1842 από τον διάσημο Θεόφιλο Χάνσεν, μετατρέπεται το 1874 σε ξενοδοχείο. Είναι το παλαιότερο ξενοδοχείο που λειτουργεί μέχρι σήμερα διατηρώντας μάλιστα το ίδιο όνομα «Μεγάλη Βρετανία».

Κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών αγώνων του 1896, τα λιγοστά ξενοδοχεία δεν επαρκούν και οι αρχές ζητούν από τους Αθηναίους και Πειραιώτες, να διαθέσουν δωμάτια των σπιτιών τους για ενοικίαση, κάτι που φυσικά βρίσκει απήχηση. Μεταξύ των ετών 1910-1920 υπάρχουν στην Αθήνα αρκετά επώνυμα ξενοδοχεία όπως το «Grand Hotel», η «Μινέρβα» και το «Ίλιον Παλλάς». Κατά την περίοδο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, λειτουργεί στο Νέο Φάληρο το φημισμένο ξενοδοχείο «Ακταίων» με μεγάλες αίθουσες που φιλοξένησαν τα σημαντικά κοσμικά γεγονότα

της τότε αθηναϊκής κοινωνίας. Την ίδια εποχή οι ελληνικές λουτροπόλεις καθώς και τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας αποκτούν σταδιακά τα δικά τους επώνυμα ξενοδοχεία.

Στην δεύτερη εποχή εξέλιξης του τουρισμού, χρησιμοποιήθηκαν εμπειρίες χιλιετιών και ζυμώθηκαν με τις νέες που αποκτήθηκαν. Ο τουρισμός έπαψε να είναι αποκλειστικό δικαίωμα τωναριστοκρατών και των οικονομικά ισχυρών και συνδέθηκε με τις οικονομικές και κυρίως τις τεχνολογικές συνθήκες που μεταβλήθηκαν αισθητά σε όλο αυτό το διάστημα. Για το λόγο αυτό, διακεκριμένοι μελετητές χαρακτηρίζουν την δεύτερη περίοδο της τουριστικής ανάπτυξης, σαν περίοδο «ενηλικίωσης» του τουρισμού.

2.2.3 Η τρίτη περίοδος εξέλιξης του τουρισμού (1945 μ.Χ – μέχρι σήμερα)

Η Γ' περίοδος της εξελικτικής πορείας του τουρισμού, ξεκινά μέσα σ' ένα γενικό κλίμα ευεξίας αλλά και προβληματισμού, που δημιουργεί το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Από εκεί και πέρα, ο τουρισμός έχει αλματώδη άνοδο γιατί επεκτείνεται ο χρόνος αναψυχής – διακοπών, επικρατεί οικονομική ευημερία στα αναπτυγμένα κράτη, ενώ αναπτύσσονται και τελειοποιούνται τα μέσα μεταφοράς. Επίσης, η δημιουργία μεγάλων αστικών κέντρων κάνει επιτακτικότερη την ανάγκη των διακοπών, ενώ η πολιτισμική ανέλιξη των ανθρώπων, τους ωθεί σε περισσότερα ταξίδια. Ακόμα, η αύξηση και η πολυμορφία της ζήτησης συμβάλλει στην δημιουργία νέων μορφών καταλυμάτων πέρα από τις κλασσικές.

Σημαντικοί λόγοι πραγματοποίησης ταξιδιών στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, είναι η επισκέψεις σε φίλους και συγγενείς, που εξαιτίας του πολέμου δεν μπορούσαν να έχουν επαφή. Τα επαγγελματικά ταξίδια, η οικονομική άνοδος και οι κοινωνικές βελτιωτικές μεταβολές συμβάλλουν στον πολλαπλασιασμό των τουριστικών μετακινήσεων μέσα σε λίγα χρόνια. Ο τουρισμός αποτελεί πια έναν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και μεταβάλλεται σε σημαντικό παράγοντα οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης. Οι ρυθμοί ανάπτυξης του τουρισμού είναι τόσο ταχείς ώστε σύντομα δημιουργούνται, ιδίως στην δεκαετία του '70, συνθήκες γιγάντωσής του. Οι κυριότεροι παράγοντες στους οποίους αποδίδεται η ραγδαία αυτή ανάπτυξη του τουρισμού, συνοψίζονται στους παρακάτω:

- η επέκταση του χρόνου αναψυχής – διακοπών
- η οικονομική ευμάρεια
- η βελτίωση και ανάπτυξη των μεταφορικών μέσων
- η αστικοποίηση και η τεχνολογική ανάπτυξη
- η πολιτισμική εξέλιξη
- το αυξημένο ενδιαφέρον του κράτους και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας
- ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου των ξενοδοχείων.

2.3 Ο τουρισμός στην Ελλάδα

Η Ελλάδα, λόγω της μεγάλης ιστορίας της, της συμβολής της στον παγκόσμιο πολιτισμό αλλά και λόγω της γεωγραφικής της θέσης και του εξαιρετικού της κλίματος αποτελούσε πάντα και συνεχίζει να αποτελεί πόλο έλξης τουριστών. Η Ελλάδα σήμερα διαθέτει αξιόλογες εγκαταστάσεις τουρισμού, όπως ξενοδοχεία, κάμπινγκ, οργανωμένες λουτροπόλεις, μαρίνες, λιμάνια, αεροδρόμια, πλοία, οδικό δίκτυο και κέντρα διασκέδασης. Επίσης διαθέτει μεγάλο αριθμό φυσικών καλλονών, εξαιρετικό κλίμα, σπήλαια, λίμνες, ποταμούς και καταγάλανη θάλασσα.

Η βιομηχανία τουρισμού στην Ελλάδα έχει ανατεθεί στον Ε.Ο.Τ (Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού). Ο Ε.Ο.Τ χειρίζεται τα ζητήματα τουρισμού, ξενοδοχείων, λουτροπόλεων, αρχαιολογικών χώρων, τουριστικών εγκαταστάσεων, κέντρων παραθερισμού αλλοδαπών και συναφή με αυτά θέματα. Διαθέτει επίσης σχολές στις οποίες εκπαιδεύει προσωπικό για να εργαστεί σε ξενοδοχεία και άλλες τουριστικές εγκαταστάσεις. Η εκπαίδευση όμως εξειδικευμένων στελεχών (managers) που θα ασχοληθούν με τις τουριστικές επιχειρήσεις, παρέχεται στην χώρα μας από την τριτοβάθμια εκπαίδευση στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι) στο τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας.

2.4 Κατηγορίες του τουρισμού

Οι βασικές κατηγορίες στις οποίες διακρίνεται ο τουρισμός είναι:

- Εγχώριος τουρισμός (domestic tourism): ο τουρισμός των κατοίκων μιας χώρας όταν ταξιδεύουν μόνο εντός αυτής (π.χ. ένας Αθηναίος πηγαίνει στην Τρίπολη)
- Εξερχόμενος τουρισμός (outbound tourism): αφορά στους μόνιμους κατοίκους μιας χώρας οι οποίοι ταξιδεύουν σε μια άλλη χώρα (π.χ. ένας Έλληνας που ταξιδεύει στη Γαλλία)
- Εισερχόμενος τουρισμός (inbound tourism): είναι ο τουρισμός των αλλοδαπών οι οποίοι ταξιδεύουν σε δεδομένη χώρα (π.χ. ένας Ιταλός που ταξιδεύει στην Ελλάδα)
- Διεθνής τουρισμός (international tourism): το σύνολο του εισερχόμενου και του εξερχόμενου τουρισμού
- Εσωτερικός τουρισμός (internal tourism): το σύνολο του εγχώριου και του εισερχόμενου τουρισμού
- Εθνικός τουρισμός (national tourism): το σύνολο του εγχώριου και του εξερχόμενου τουρισμού.

2.4.1 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Για την καταπολέμηση σοβαρών προβλημάτων που αντιμετωπίζει σήμερα ο τουρισμός σε πολλές χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών, όπως το πρόβλημα της εποχικότητας, αναπτύχθηκαν διάφορες εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Οι πιο γνωστές και ευρύτερα διαδεδομένες είναι:

- Γενικός τουρισμός
- Μορφωτικός τουρισμός
- Τουρισμός εκθέσεων
- Τουρισμός υγείας
- Τουρισμός άθλησης
- Τουρισμός πόλης
- Συνεδριακός τουρισμός
- Τουρισμός περιπέτειας
- Οικογενειακός τουρισμός
- Τουρισμός τρίτης ηλικίας
- Τουρισμός χειμερινών σπορ
- Ορεινός τουρισμός
- Αγροτικός τουρισμός
- Θαλάσσιος τουρισμός
- Θρησκευτικός τουρισμός
- Επιλεκτικός τουρισμός
- Τουρισμός κινήτρων
- Οικολογικός τουρισμός
- Λαϊκός τουρισμός
- Κοσμοπολίτικος τουρισμός
- Κοινωνικός τουρισμός
- Τουρισμός αναπήρων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

3.1 Μυθολογία

Ο Πέλοπας, ήταν γιος της Ευρυάνας και του Ταντάλου, βασιλιά της πόλης Σιπύλου της Φρυγίας που βρίσκεται στη Μικρά Ασία. Ο Τάνταλος ήταν βαθύπλουτος και φίλος των θεών του Ολύμπου, οι οποίοι πολλές φορές τον καλούσαν στα συμπόσιά τους. Όταν ο Πέλοπας ήταν μικρός, ο πατέρας του τον σκότωσε, τον τεμάχισε και πρόσφερε τα μέλη του ως γεύμα στους θεούς, θέλοντας έτσι να δοκιμάσει την σοφία τους. Πίστευε ότι δεν θα αντιληφθούν τι είδους τροφή τους προσέφερε. Οι θεοί όμως κατάλαβαν την απάτη αμέσως, εκτός από την Δήμητρα που εκείνη την ώρα πεινούσε πάρα πολύ και καταβρόχθισε έναν ώμο, πριν προλάβουν να την σταματήσουν. Ο Δίας, ξαναένωσε το σώμα του Πέλοπα και στην θέση του ώμου τοποθέτησε ένα τεχνητό μέλος από ελεφαντοστό. Ο Τάνταλος τιμωρήθηκε από τους Θεούς οι οποίοι τον κρέμασαν από ένα δέντρο και τον καταδίκασαν σε αιώνια πείνα και δίψα.

Ύστερα από όλα αυτά, ο Πέλοπας, δεν ήθελε να δει στα μάτια του τον πατέρα του και γι' αυτό έφυγε και εγκαταστάθηκε στην περιοχή της Λακωνίας στην Πελοπόννησο, που πήρε το όνομά του (νήσος του Πέλοπα) και έγινε ο γενάρχης των Πελοποννησίων. Παντρεύτηκε την Ιπποδάμεια, κόρη του βασιλιά Οινόμαου της Πίσας, την οποία κέρδισε ως έπαθλο για την νίκη του έναντι του βασιλιά σε αρματοδρομίες χρησιμοποιώντας το χρυσό φτερωτό άρμα που του είχε χαρίσει ο Ποσειδώνας. Για να είναι σίγουρος για την νίκη του ο Πέλοπας, ζήτησε από τον Μύρτιλλο, ηνίοχο του Οινόμαου, να σαμποτάρει το άρμα του βασιλιά, με αντάλλαγμα να κοιμηθεί μια νύχτα με την Ιπποδάμεια. Μετά το τέλος του αγώνα όμως, ο Πέλοπας αθέτησε την υπόσχεσή του και για να απαλλαγεί από τον Μύρτιλλο τον έριξε στην θάλασσα, που από τότε ονομάστηκε Μυρτώον πέλαγος. Ο Πέλοπας και η Ιπποδάμεια απέκτησαν πολλά παιδιά μεταξύ των οποίων τον Θυέστη και τον Ατρέα, ο οποίος υπήρξε γενάρχης του ισχυρότερου βασιλείου της αρχαίας εποχής με έδρα τις Μυκήνες. Οι γιοί του Ατρέα, Αγαμέμνωνας και Μενέλαος, είχαν καταφύγει στο βασίλειο του Τυνδάρεω στη Λακεδαίμονα. Εκεί, ο Αγαμέμνωνας παντρεύτηκε την Κλυταιμνήστρα και ο Μενέλαος την Ελένη, κόρες του βασιλιά. Η Ελένη, η οποία ήταν η ομορφότερη θνητή, επέλεξε τον Μενέλαο μεταξύ πολλών μνηστήρων που την διεκδικούσαν, αλλά είχαν δώσει και όρκο να σεβαστούν την επιλογή της Ελένης και να πάρουν εκδίκηση αν κάποιος θα προσπαθούσε να χωρίσει το ζευγάρι. Ο Μενέλαος και η Ελένη έζησαν μαζί εννέα ευτυχισμένα χρόνια και απέκτησαν μια κόρη, την Ερμιόνη. Όμως, όταν η θεά Αφροδίτη πρόσφερε την Ελένη ως έπαθλο σε ένα βασιλόπουλο της Τροίας, τον Πάρι και η Ελένη εγκατέλειψε το σπίτι της, ο Μενέλαος συγκέντρωσε όλους όσους είχαν δώσει όρκο και όλοι μαζί με επικεφαλής τον Αγαμέμνονα, ξεκίνησαν εκστρατεία εναντίον της Τροίας. Στην αρχή του πολέμου, ο Μενέλαος και ο Πάρις, συμφώνησαν να μονομαχήσουν και ο νικητής να πάρει την Ελένη. Ο Μενέλαος υπερίσχυσε, αλλά τότε επενέβη η Αφροδίτη, τύλιξε τον προστατευόμενό της με ένα σύννεφο και τον απομάκρυνε από τα φονικά χέρια του Μενέλαου. Οι Τρώες, μην μπορώντας να παραδεχθούν την ήττα τους, τραυμάτισαν τον Μενέλαο με ένα βέλος και έτσι οι δύο στρατοί ξεκίνησαν την φονική αλλά αμφίρροπη μάχη. Έτσι ξέσπασε ο φοβερός

Τρωικός πόλεμος τον οποίο ύμνησε στα έπη του ο Όμηρος. Μετά τον πόλεμο, ο Μενέλαος γύρισε στη Σπάρτη και έζησε ως τα βαθιά του γεράματα πλάι στην μετανιωμένη Ελένη.

Ο Όμηρος, υποδηλώνει την ονομασία της χερσονήσου με τον κάπως αόριστο όρο Άργος στην Οδύσσεια αλλά και στην Ιλιάδα. Επίσης, συναντάται και το όνομα Απία, από τους κατοίκους της Απιείς, Απιδονίες, Απιδόνες, που σήμαινε την μακρινή χώρα ή συνδεόταν με τις παραδόσεις που αφορούσαν τον Απία, τον μυθικό βασιλιά, που κατά τον Παυσανία «απέκτησε τόση δύναμη πριν έρθει ο Πέλοψ στην Ολυμπία, ώστε ολόκληρη η μέσα από τον Ισθμό χώρα ονομάστηκε από εκείνον Απία».

Ο Ηρακλής είναι ο ήρωας της Ελληνικής μυθολογίας που έγινε παγκοσμίως γνωστός για την ανδρεία και την δύναμή του που τον βοήθησαν να πετύχει τους περίφημους άθλους του. Η μητέρα του Ηρακλή, Αλκμήνη και ο σύζυγός της Αμφιτρώνας, ζούσαν στη Θήβα. Κατά την διάρκεια απουσίας του Αμφιτρώνα σε εκστρατεία, ο Δίας θαμπωμένος από την ομορφιά της Αλκμήνης, πήρε την μορφή του άντρα της και πέρασαν μαζί μια νύχτα καρπός της οποίας ήταν ο Ηρακλής. Η Ήρα, εξαγριωμένη από τις απιστίες του Δία, μισούσε τον Ηρακλή και προσπάθησε πολλές φορές να του κάνει κακό. Ένας χρησμός από το μαντείο των Δελφών, έλεγε ότι για να εξαγνιστεί ο Ηρακλής θα έπρεπε να υπηρετήσει για δώδεκα χρόνια τον βασιλιά της Αργολίδας Ευρυσθέα και όταν θα πραγματοποιούσε τους άθλους που θα του επέβαλε ο βασιλιάς, θα γινόταν αθάνατος. Έτσι, πραγματοποίησε τους δώδεκα άθλους του, εκ των οποίων οι έξι έγιναν στην Πελοπόννησο. Το λιοντάρι της Νεμέας κοντά στην Κόρινθο, η Λερναία Ύδρα κοντά στο Άργος, το ιερό ελάφι της Άρτεμης στο βουνό Κερύνεια στα σύνορα Αχαΐας και Αρκαδίας, ο κάπρος του Ερύμανθου στα σύνορα Αρκαδίας και Ηλείας, η κόπρος του Αυγεία που ήταν κυρίαρχος όλης της βορειοδυτικής Πελοποννήσου και οι Στυμφαλίδες όρνιθες στην βόρεια Αρκαδία.

3.2 Προϊστορία – Αρχαιότητα

Σχετικά πρόσφατα ανασκαφικά ευρήματα στο Σπήλαιο Απήδημα στην Αρεόπολη της Μάνης όπου βρέθηκαν δύο κρανία ανθρώπων εκείνης της εποχής, βεβαιώνουν ότι ο άνθρωπος βρίσκεται στην Πελοπόννησο ήδη από την Ανώτερη Παλαιολιθική εποχή. Ανάλογα ευρήματα έχουν εντοπιστεί στη θέση Κοκκινόβραχος νότια του Ναυπλίου και κοντά στο παραλιακό χωριό Ελαία της Λακωνίας. Στο σπήλαιο Φαράχθι της Ερμιονίδας, έχουν εντοπιστεί πολύ σημαντικά ευρήματα, τα οποία χρονολογούνται από την Μεσολιθική περίοδο, ενώ λείψανα της Νεολιθικής περιόδου έχουν βρεθεί σε πολλά σημεία της Πελοποννήσου. Στην κοιλάδα της Μεγαλόπολης βρέθηκαν πάρα πολλά απολιθωμένα οστά θηλαστικών που κυνηγούσε ο άνθρωπος όπως ελεφάντων, ρινόκερων, ιπποπόταμων, μαμούθ και άλλων ζώων.

Οικισμοί της Αρχαιότερης και Μέσης νεολιθικής εποχής στην Πελοπόννησο, έχουν εντοπιστεί στην Κόρινθο κάτω από τον αρχαϊκό ναό του Απόλλωνα, στη Νεμέα, στον Φλιούντα, στη Λέρνα, στα Αγιωργίτικα κοντά στην Τρίπολη και στο Κουφόβουνο έναν λόφο νοτιοδυτικά της Σπάρτης.

Κατά την Πρωτοελλαδική περίοδο, την Εποχή του Χαλκού, οι άνθρωποι άρχισαν να δημιουργούν πόλεις. Την περίοδο αυτή αρχίζουν να εμφανίζονται και οι πρώτοι οργανωμένοι στρατοί, στόλοι, συμμαχίες καθώς και πανίσχυροι ηγεμόνες, δυναστείες και ιερατεία. Οικισμοί αυτής της περιόδου, έχουν ανασκαφεί στη Λέρνα της Αργολίδας, στο Κοράκου και στις Ζυγουριές Κορινθίας και στα Ακοβίτικα της Μεσσηνίας.

Πρώτοι κάτοικοι της Πελοποννήσου, σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, ήταν οι Πελασγοί

(3.000 π.Χ), τους οποίους διαδέχθηκαν γύρω στο 2.000 π.Χ τα ινδοευρωπαϊκά φύλα των Αχαιοαίων και Ιώνων που εγκαταστάθηκαν στην νοτιοανατολική, δυτική και βόρεια Πελοπόννησο, ενώ στο κέντρο της, την ορεινή Αρκαδία, παρέμειναν οι Πελασγοί. Από τα 35 τουλάχιστον πρωτοελληνικά φύλα που κατέβηκαν στην Ελλάδα την περίοδο εκείνη, αυτοί που γνωρίζουμε ότι έφτασαν στην Πελοπόννησο είναι οι Ίωνες, οι Αρκάδες, οι Αζάνες, οι Λαπίθες, οι Φλεγύες, οι Επιοί, οι Μινύες, οι Αιολείς και οι Αχαιοί. Ο Όμηρος τους ονομάζει όλους μαζί Αχαιούς. Χαρακτηριστικός οικισμός αυτής της περιόδου είναι ο οικισμός της Μάλθης στην Μεσσηνία.

3.3 Μυκηναϊκός πολιτισμός

Στον Ελληνικό χώρο στις αρχές του 17ου αιώνα π.Χ, κατά την ύστερη εποχή του χαλκού, άκμασε ένας από τους σημαντικότερους πολιτισμούς της Ευρώπης που ονομάστηκε Μυκηναϊκός πολιτισμός. Οι Μυκήνες, το Άργος, η Ασέα, η Πύλος και η Ολυμπία, είναι μερικές από τις καινούριες πόλεις που αναδείχθηκαν σε κέντρα του μυκηναϊκού πολιτισμού.

Το πώς γεννήθηκε αυτός ο μεγάλος πολιτισμός, δεν είναι αρκετά σαφές. Το σίγουρο είναι ότι γονιμοποιός δύναμη ήταν η Κρήτη και ο Μινωικός πολιτισμός. Μια εκδοχή λέει ότι ήλθαν στην Πελοπόννησο Μινωίτες έποικοι και μετέδωσαν τον πολιτισμό τους στους Αχαιούς. Άλλη εκδοχή λέει ότι οι Αχαιοί επιτέθηκαν αιφνιδιαστικά στην Κρήτη και επιστρέφοντας έφεραν μαζί τους πλούσια λάφυρα και αιχμαλώτους που μετέφεραν τον πολιτισμό τους. Μια τρίτη εκδοχή λέει πως οι Αχαιοί μετά από εκστρατεία τους στην Αίγυπτο όπου πήγαν για να βοηθήσουν τους Αιγύπτιους να διώξουν τους εισβολείς Υξώς, πήραν ως αμοιβή τεράστιες ποσότητες από χρυσάφι. Επιστρέφοντας, πέρασαν από την Κρήτη όπου πήραν ιδέες από τον Μινωικό πολιτισμό για το πώς να αξιοποιήσουν όλο αυτό το χρυσάφι. Γεγονός είναι ότι οι Μυκηναίοι αντιγράφουν τους Μινωίτες σε όλα: τα ρούχα, τα κοσμήματα, τα σπίτια, τα σκεύη, οι τάφοι, οι διακοσμήσεις των παλατιών, η ψυχαγωγία, είναι όλα εμπνευσμένα από τον Μινωικό πολιτισμό.

Μετά την καταστροφή των μινωικών ανακτόρων στην Κρήτη και την πτώση του Μινωικού πολιτισμού γύρω στο 1450 π.Χ, ο Μυκηναϊκός πολιτισμός φθάνει στο απόγειό του με τις Μυκήνες, την Τίρυνθα και την Πύλο να κυριαρχούν. Όπως φαίνεται από τα μνημειώδη κτίσματα και τα εντυπωσιακά ευρήματα, οι πόλεις αυτές αποτέλεσαν το κέντρο του ελληνικού πολιτισμού. Επίσης, την ίδια εποχή άκμασαν το Άργος και οι Αμύκλες όπως μαρτυρούν τα πλούσια ευρήματα που ανακαλύφθηκαν στις περιοχές αυτές. Οι Αχαιοί ταξιδεύουν σε κάθε γωνιά της Μεσογείου και κάνουν εμπόριο ιδρύοντας εμπορικούς σταθμούς και αποικίες. Κατά το 1400 π.Χ Αχαιοί άποικοι κυριαρχούν στην Κρήτη και ξαναχτίζουν τα ανάκτορα της Κνωσού και των Αρχανών, όπου εγκαθίστανται Μυκηναίοι άρχοντες. Οι Μυκηναίοι δανείζονται από τους Μινωίτες την γραφή τους, την οποία προσαρμόζουν στα δικά τους γλωσσικά δεδομένα και έτσι γεννιέται η Γραμμική Β' γραφή, η πρώτη γραπτή Ελληνική γλώσσα. Χιλιάδες πήλινες πινακίδες γραμμένες στην γραμμική Β' γραφή, έχουν βρεθεί στα μυκηναϊκά ανάκτορα της Πελοποννήσου.

Ο μυκηναϊκός πολιτισμός διαδόθηκε στα περισσότερα μέρη της Ελλάδας αλλά το κέντρο του ήταν αναμφισβήτητα η Πελοπόννησος και κυρίως οι Μυκήνες, η Τύρυνθα και η Πύλος. Το μεγαλύτερο Μυκηναϊκό κέντρο υπήρξε η πόλη των Μυκηνών που κατείχε άφθονο χρυσό.

Μετά το τέλος του μυκηναϊκού πολιτισμού τον 12ο αιώνα π.Χ, ένα καινούριο φύλο, οι Δωριείς, εγκαθίστανται στην Πελοπόννησο. Σταδιακά και μετά από μακροχρόνιους πολέμους, κυριάρχησαν στην Πελοπόννησο στην οποία, σύμφωνα με τον Πausανία,

κατοικούσαν οι Αρκάδες, οι Ηλείοι, οι Αχαιοί και οι Δωριείς, δηλαδή οι Αργείοι, οι Λακεδαιμόνιοι και οι Κορίνθιοι.

3.4 Ιστορία

Προς το τέλος του 9ου και αρχές του 8ου αιώνα π.Χ η Πελοπόννησος έχει πάρει πια την οριστική φυλετική μορφή της. Τον 8ο αιώνα π.Χ η Σπάρτη που είχε αποκτήσει μεγάλη ισχύ, επεκτείνεται με τους Μεσσηνιακούς πολέμους. Την ίδια εποχή το Άργος δημιούργησε την πρώτη πολιτεία, ενώ η πρώτη αποικία εκτός Ελλάδας ήταν οι Συρακούσες στη Σικελία που ιδρύθηκαν από τους Κορίνθιους. Κατά τα μέσα του 6ου αιώνα, η Σπάρτη ιδρύει την Πελοποννησιακή Συμμαχία δημιουργώντας μια μακρά περίοδο ειρήνης που κράτησε μέχρι τους Περσικούς Πολέμους. Η Σπάρτη, απέφυγε να αναμειγνύεται σε διαμάχες που λάμβαναν χώρα εκτός Πελοποννήσου και ο φοβερός πολεμικός σχηματισμός, η σπαρτιατική φάλαγγα, εφαρμόστηκε για πρώτη φορά κατά των Περσών στις Θερμοπύλες και τις Πλαταιές. Η απομόνωση αυτή δημιούργησε στην Ελλάδα των κλασσικών χρόνων δύο ξεχωριστούς κόσμους: τον δωρικό στην Πελοπόννησο με κέντρο τη Σπάρτη και τον ιωνικό στην υπόλοιπη Ελλάδα με κέντρο την Αθήνα. Η μακροχρόνια διαμάχη μεταξύ αυτών των δύο κόσμων οδήγησε στον Α΄ Πελοποννησιακό Πόλεμο (459-445 π.Χ) και τον Μεγάλο Πελοποννησιακό Πόλεμο (431-404 π.Χ) κατά τους οποίους καταστράφηκαν οι περισσότερες μεγάλες πόλεις της Πελοποννήσου. Η ηγεμονία της Σπάρτης αμφισβητήθηκε κατά τον Κορινθιακό Πόλεμο (395-387 π.Χ) και κατέρρευσε μετάτην κάθοδο των Θηβαίων που είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί η μεγάλη πόλη Μεσσήνη.

Το 146 π.Χ οι Ρωμαίοι κατέλαβαν την Πελοπόννησο και μόνο η Σπάρτη διατήρησε την ελευθερία της καθώς και μερικά προνόμια. Στη συνέχεια η Πελοπόννησος επήλθε σε περίοδο παρακμής και μόνο η Πάτρα, η οποία ήταν η πύλη προς τη δύση, συνέχισε να αναπτύσσεται.

Τον 3ο αιώνα η Πελοπόννησος λεηλατήθηκε από τους Γότθους και τους Ερούλους οι οποίοι λεηλάτησαν την Κόρινθο, το Άργος και την Σπάρτη, ενώ το 395 δέχθηκε επιδρομή από τα στίφη του Αλάρικου που κατέστρεψαν ότι είχε απομείνει. Την ίδια εποχή στην Πελοπόννησο είχε εξαπλωθεί ο Χριστιανισμός από τον Απόστολο Παύλο που ξεκίνησε την διάδοσή του από την Κόρινθο γύρω στο 49 μ.Χ. Εκεί, παρέμενε για μακρά χρονικά διαστήματα, γεγονός που φαίνεται από τις προς Κορινθίους επιστολές του.

3.4.1 Βυζαντινή εποχή

Στις αρχές του 4ου αιώνα μ.Χ, ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος ο Μέγας χτίζει στην είσοδο του Βοσπόρου την Κωνσταντινούπολη την οποία ο ίδιος χαρακτηρίζει «δεύτερη Ρώμη». Έτσι, μια νέα αυτοκρατορία γεννιέται στην Ανατολή, η Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Κατά τη διάρκεια των βυζαντινών χρόνων, η Πελοπόννησος αποτέλεσε ξεχωριστό θέμα που ονομαζόταν θέμα Ελλάδος και είχε πρωτεύουσα την Κόρινθο. Η γεωγραφική της θέση την καθιστούσε σταυροδρόμι για ταξιδιώτες, ιδέες Ελλάδος ήταν στην δικαιοδοσία της Ρωμαϊκής

Αυτοκρατορίας, όπως ονομαζόταν τότε το Βυζάντιο, μέχρι το 733 μ.Χ όταν περιήλθαν στην δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Το γεγονός αυτό επέδρασε πολύ θετικά στις εμπορικές σχέσεις Πελοποννήσου – Κωνσταντινούπολης και αναπτύχθηκε η σιτοκαλλιέργεια, η σηροτροφία και η παραγωγή μεταξίου,

βελτιώνοντας σημαντικά την οικονομία του τόπου. Η καταστροφική για την Κωνσταντινούπολη Δ΄ Σταυροφορία, έγινε η αιτία για την σταδιακή εξασθένηση της αυτοκρατορίας μέχρι την υποδούλωσή της στους Τούρκους.

Το 1443 ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, που κυριάρχησε στην Πελοπόννησο, έγινε δεσπότης του Μυστρά. Έχοντας συνείδηση του τουρκικού κινδύνου, ενίσχυσε την οχύρωση στο Εξαμίλι, το ισχυρό τείχος στον Ισθμό της Κορίνθου με τους 153 πύργους που είχε χτίσει ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός. Το οχυρό όμως δεν μπόρεσε να συγκρατήσει την τουρκική επιδρομή με αρχηγό τον Μουράτ Β΄ το 1446. Το 1449 ο Κωνσταντίνος εγκατέλειψε τον Μυστρά, αφού στέφθηκε αυτοκράτορας στην Κωνσταντινούπολη, όπου και έπεσε μετά από ηρωική άμυνα στην Άλωσή της το 1453.

3.4.2 Φραγκοκρατία

Η κατάληψη της Κωνσταντινούπολης το 1204 από τους Σταυροφόρους, είχε ως αποτέλεσμα την διανομή της γης της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας στους Φράγκους πολέμαρχους, κατά τα φεουδαρχικά πρότυπα της Δύσης. Οι Έλληνες, υποτάχθηκαν πλήρως στο Πριγκιπάτο της Πελοποννήσου στα μέσα του 13ου αιώνα επί ηγεμονίας Γουλιέλμου Β΄ Βιλεαρδουίνου, ο οποίος κατέκτησε και την Μονεμβασία, μετά από πολιορκία τριών ετών. Το Πριγκιπάτο της Αχαΐας παρέμεινε πανίσχυρο μέχρι τις αρχές του 15ου αιώνα παρά την ήττα του Γουλιέλμου στην Πελαγονία το 1295 από τον στρατό της Αυτοκρατορίας της Νίκαιας. Ο στρατός τον συνέλαβε και εκείνος προκειμένου να κερδίσει την ελευθερία του παρέδωσε στον αυτοκράτορα Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγο εδάφη της Λακωνίας, την Μονεμβασία, τη Μάνη, το Μυστρά και το Γεράκι. Η περιοχή αυτή αποτέλεσε το Δεσποτάτο του Μοριά, με πρώτο δεσπότη τον Μανουήλ, γιό του αυτοκράτορα Ιωάννη ΣΤ΄ Κατακουζηνού.

3.4.3 Τουρκοκρατία

Από τις αρχές του 15ου αιώνα οι επιδρομές των Τούρκων στην Πελοπόννησο είχαν αρχίσει να γίνονται πολύ επικίνδυνες. Το 1423 ο στρατηγός Τουραχάν εισέβαλε στην Πελοπόννησο με 25 χιλιάδες άντρες και αφού κατέλαβε το οχυρό Εξαμίλιο της Κορίνθου, προχώρησε στο εσωτερικό λεηλατώντας τον Μυστρά, το Λιοντάρι και το Γαρδίκι και σταμάτησε έξω από την Τρίπολη όπου συνάντησε μια καλά οργανωμένη αντίσταση. Τελικά υποχώρησε όταν ο Βυζαντινός αυτοκράτορας συμφώνησε να του καταβάλει ετήσιο φόρο.

Μετά την σταθεροποίηση της κυριαρχίας του στην Κωνσταντινούπολη, ο σουλτάνος Μωάμεθ Β΄ αποφάσισε να επεκτείνει την εξουσία του και σε ολόκληρη την Ελλάδα. Την άνοιξη του 1458, έφτασε στην Ακροκόρινθο με πολυάριθμο στρατό και πολύ σύντομα στην Πάτρα αφού κυριεύσε όλα τα κάστρα που βρίσκονταν στο δρόμο του. Ύστερα, επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη και το 1460 επανέλαβε την εκστρατεία του για να καταλάβει και τα τελευταία ελεύθερα εδάφη του Μοριά. Πολύ σύντομα κυριεύσε τον Μυστρά και λίγο αργότερα και τα υπόλοιπα εδάφη εκτός από την Μονεμβασία που ήταν υπό την κυριαρχία των Βενετών. Το 1667 η Πελοπόννησος πέρασε ξανά στην κυριαρχία των Βενετών μέχρι το 1718 όπου, μετά την συνθήκη του Πασάροβιτς, ξαναπέρασε στα χέρια των Τούρκων μέχρι το 1821.

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, η Πελοπόννησος αποτέλεσε το πασαλίκι του Μοριά, με ανώτατο άρχοντα τον μόρα – βαλεσή, ο οποίος ασκούσε πολιτική και στρατιωτική εξουσία έχοντας δύο συμβουλευτικά όργανα, τους κυβερνητικούς

υπάλληλους και εκπροσώπους του λαού. Το τελευταίο απαρτιζόταν από δύο Έλληνες και δύο Τούρκους προύχοντες και τον δραγουμάνο του Μοριά, ο οποίος ήταν πάντοτε Έλληνας. Στις πόλεις που παρουσίαζαν στρατηγικό ενδιαφέρον, όπως το Ναύπλιο, η Μεθώνη και η Κορώνη, οι Τούρκοι αποτελούσαν την πλειονότητα. Σε άλλες πόλεις όπως η Τρίπολη, υπερτερούσαν αριθμητικά οι Έλληνες.

Η οικονομία της Πελοποννήσου κατά την Τουρκοκρατία, παρέμεινε κυρίως αγροτική, με εξαγωγές αγροτικών προϊόντων στην Ευρώπη. Σημαντικότερα εξαγωγίμα προϊόντα ήταν το λάδι, η σταφίδα και μεγάλες ποσότητες μεταξιού που παράγονταν στο Μυστρά, τα Καλάβρυτα και το Αίγιο.

Η Φιλική Εταιρεία, είχε πολλά μέλη στην Πελοπόννησο. Λίγο πριν ξεσπάσει η Επανάσταση, περισσότερο από το ένα τρίτο των Φιλικών ήταν από την Πελοπόννησο, ενώ στις τάξεις τους συμπεριλαμβάνονταν σημαντικές προσωπικότητες, όπως προύχοντες, ανώτατοι κληρικοί, δάσκαλοι και έμποροι. Ξεχωριστό ρόλο κατέχει ο τόπος αυτός και στην σύγχρονη ιστορία της Ελλάδας αφού αποτέλεσε το κέντρο της Επανάστασης του 1821. Η Επανάσταση άρχισε τον Μάρτιο του 1821 σε δύο περιοχές συγχρόνως, την Αχαΐα και την Μάνη, απ' όπου ξεκίνησαν στρατεύματα με αρχηγούς τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη και τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη και απελευθέρωσαν στις 23 του μήνα την Καλαμάτα. Στις 25 Μαρτίου ο αρχιεπίσκοπος Παλαιών Πατρών Γερμανός ύψωσε το λάβαρο του αγώνα στην Πάτρα κηρύσσοντας επίσημα την έναρξη της Επανάστασης και όρκισε τους επαναστάτες στην πλατεία του Αγίου Γεωργίου. Σημαντικότερο ρόλο στην συνέχιση του Αγώνα, έπαιξε η άλωση της Τρίπολης, όπου βρισκόταν η κεντρική διοίκηση των Τούρκων, από τα ελληνικά στρατεύματα με αρχηγό τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Σημαντικότερες επίσης είναι η μάχη των Δερβενακίων όπου κατατροπώθηκε ο στρατός του Δράμαλη, αλλά και η ναυμαχία του Ναβαρίνου στην Πύλο, όπου ο συμμαχικός στόλος διέλυσε τον τουρκοαιγυπτιακό προξενώντας του τρομερές απώλειες. Η ναυμαχία αυτή είχε σαν συνέπεια την απελευθέρωση της Ελλάδας τον Φεβρουάριο του 1830, με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου. Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, το Ναύπλιο έγινε η πρώτη πρωτεύουσα του ελεύθερου Ελληνικού κράτους με πρώτο κυβερνήτη τον Ιωάννη Καποδίστρια ο οποίος δολοφονήθηκε το 1831 έξω από την εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνος στο Ναύπλιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

Η περιφέρεια Πελοποννήσου αποτελείται από τους νομούς Κορινθίας, Αργολίδας, Αρκαδίας, Μεσσηνίας και Λακωνίας και έχει έδρα την Τρίπολη. Οι νομοί Αχαΐας και Ηλείας, αν και γεωγραφικά βρίσκονται στην Πελοπόννησο, διοικητικά ανήκουν (μαζί με τον νομό Αιτωλοακαρνανίας) στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος η οποία έχει έδρα την πόλη της Πάτρας.

4.1 Γεωλογικά χαρακτηριστικά

Η Πελοπόννησος έχει έκταση 21.379 τ. χλμ. Είναι το νοτιότερο τμήμα της ελληνικής χερσονήσου, αλλά και των ηπειρωτικών Βαλκανίων. Αποτελεί τη μεγαλύτερη χερσόνησο της Ελλάδας και ένα από τα εννέα γεωγραφικά της διαμερίσματα. Η Πελοπόννησος λέγεται και Μωριάς, επειδή το σχήμα της μοιάζει με φύλλο μουριάς απλωμένο πάνω στη θάλασσα. Η χερσαία μάζα της, όταν δημιουργήθηκε, αποτελούσε ένα νησί, το οποίο λόγω έντονων γεωλογικών διεργασιών ενώθηκε και αποκόπηκε διαδοχικά δύο φορές από την ηπειρωτική χέρσο. Σήμερα, συνδέεται με την Στερεά Ελλάδα με ένα στενό ισθμό πλάτους 5 χλμ., που μεταβλήθηκε μετά τη διάνοιξη του 1892 σε τεχνητή διώρυγα και κατέστησε την Πελοπόννησο νησί για τρίτη φορά και με τεχνητά μέσα. Με την ηπειρωτική Ελλάδα συνδέεται από το 2004 με την γέφυρα Ρίου – Αντιρρίου.

Η γεωμορφολογία της χαρακτηρίζεται από συμπαγές ορεινό ανάγλυφο με μικρές πεδινές εκτάσεις στις παραθαλάσσιες περιοχές. Τα βουνά της Πελοποννήσου είναι συνέχεια των ορεινών όγκων της Στερεάς Ελλάδας, με ψηλότερο τον Ταΰγετο στα 2.407 μέτρα. Τα όρη που δεσπόζουν στο τοπίο της Πελοποννήσου είναι το Παναχαϊκό, ο Χελμός, ο Ερύμανθος, η Κυλλήνη, το Μαίναλο, ο Πάρνωνας και ο Ταΰγετος. Οι πεδινές εκτάσεις της Πελοποννήσου είναι περιορισμένες, με πιο σημαντικές αυτές στα βορειοανατολικά από την Κόρινθο ως την Αργολίδα, την πεδιάδα της Ηλείας και την πεδιάδα της Μεσσηνίας. Αρκετά είναι τα πλούσια ρεύματα που υπάρχουν στην Πελοπόννησο, χωρίς όμως να σχηματίζονται μεγάλοι ποταμοί. Μεγαλύτερος ποταμός στην Πελοπόννησο είναι ο Αλφειός που πηγάζει από τον Πάρωνα και καταλήγει στον Κυπαρισσιακό κόλπο. Η μόνη φυσική λίμνη που υπάρχει σήμερα μια και οι υπόλοιπες έχουν αποξηρανθεί είναι η Στυμφαλία. Τα παράλια της σχηματίζονται από πολλά ακρωτήρια και μεγάλους κόλπους που της δίνουν το χαρακτηριστικό της σχήμα, με σπουδαιότερους τον Πατραϊκό, τον Κορινθιακό, τον Κυπαρισσιακό, τον Αργολικό και τον Λακωνικό κόλπο. Βρέχεται από το Αιγαίο πέλαγος, το Ιόνιο πέλαγος και την Μεσόγειο θάλασσα.

4.1.1 Σπήλαια

Η ασβεστολιθική σύσταση των ορεινών όγκων της Πελοποννήσου, καθώς και τα πλούσια υπόγεια ύδατα δημιούργησαν έναν υπόγειο παράδεισο, που μέχρι σήμερα παραμένει ανεξερεύνητος στο μεγαλύτερο μέρος του. Από τα 3.000 σπήλαια που έχουν εντοπιστεί μέχρι σήμερα στην Πελοπόννησο, έχουν εξερευνηθεί 1.270, ενώ έχουν αξιοποιηθεί μόνο δύο: το σπήλαιο του Δυρού στη Μάνη και το σπήλαιο των Λιμνών στα Καλάβρυτα.

4.1.1.1 Σπήλαιο Δυρού

Το σπήλαιο Δυρού στην Μάνη στον νομό Λακωνίας, θεωρείται ένα από τα ομορφότερα λιμναία σπήλαια στον κόσμο. Χωρίζεται σε τρία διαφορετικά σπήλαια: Βλυχάδα ή Γλυφάδα, Αλεπότρυπα και Καταφύγι. Τα δύο τελευταία δεν είναι επισκέψιμα καθώς οι έρευνες μέσα σ' αυτά δεν έχουν ολοκληρωθεί ακόμα. Το τρίτο σπήλαιο της περιοχής του Δυρού, η Βλυχάδα, είναι το μοναδικό επισκέψιμο και το μεγαλύτερο γνωστό σπήλαιο της Ελλάδας με μήκος 3,5 χιλιόμετρα. Η εξερεύνησή του άρχισε το 1949 και συνεχίζεται, αφού ανακαλύπτονται συνεχώς νέα τμήματα. Μέχρι σήμερα έχουν ανακαλυφθεί και χαρτογραφηθεί περίπου 10.000 τ.μ. Χάρη στον υπέροχο και πολύχρωμο διάκοσμό του, το σπήλαιο Βλυχάδα καταλαμβάνει την πρώτη θέση ως το ομορφότερο και εντυπωσιακότερο λιμναίο σπήλαιο στον κόσμο ανάμεσα στο Παντιράκ στην Νότια Γαλλία και τη Ζάιτα στην Βηρυτό. Ανακαλύφθηκε το 1898 αλλά η συστηματική του εξερεύνηση άρχισε το 1949 από το ζεύγος Ιωάννη και Άννας Πετρόχειλου. Το σπήλαιο είναι στολισμένο με χιλιάδες πολύχρωμους σταλακτίτες και σταλαγμίτες που σχηματίζουν επιβλητικές κολώνες και περιλαμβάνει δεκάδες στοές και θαλάμους. Στον πυθμένα του, ρέουν τα νερά του ποταμού Γλυφάδα, στον οποίο οφείλεται ο σχηματισμός του σπηλαίου. Σε κάποια σημεία ο ποταμός φαρδαίνει σχηματίζοντας υπέροχες λίμνες. Το μέγιστο βάθος των νερών του είναι 15,5 μέτρα και η θερμοκρασία μέσα στο σπήλαιο είναι 18ο C όλο το χρόνο. Το μήκος των διαδρόμων του σπηλαίου που είναι τουριστικά αξιοποιήσιμο φτάνει τα 3.100 μέτρα εκ των οποίων τα 300 μέτρα είναι ξηρά. Για την εύκολη περιήγησή του, ανοίχτηκε τεχνητή είσοδος πλάτους 100 μ. αριστερά της φυσικής, και σε μήκος 1.000 μ. από την είσοδό του συνδέθηκαν με τεχνητή σήραγγα οι δύο παράλληλοι διάδρομοι, ώστε η τουριστική διαδρομή να διαγράφει κύκλο. Η περιήγηση των επισκεπτών στο σπήλαιο διαρκεί περίπου 30-45 λεπτά και γίνεται στο μεγαλύτερο μέρος της με βάρκα, ενώ υπάρχει και ένα χερσαίο κομμάτι όπου ο επισκέπτης κινείται με τα πόδια.

4.1.1.2 Σπήλαιο των Λιμνών

Το Σπήλαιο των Λιμνών βρίσκεται στο χωριό Καστριά του νομού Αχαΐας. Το σπήλαιο αυτό, εκτός από τους διαδρόμους, τις στοές και τους υπέροχους σχηματισμούς από σταλακτίτες, διαθέτει και κάτι που δεν υπάρχει σε κανένα άλλο γνωστό σπήλαιο. Αυτό είναι οι αλλεπάλληλες κλιμακωτές και μάλιστα σε τρεις ορόφους λίμνες του, που το καθιστούν μοναδικό στο είδος του στον κόσμο. Είναι κοίτη υπόγειου ποταμού, ο οποίος έχει νερό μόνο τον χειμώνα κατά τον οποίο σχηματίζονται και φυσικοί καταρράκτες. Κατά τους θερινούς μήνες ένα τμήμα του σπηλαίου ξηραίνεται και αποκαλύπτονται πρωτότυπες δαντελωτές λιθωματικές λεκάνες και φράγματα ύψους μέχρι και 4μ. Το υπόλοιπο σπήλαιο διατηρεί στάσιμο νερό σε 13 κλιμακωτές και πανέμορφα στολισμένες λίμνες. Οι φυσικές λίμνες που σχηματίζονται αντανακλούν τους σχηματισμούς της οροφής συνθέτοντας ένα θέαμα μοναδικό. Στη φυσική είσοδο του σπηλαίου, έχουν βρεθεί σε ανασκαφές οστά ιπποπόταμου ηλικίας 300.000 ετών, οστά ελαφιού 100.000 ετών καθώς και οστά ανθρώπων της νεολιθικής εποχής. Το συνολικό μήκος του είναι 2.000 μέτρα και θερμοκρασία του 15ο C. Το τουριστικά αξιοποιημένο τμήμα του σπηλαίου προς το παρόν ανέρχεται σε 500 μέτρα. Ο επισκέπτης μπαίνει στο σπήλαιο από τεχνητή σήραγγα, που καταλήγει κατ' ευθείαν στο δεύτερο όροφο. Η διάβαση των λιμνών

γίνεται από υπερυψωμένες τεχνητές μικρές γέφυρες. Το 1964, κάτοικοι των Καστριών ανέβηκαν για πρώτη φορά στον δεύτερο όροφο με ξύλινες σκάλες ύψους 9 μέτρων. Η εξερεύνηση έγινε από τον Ελληνικό Ορειβατικό Σύνδεσμο με τον καθηγητή Ι. Μελέντη και η χαρτογράφηση από την Ελληνική Σπηλαιολογική Εταιρία με την Σπηλαιολόγο Άννα Πετροχείλου. Η αξιοποίηση του σπηλαίου άρχισε το 1981 από τον Ε.Ο.Τ. (Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού) και συνεχίστηκε από την πρώην Κοινότητα Καστριών. Σήμερα την ευθύνη της λειτουργίας του έχει ο Δήμος Κλειτορίας.

4.1.2 Όρη

Τα όρη της Πελοποννήσου είναι μέρος των ορεινών ζωνών της Ελλάδος, καταλαμβάνουν όλο το κεντρικό τμήμα της Πελοποννήσου και τα μεγαλύτερα μέρη των ανατολικών και δυτικών τμημάτων της.

Το βορειότερο βουνό της Δυτικής Πελοποννήσου είναι το Παναχαϊκό (ή Βοδιάς 1.926 μ.) που βρίσκεται στα ΝΑ της Πάτρας. Νότια του Παναχαϊκού υψώνεται το βουνό Ερύμανθος (ή Ωλονός, 2.224 μ.). Νότια του Ερυμάνθου υψώνεται η παραφυάδα του, το βουνό Αστράς (ή Αστερίων ή Λάμπεια, 1.797 μ.), δυτικά το βουνό Σκόλλις (ή Σανταμέρι, 966 μ.) και ΝΑ τα βουνά Φραγκόβουνο (1.946 μ.), Υψούς (ή Κλινίτσα 1.543 μ.), Αφροδίσιο (1.456 μ.), και Μεδάρα (1.327 μ.). Νότια του Ερυμάνθου και του Αστρά βρίσκεται το βουνό Φολόη (798 μ.) και στα νότιά του μετά την κοιλάδα του Αλφειού ποταμού υψώνονται τα βουνά Μίνθη (1.327 μ.), Λύκαιο (1.419 μ.) και Τετράζιο (ή Τετράγιο 1.388 μ.). ΝΔ του Τετραζίου βρίσκονται τα βουνά της Κυπαρισσίας (1.224 μ.) και Α. τους το βουνό Ιθώμη (ή Βουλκάνο 798 μ.). Στα νότια των βουνών της Κυπαρισσίας βρίσκεται το νοτιότερο βουνό της Δυτικής Πελοποννήσου το Λυκόδημο (ή Μαθία 959 μ.).

Τα βορειότερα βουνά της Ανατολικής Πελοποννήσου και της Ανατολικής οροσειράς είναι τα Αροάνια (ή Χελμός 2.341 μ.) στα δυτικά, και η Κυλλήνη (ή Ζήρια 2.376 μ.) στα ανατολικά. Στα νότια των Αροανίων υψώνονται τα βουνά Πεντέλεια (ή Τουρτοβάνα 2.112 μ.) και Μαίναλο (ή Αιντίνι ή Προφήτης Ηλίας Λεβιδίου 1.981 μ.). Στα νότια της Κυλλήνης και ανατολικά των παραπάνω βουνών υψώνονται κατά σειρά από Β. προς Ν. τα αργολιδοαρκαδικά βουνά Ολύγυρος (ή Σκίπεζα 1.935 μ.), Λύρκειο (ή Γούπατο ή Λυρείσιο, 1.756 μ.), Τραχύ (1.616 μ.), Αρτεμίσιο (ή Μαλεβό, 1.772 μ.), Κτενάς (1.599 μ.) και Παρθένιο (ή Ροϊνό, 1.215 μ.). Νότια του Μαινάλου και μετά το οροπέδιο της Ασέας εκτείνεται η οροσειρά του Πάρνωνα (1.936 μ.) που τελειώνει στο ακρωτήριο Ιέραξ. Νότια της Μεγαλόπολης και δυτικά του Πάρνωνα εκτείνεται ο Ταύγετος (2.404 μ.) και καταλήγει στο ακρωτήριο Ταίναρο.

Στα ΒΑ της Πελοποννήσου εκτείνονται τα βουνά Τραπεζώνα (1.139 μ.), Αγγελόκαστρο (1.080 μ.), Αραχναίο (1.119 μ.). Στα νότια του Αραχναίου βρίσκονται τα όρη Δίδυμο (1.113 μ.) και Αδέρες (ή Δάριζα 721 μ.).

Μεταξύ της Κυλλήνης, των Αροανίων Όρων και του Κορινθιακού κόλπου βρίσκονται τα βουνά Φτέρη (ή Κλοκός 1.779 μ.), Χελιδορέα (1.757 μ.), Ευρωστίνη (1.208 μ.), Πιτσαδέϊκο (1.176 μ.), Παναγιά (732 μ.). Στα βόρεια των βουνών Τραπεζώνας υπάρχουν τα όρη Φωκάς (ή Απέσας 873 μ.), Σκιώνα (703 μ.), ο Ακροκόρινθος (578 μ.) και τα Όνεια Όρη (599 μ.).

4.1.3 Πεδιάδες και Οροπέδια

Οι κυριότερες πεδιάδες της Πελοποννήσου βρίσκονται στο δυτικό τμήμα του διαμερίσματος. Είναι η πεδιάδα της Αχαΐας και η πεδιάδα της Μανωλάδας. Οι δύο μαζί αποτελούν την πεδιάδα της Ηλείας. Στα δυτικά των βουνών της Κυπαρισσίας απλώνεται η στενή παραλιακή πεδιάδα της Κυπαρισσίας-Γαργαλιάνων. Τέλος στο ΝΔ τμήμα της Πελοποννήσου εκτείνεται η πεδιάδα της Μεσσηνίας. Στην Ανατολική Πελοπόννησο υπάρχουν, στο Β. μέρος η Αργολική πεδιάδα, η οποία απλώνεται ως την πεδιάδα του Κρανιδίου και στο νότιο τμήμα η πεδιάδα του Έλους, η οποία προς τα Β. συνεχίζεται με την κοιλάδα του Ευρώτα και προς Ν. με τις παραλιακές πεδιάδες Ασωπού και Νεάπολης Βοιών. Στα βόρεια της Πελοποννήσου υπάρχει μια στενή παραλιακή πεδιάδα, η οποία φέρει διάφορες τοπικές ονομασίες, όπως πεδιάδα της Βόκας, του Αιγίου κλπ.

Εκτός από τις πεδιάδες υπάρχουν και αξιόλογα "οροπέδια. Αυτά είναι οι λεκάνες της Μαντινείας, Τεγέας και Ασέας. Και τα δύο μαζί ονομάζονται Οροπέδιο της Τρίπολης. Δυτικά από αυτό το οροπέδιο βρίσκεται το οροπέδιο της Μεγαλόπολης. Επίσης μεταξύ Αροανίων και Κυλλήνης υπάρχουν τα μικρά οροπέδια του Φενεού και της Στυμφαλίας.

4.1.4 Νησιά

Τα νησιά που ανήκουν στο διαμέρισμα της Πελοποννήσου είναι: Πρώτη, Σφακτηρία, Σαπιέντζα, Αγία Μαριανή, Σχίζα και Βενέτικο που βρίσκονται μεταξύ των ακρωτηρίων Μάραθο και Ακρίτα στα νοτιοδυτικά παράλια. Στο Λακωνικό Κόλπο υπάρχει η Ελαφώνησος στα νοτιοανατολικά απέναντι από την Νεάπολη Βοιών. Ακόμη στον Αργολικό κόλπο υπάρχουν τα νησιά Τολός, Υψηλή και Πλάτη. Στην Πελοπόννησο επίσης ανήκουν τα Κύθηρα (το μεγαλύτερο σ' έκταση) και τα Αντικύθηρα στα νοτιοανατολικά και οι Στροφάδες στην παραλία των Φιλιατρών.

4.1.5 Ποτάμια και Λίμνες

Οι κυριότεροι ποταμοί της Πελοποννήσου είναι οι παρακάτω: Ο Αλφειός, που είναι το μεγαλύτερο ποτάμι της Πελοποννήσου, πηγάζει από τα οροπέδια Ασέας και Μεγαλόπολης, δέχεται νερά από παραποτάμους και χύνεται στον κόλπο της Κυπαρισσίας. Ο Γλαύκος, που πηγάζει από τον Παναχαϊκό και χύνεται νότια της Πάτρας. Ο Πηνεϊός της Ηλείας, ο οποίος πηγάζει από τα όρη Ερύμανθος και Λάμπεια και χύνεται στον κόλπο της Κυλλήνης. Ο Νέδας, που χύνεται στον κόλπο της Κυπαρισσίας, πηγάζει από τα βουνά Μίνθη, Λύκαιο και Τετράζιο. Ο Νέδων, που πηγάζει από τον Ταΰγετο και χύνεται στον Μεσσηνιακό κόλπο. Ο Βελίκας που πηγάζει από τα βουνά της Κυπαρισσίας και χύνεται στον Μεσσηνιακό κόλπο. Ο Ευρώτας που πηγάζει από το οροπέδιο της Μεγαλόπολης, δέχεται και τα νερά του Ταΰγετου και του Πάρνωνα και χύνεται στο Λακωνικό κόλπο. Οι ποταμοί Τάνος, Κεφαλάρι και Ίναχος που πηγάζει από τα βουνά Λύρκειο και Τραχύ και χύνεται στον Αργολικό κόλπο. Εκτός των ποταμών υπάρχουν και αρκετοί χείμαρροι, όπως ο Σύθος, ο Δερβένιος, ο Κρειός, ο Βουραϊκός, ο Κερυνίτης, ο Ασωπός, ο Σελινούντιος, ο Γκούρας, ο Φοίνικας. Από τους χείμαρρους ο Ασωπός και ο Σελινούντιος θεωρούνται ποταμοί. Αξιόλογες λίμνες δεν υπάρχουν στην Πελοπόννησο. Υπάρχουσες σήμερα λίμνες είναι η Τάκα, η Στυμφαλία, και η τεχνητή του Λάδωνα, που δημιουργήθηκε με την

κατασκευή των υδροηλεκτρικών έργων.

Στις ακτές της Ηλείας κυρίως υπάρχουν αρκετές λιμνοθάλασσες και γενικά στην περιοχή αυτή τα νερά της θάλασσας είναι πολύ ρηχά. Οι κυριότερες λιμνοθάλασσες της Πελοποννήσου είναι της Αγουλινίτσας, της Μουριάς, του Καϊάφα, και στο Κοτύχι.

4.1.6 Κλίμα

Το κλίμα της Πελοποννήσου διαφέρει ανάλογα με την περιοχή και το υψόμετρό της. Στα παράλια είναι εύκρατο μεσογειακό με ήπιους χειμώνες και θερμά καλοκαίρια, ενώ το κεντρικό τμήμα έχει κλίμα πιο ηπειρωτικό.

Γενικά η Πελοπόννησος είναι προνομιούχος περιοχή, απ' την άποψη του κλίματος, γιατί διαθέτει το χαρακτηριστικό μεσογειακό τύπο κλίματος. Η θερμοκρασία παρατηρείται μεγαλύτερη στην περιοχή των Πατρών κι ελαττώνεται στα ορεινά, π.χ. στην περιοχή της Τρίπολης.

4.2 Νομοί

Η Πελοπόννησος διαιρείται σε 7 νομούς που φέρουν τα ίδια ονόματα που είχαν στην αρχαιότητα και διατηρούν τα ίδια περίπου σύνορα μεταξύ τους. Αυτοί είναι:

Νομός Κορινθίας

Ο Νομός Κορινθίας έχει έκταση 2.290 τ.χλμ., πληθυσμό 154.624 κατοίκους και πρωτεύουσα την Κόρινθο.

Νομός Αργολίδας

Ο Νομός Αργολίδας έχει έκταση 2.154 τ.χλμ., πληθυσμό 105.770 κατοίκους και πρωτεύουσα το Ναύπλιο.

Νομός Αρκαδίας

Ο Νομός Αρκαδίας έχει έκταση 4.418 τ.χλμ., πληθυσμό 102.035 κατοίκους και πρωτεύουσα τη Τρίπολη.

Νομός Αχαΐας

Ο Νομός Αχαΐας έχει έκταση 3.271 τ.χλμ., πληθυσμό 322.789 κατοίκους και πρωτεύουσα τη Πάτρα, που είναι και πρωτεύουσα όλης της Πελοποννήσου.

Νομός Ηλείας

Ο Νομός Ηλείας έχει έκταση 2.617 τ.χλμ., πληθυσμό 193.133 κατοίκους και πρωτεύουσα το Πύργο.

Νομός Μεσσηνίας

Ο Νομός Μεσσηνίας έχει έκταση 2.990 τ.χλμ., πληθυσμό 176.876 κατοίκους και πρωτεύουσα την Καλαμάτα.

Νομός Λακωνίας

Ο Νομός Λακωνίας έχει έκταση 3.636 τ.χλμ., πληθυσμό 99.637 κατοίκους και πρωτεύουσα τη Σπάρτη.

4.3 Πληθυσμός

Ο πληθυσμός της Πελοποννήσου ανέρχεται στους 1.154.864 κατοίκους (απογραφή 2001 ΕΣΥΕ), που ασχολούνται στη πλειοψηφία τους με τη γεωργία και τη κτηνοτροφία, τα τελευταία χρόνια δε και με τον τουρισμό.

Κατά την απογραφή του 1961 ο πληθυσμός της Πελοποννήσου ήταν 1.096.390 κάτοικοι, ενώ σύμφωνα με την απογραφή του 1971, 986.912 κάτοικοι. Κατά την

δεκαετία αυτή παρατηρείται μείωση του πληθυσμού κατά 9,9%. Η μείωση του πληθυσμού που παρατηρείται κατά τη δεκαετία 1961-1971 οφείλεται κυρίως στην μεγάλη εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση που σημειώθηκε την περίοδο αυτή και έπληξε ιδιαίτερα την Πελοπόννησο, που καταλαμβάνει την τρίτη θέση ανάμεσα στα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας ως προς την μείωση του πληθυσμού, μετά την Ήπειρο και τα νησιά του Ιονίου και του Αιγαίου. Κατά την απογραφή του 1991, ο πληθυσμός της Πελοποννήσου ήταν 1.086.242 κάτοικοι και το 2001, όπως ήδη αναφέρθηκε, ήταν 1.154.864 κάτοικοι. Στην δεκαετία αυτή παρατηρείται αύξηση του πληθυσμού της Πελοποννήσου κατά 6,3%.

Από την εξέταση των αποτελεσμάτων της απογραφής του 2001 από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΣΥΕ), προκύπτει ότι ο ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού της Περιφέρειας Πελοποννήσου την περίοδο 1991 – 2001, είναι 5,2% γεγονός που επιβεβαιώνει την συνέχιση της πληθυσμιακής αποδυνάμωσης της Περιφέρειας. Τα στοιχεία αυτά βέβαια δεν περιλαμβάνουν τους νομούς Αχαΐας και Ηλείας αφού αυτοί ανήκουν διοικητικά στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Το γεγονός αυτό καθιστά δύσκολη την μελέτη των στοιχείων για να προκύψει μια ολοκληρωμένη εικόνα για την Πελοπόννησο ως γεωγραφική περιοχή. Παρ' όλα αυτά, τα στοιχεία που αφορούν την Περιφέρεια Πελοποννήσου μπορούν να θεωρηθούν αρκετά ενδεικτικά για την πληθυσμιακή πορεία της, αφού περιλαμβάνει τους πέντε από τους επτά νομούς που παρουσιάζονται στην παρούσα διπλωματική εργασία.

Με βάση στοιχεία της Eurostat, η μεταβολή του πληθυσμού της Περιφέρειας Πελοποννήσου στο σύνολο της Ε.Ε. των 15 για τα έτη 1991 – 1999 βρίσκεται στο 2,64%.

Η πληθυσμιακή πυκνότητα της Περιφέρειας Πελοποννήσου το 2001 διαμορφώνεται σε 41,21 κατ/τ.χλμ., υψηλότερη σε σχέση με το 1991 που ήταν 39,2 κατ/τ.χλμ. Η εικόνα αυτή, επιβεβαιώνει την διαπίστωση ότι η Περιφέρεια έχει αραιοκατοικημένο και αγροτικό χαρακτήρα, γεγονός που αποτελεί μια βασική διαρθρωτική της αδυναμία. Άλλη μια βασική της αδυναμία είναι και η ένταση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.

Αναλυτικότερα, με βάση την εξέταση του ρυθμού μεταβολής του πληθυσμού, ο Νομός Κορινθίας (9%) και ο Νομός Αργολίδας (8,3%) διατηρούν υψηλότερους ρυθμούς, όχι μόνο από την Περιφέρεια αλλά και από ολόκληρη την Ελλάδα. Οι Νομοί Μεσσηνίας (5,9%) και Λακωνίας (4,1%) υπολείπονται του ρυθμού αύξησης του πληθυσμού του συνόλου της χώρας, ενώ ο Νομός Αρκαδίας παρουσιάζει πληθυσμιακή μείωση (-3,1%).

Ο αστικός πληθυσμός στην Πελοπόννησο φαίνεται να αυξάνει διαχρονικά.

Στους Νομούς Κορινθίας και Αργολίδας υπερτερεί ο αστικός πληθυσμός, ενώ στους υπόλοιπους νομούς υπερτερεί ο αγροτικός πληθυσμός έναντι του αστικού. Ο πληθυσμός του νομού Ηλείας είναι κυρίως αγροτικός αφού μόνο το 25% του πληθυσμού του είναι αστικός, σε αντίθεση με τον νομό Αχαΐας, όπου το 66% του πληθυσμού είναι αστικός.

4.4 Οικονομία

Η οικονομία της Πελοποννήσου βασίζεται αποκλειστικά σχεδόν στη γεωργία και την κτηνοτροφία. Βιομηχανία υπάρχει μόνο στις περιοχές Πατρών και Αιγίου, που είναι από οικονομική άποψη οι πιο δραστήριες (μηχανουργεία, βαμβακονηματοουργεία, εργοστάσια χαρτιού, κρασιών, ελαστικών, ελαιουργεία, σταφιδεργοστάσια).

Απ' την άποψη της γεωργίας, επικρατεί η καλλιέργεια των δημητριακών, των αμπελιών (για σταφίδες και κρασί), της συκιάς, της ελιάς, του ρυζιού, του βαμβακιού. Επίσης καλλιεργείται καπνός, γεώμηλα, κηπευτικά κι αρκετά εσπεριδοειδή. Αρκετά αναπτυγμένη είναι η εκτροφή προβάτων. Επίσης η αγελαδοτροφία, η πτηνοτροφία και η μελισσοκομία είναι αρκετά διαδομένες. Η αλιεία, στις παραλιακές περιοχές και ιδιαίτερα στην Πάτρα, όπου συγκεντρώνεται, έχει αποφασιστική συμβολή στην οικονομία του τόπου, κάνει επίσης και εξαγωγές. Επίσης για τον ίδιο σκοπό χρησιμοποιούνται κι οι λιμνοθάλασσες.

Όσον αφορά στον ορυκτό πλούτο της, έχουν βρεθεί αρκετά είδη ορυκτών, που όμως δεν είναι εκμεταλλεύσιμα. Γι' αυτό στην Πελοπόννησο υπάρχουν λίγα μεταλλεία. Τα σπουδαιότερα μεταλλεύματα που εξάγονται είναι ο σιδηροπυρίτης (Ερμιόνης), μαγγάνιο, σίδηρος, λιγνίτες, χαλαζίας κλπ. Έρευνες για πετρέλαιο στις περιοχές Ηλείας και Τριφυλίας δεν έδωσαν θετικά αποτελέσματα.

4.5 Υποδομές

4.5.1 Πύλες εισόδου

4.5.1.1 Ισθμός της Κορίνθου

Ο ισθμός της Κορίνθου είναι για την Πελοπόννησο αλλά και για ολόκληρη την Ελλάδα, ένα στρατηγικό σημείο αφού αποτελεί κόμβο θαλάσσιων συγκοινωνιών από και προς την Δυτική Μεσόγειο, την Ανατολική Μεσόγειο και την Μαύρη Θάλασσα. Ο ισθμός της Κορίνθου αποτέλεσε από την αρχαιότητα μείζον θέμα, αφού θα έλυσε πολλά προβλήματα και θα διευκόλυνε την ναυσιπλοΐα και το εμπόριο. Ανά τους αιώνες, πολλοί ήταν εκείνοι που προσπάθησαν να πραγματοποιήσουν το τεράστιο αυτό έργο, χωρίς όμως επιτυχία. Μετά την Τουρκοκρατία όμως, το Ελληνικό κράτος ξεκίνησε, το 1869, ενέργειες για την διάνοιξη του και τελικά οι εργασίες ξεκίνησαν το 1882 και το έργο ολοκληρώθηκε το 1893.

Σήμερα, λειτουργούν στην Διώρυγα, δύο βυθιζόμενες γέφυρες που εξυπηρετούν την επικοινωνία μεταξύ Στερεάς Ελλάδας και Πελοποννήσου. Κάθε χρόνο διαπλέεται από 15.000 περίπου πλοία, 50 τουλάχιστον διαφορετικών εθνοτήτων αποτελώντας τον θαλάσσιο «ομφάλιο λώρο» μεταξύ Δυτικής και Ανατολικής Μεσογείου. Ο Ισθμός έχει μήκος 6 χλμ. περίπου, πλάτος 24,6 μέτρα και βάθος 7,5 έως 8 μέτρα.

Στην Διώρυγα της Κορίνθου, διοργανώνονται ημερήσιες κρουαζιέρες κατά τις οποίες οι επισκέπτες μπορούν να θαυμάσουν το επιβλητικό τοπίο, να δουν από κοντά ένα θαύμα μηχανικής του 19ου αιώνα και να ζήσουν μια μοναδική εμπειρία.

4.5.1.2 Γέφυρα Ρίου – Αντίρριου

Το 1889, ο Χαρίλαος Τρικούπης, Πρωθυπουργός τότε της Ελλάδας, μίλησε στο Κοινοβούλιο για την ανάγκη κατασκευής γέφυρας στο Στενό Ρίο – Αντίρριο. Κάτι τέτοιο όμως δεν ήταν τεχνικά εφικτό μέχρι τα τέλη του 20ου αιώνα. Έτσι, τον Ιούλιο του 1998, ο τότε Πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Σημίτης θεμελίωσε το έργο το οποίο ολοκληρώθηκε τον Αύγουστο του 2004, την παραμονή της έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας.

Η γέφυρα, είναι η μεγαλύτερη σε μήκος καλωδιωτή γέφυρα πολλών ανοιγμάτων στον κόσμο, με μήκος 2.252 μέτρα.

Η γέφυρα Ρίου – Αντίρριου, βρίσκεται στο σταυροδρόμι δύο σημαντικών οδών: του

αυτοκινητόδρομου Πατρών – Αθηνών – Θεσσαλονίκης, που συνδέει τις τρεις μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας και του δυτικού άξονα Καλαμάτας – Πατρών – Ηγουμενίτσας, που διευκολύνει την επικοινωνία μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας μέσω των λιμανιών της Πάτρας και της Ηγουμενίτσας.

Το τεράστιο αυτό έργο, έπαιξε πολύ μεγάλο ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της γύρω περιοχής (από την Πάτρα μέχρι την Ναύπακτο), αφού σύμφωνα με έρευνα του Πανεπιστημίου Πατρών «οι επιπτώσεις του Έργου μεταβάλλουν τις εισοδηματικές και εργασιακές συνθήκες των γύρω περιοχών αλλά και τις συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού, με αποτέλεσμα να απελευθερώνονται νέες αναπτυξιακές δυνάμεις, οι οποίες με κατάλληλα μέτρα και πολιτικές δίνουν περαιτέρω ανάπτυξη στις περιφερειακές οικονομίες...η ανάλυση τεκμηριώνει το γεγονός ότι η Γέφυρα αναμένεται να παίξει έναν πολύ ευρύτερο αναπτυξιακό ρόλο ως άξονας διασύνδεσης της χώρας με τον υπόλοιπο ευρωπαϊκό χώρο, αλλά και τη Μεσόγειο και τις χώρες της Μέσης Ανατολής.

Ο ημερήσιος μέσος όρος διέλευσης οχημάτων από την γέφυρα είναι 13.200 αυτοκίνητα.

4.5.1.3 Το λιμάνι της Πάτρας

Το λιμάνι της Πάτρας έχει στο παρελθόν παίξει πρωτεύοντα ρόλο στην οικονομική ζωή της σύγχρονης Ελλάδας από τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας της, αφού υπήρξε σημαντικό εισαγωγικό και εξαγωγικό κέντρο της χώρας. Με την ανάπτυξη του λιμανιού του Πειραιά, η κίνηση άρχισε να μειώνεται, ενώ μετά την διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου, μειώθηκε η απόσταση μεταξύ των δύο μεγάλων λιμανιών, αφού δεν ήταν πια υποχρεωτικός ο περίπλους της Πελοποννήσου.

Τα πρώτα χρόνια μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, το λιμάνι βρισκόταν σε μααρασμό, μέχρι πριν από 30 χρόνια περίπου, όταν άρχισε να λειτουργεί η σύνδεση Ελλάδας – Ιταλίας με Ferry Boats. Το λιμάνι της Πάτρας, αποτελεί δυτική πύλη της χώρας και σπουδαίο συγκοινωνιακό κόμβο. Είναι το δεύτερο μεγαλύτερο λιμάνι της Ελλάδας μετά από αυτό του Πειραιά.

Ο ρόλος του ήταν ανέκαθεν και συνεχίζει να είναι, πολύ σημαντικός για την οικονομική, εμπορική και κοινωνική ζωή της πόλης, αλλά και ολόκληρης της χώρας, καθώς και για την τουριστική ανάπτυξή της αφού είναι το κύριο λιμάνι σύνδεσης με την Ιταλία αλλά και τα νησιά του Ιονίου.

Το λιμάνι της Πάτρας έχει τέσσερεις κύριες προβλήτες με δύο σταθμούς υποδοχής επιβατών. Στη Βόρεια προβλήτα του λιμανιού, έχει διαμορφωθεί ένας χώρος αναψυχής, με θέατρο, παιδική χαρά και αναψυκτήριο. Επίσης, λειτουργεί ιχθυόσκαλα ενώ στο Βορειοανατολικό άκρο του λιμανιού βρίσκεται η Μαρίνα.

4.5.2 Οδικό δίκτυο

Οι κύριοι οδικοί άξονες της Πελοποννήσου είναι οι παρακάτω:

- Αθήνα – Κόρινθος
- Κόρινθος – Πάτρα
- Κόρινθος – Τρίπολη – Καλαμάτα
- Πάτρα – Πύργος – Ολυμπία

Η Εθνική οδός Αθηνών – Κορίνθου, είναι το δεύτερο μεγαλύτερο οδικό δίκτυο της Ελλάδος που ενώνει την Αθήνα με τις επαρχιακές πόλεις της Πελοποννήσου και είναι

η συνέχεια της Ιεράς Οδού, ξεκινώντας από το σημείο της χαλυβουργικής στην Ελευσίνα. Αποτελεί επίσης σημείο εξυπηρέτησης με πολλούς άλλους δρόμους καθώς και με την Αττική Οδό.

Η νέα εθνική οδός Αθηνών – Κορίνθου εγκαινιάστηκε το Νοέμβριο του 1962, με εξαίρεση το τμήμα στην περιοχή της Κακιάς Σκάλας που δόθηκε στην κυκλοφορία στα τέλη του 1964. Πρόσφατα έχουν γίνει πολλά έργα κατά το μήκος της οδού με κύριο τις σήραγγες στην περιοχή της Κακιάς Σκάλας.

Έως το 2011, αναμένεται να τελειώσει η ανακατασκευή του οδικού άξονα Κορίνθου – Τριπόλεως – Καλαμάτας και Σπάρτης προκειμένου να μετατραπεί σε κλειστό αυτοκινητόδρομο τριών λωρίδων. Ένα τμήμα του άξονα Κορίνθου – Τριπόλεως θα ανακατασκευαστεί με χρήση ελάχιστων τμημάτων του ήδη υπάρχοντος οδικού δικτύου, ενώ προβλέπεται η κατασκευή κοιλαδογέφυρας άνω των 300 μέτρων, καθώς και σήραγγας 600 μέτρων. Επίσης, πρόκειται να τεθεί σε λειτουργία και η δεύτερη σήραγγα του Αρτεμισίου. Για το τμήμα Λεύκτρο – Σπάρτη, υλοποιείται νέα χάραξη με 4 γέφυρες συνολικού μήκους 1.100 μέτρων.

4.5.3 Αεροδρόμια

Στην Πελοπόννησο λειτουργούν 5 αεροδρόμια. Το ένα αναφέρεται ως Κρατικός

Αερολιμένας διεθνών Συγκοινωνιών και τα υπόλοιπα τέσσερα ως Κρατικοί Αερολιμένες Εσωτερικών Συγκοινωνιών.

Αυτά είναι τα εξής:

- Κρατικός Αερολιμένας Διεθνών Συγκοινωνιών:
- Κρατικός Αερολιμένας Καλαμάτας (ΚΑΚΛ)

Ο αερολιμένας της Καλαμάτας, βρίσκεται 9 χιλιόμετρα έξω από την πόλη της Καλαμάτας και λειτουργεί από το 1959. Οι κτιριακές του εγκαταστάσεις καλύπτουν έκταση 2.450 τ.μ. Διαθέτει δύο αίθουσες αφίξεων, δύο αίθουσες αναχωρήσεων και μία αίθουσα αναμονής, ενώ ο χώρος στάθμευσης των αεροσκαφών είναι χωρητικότητας τεσσάρων αεροσκαφών. Διαθέτει επίσης χώρο στάθμευσης 110 αυτοκινήτων. Στον χώρο του αεροδρομίου λειτουργούν κυλικεία στην αίθουσα αναμονής και transit, καταστήματα αφορολόγητων ειδών, τρία γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων και ανταλλακτήριο συναλλάγματος της Εμπορικής Τράπεζας.

Κρατικοί Αερολιμένες Εσωτερικών Συγκοινωνιών:

- Κρατικός Αερολιμένας Σπάρτης (ΚΑΣΠ)
- Κρατικός Αερολιμένας Ανδραβίδας (ΚΑΝΔ)
- Κρατικός Αερολιμένας Επιταλίου (ΚΑΕΠ)
- Κρατικός Αερολιμένας Αράξου (ΚΑΑΞ)

Ο αερολιμένας Αράξου βρίσκεται 45 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά της Πάτρας και λειτουργεί από το 1984. Οι κτιριακές του εγκαταστάσεις καλύπτουν έκταση 2.300 τ.μ. Διαθέτει έναν επιβατικό αεροσταθμό και 6 θέσεις στάθμευσης αεροσκαφών. Στον χώρο του αεροδρομίου λειτουργούν δύο αναψυκτήρια-κυλικεία, κατάστημα αφορολόγητων ειδών και τέσσερις εταιρείες ενοικίασης αυτοκινήτων.

Τα αεροδρόμια που λειτουργούν σήμερα στην Πελοπόννησο είναι ο κρατικός αερολιμένας Καλαμάτας και ο κρατικός αερολιμένας Αράξου. Η λειτουργία των υπόλοιπων αερολιμένων βρίσκεται υπό αναστολή.

4.5.4 Λιμάνια

Στην Πελοπόννησο υπάρχουν τα παρακάτω λιμάνια:

- Λιμάνι Πάτρας

Το λιμάνι της Πάτρας είναι ο κύριος σύνδεσμος για Ηγουμενίτσα, Κέρκυρα και Ιταλία μέσω δρομολογίων των πλοίων διεθνών γραμμών. Οι πόλεις της Ιταλίας με τις οποίες συνδέεται ακτοπλοϊκά το λιμάνι της Πάτρας είναι η Αγκόνα, το Μπρίντιζι, το Μπάρι και η Βενετία. Συνδέεται επίσης με την Κεφαλλονιά και την Ιθάκη.

- Λιμάνι Κυλλήνης

Το λιμάνι της Κυλλήνης συνδέεται με τη Ζάκυνθο και με τα λιμάνια Πόρου και Αργοστολίου της Κεφαλλονιάς.

- Λιμάνι Καλαμάτας

Το λιμάνι της Καλαμάτας συνδέεται με τα Κύθηρα και το Καστέλι Κισσάμου της Κρήτης.

- Λιμάνι Γυθείου

Το λιμάνι του Γυθείου συνδέεται με τα Κύθηρα και το Καστέλι Κισσάμου της Κρήτης.

- Λιμάνι Μονεμβάσιας

Το λιμάνι της Μονεμβάσιας συνδέεται με την Ερμιόνη (Αργολίδα), τον Γέρακα (Λακωνία), το Κυπαρίσσι (Λακωνία), το Λεωνίδιο (Αρκαδία), τον Πειραιά, τον Πόρο, το Πόρτο Χέλι (Αργολίδα), τις Σπέτσες και την Ύδρα.

- Λιμάνι Νεάπολης

Το λιμάνι της Νεάπολης συνδέεται με την Ερμιόνη (Αργολίδα), τον Γέρακα (Λακωνία), το Κυπαρίσσι (Λακωνία), το Λεωνίδιο (Αρκαδία), τον Πειραιά, τον Πόρο, το Πόρτο Χέλι (Αργολίδα), τις Σπέτσες και την Ύδρα.

4.5.5 Ξενοδοχεία

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2007

Νομός	Δεδομένα	5*****	4*****	3***	2**	1*	Σύνολο
Αχαΐα							
Μονάδες	0	14	25	54	12	105	
Δωμάτια	0	864	1.150	1.365	144	3.523	
Κλίνες	0	1.657	2.211	2.598	283	6.749	
Αρκαδία							
Μονάδες	1	10	18	34	15	78	
Δωμάτια	10	82	330	716	221	1.359	
Κλίνες	24	184	651	1.320	420	2.599	
Αργολίδα							
Μονάδες	3	18	21	74	25	141	
Δωμάτια	151	1.483	1.585	2.294	270	5.783	
Κλίνες	288	2.865	3.019	4.421	507	11.100	
Ηλεία							
Μονάδες	2	8	14	39	14	77	
Δωμάτια	1.215	751	552	1.026	203	3.747	
Κλίνες	2.617	1.424	1.018	1.970	460	7.489	
Κορινθία							
Μονάδες	3	11	29	55	14	112	

Δωμάτια	720	672	1.480	1.471	176	4.519
Κλίνες	1.358	1.270	2.882	2.697	357	8.564
Λακωνία						
Μονάδες	0	13	31	46	11	101
Δωμάτια	0	167	746	921	141	1.975
Κλίνες	0	370	1.453	1.722	296	3.841
Μεσσηνία						
Μονάδες	1	9	29	66	16	121
Δωμάτια	252	598	1.056	1.541	208	3.655
Κλίνες	497	1.202	2.010	2.937	389	7.035
Σύνολο						
Μονάδες	10	83	167	368	107	735
Δωμάτια	2.348	4.617	6.899	9.334	1.363	24.561
Κλίνες	4.784	8.972	13.244	17.665	2.712	47.377

ΠΗΓΗ: ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ/ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2008

Στην Πελοπόννησο, λειτουργούν σήμερα 735 μονάδες. Ενδεικτικά θα αναφερθούν οι μεγαλύτερες από αυτές κατηγορίας 5 αστέρων οι οποίες είναι:

4.5.5.1 Aldemar Olympian Village

Στο μέρος που γεννήθηκαν οι Ολυμπιακοί αγώνες λειτουργεί, το Aldemar Olympian Village. Ένα υπερσύγχρονο συγκρότημα με αυτόνομα μπάνγαλους, πολυτελείς σουίτες και δωμάτια, όλα πάνω στη θάλασσα. Τον χώρο κοσμούν 27 πισίνες και καταπράσινοι κήποι, ενώ η παραλία με την άμμο, προσφέρεται για στιγμές απόλυτης χαλάρωσης.

Στο ιταλικό restaurant “Artemis”, θα δοκιμάσετε πλούσια εδέσματα, ενώ στο “Marina Club” οι επισκέπτες απολαμβάνουν γεύσεις από την γαλλική κουζίνα. Τα εστιατόρια “Olympia”, “Thalassa” και “Abeliona” ικανοποιούν ελληνικές γαστρονομικές προτιμήσεις, ενώ για τα πιο ethnic γούστα υπάρχει το “Golden Palm”, με γεύσεις από την Κίνα.

Μέσα στους τεράστιους χώρους του ξενοδοχείου, μπορεί κανείς να ασχοληθεί με το sport της επιλογής του και να χαλαρώσει στο spa.

Το ξενοδοχείο “Aldemar Olympian Village” βρίσκεται στην Σκαφιδιά Ηλείας.

4.5.5.2 Club Hotel Loutraki

Στη μεγαλύτερη παραλία του Λουτρακίου, το γνωστό θέρετρο ιαματικών λουτρών και ατενίζοντας τον Κορινθιακό Κόλπο, βρίσκεται το ξενοδοχείο Club Hotel Loutraki. Το ξενοδοχείο αποτελεί επιλογή για όσους θέλουν να συνδυάσουν την ξεκούραση με βραδιές στο Casino, σε μια περιοχή που βρίσκεται σε απόσταση αναπνοής από την Αθήνα αλλά και από σημαντικά αξιοθέατα και αρχαιολογικούς χώρους όπως η Επίδαυρος, η Αρχαία Κόρινθος, ο Ισθμός, το Ναύπλιο, οι Δελφοί και η Ολυμπία, όλα εύκολα προσβάσιμα για ημερήσιες εξορμήσεις.

Το υπερπολυτελές αυτό συγκρότημα στο Λουτράκι, κατηγορίας 5 αστέρων, διαθέτει 225 δωμάτια και 20 υπερπολυτελείς σουίτες. Αποτελεί μια μικρή πολιτεία, με κήπους, παραλία, πισίνες, εστιατόρια, μπαρ, spa center, και το μεγαλύτερο Casino στην Ελλάδα.

Τα 3 εστιατόρια του ξενοδοχείου, ικανοποιούν και τον πιο απαιτητικό επισκέπτη προσφέροντας γεύσεις από την διεθνή κουζίνα για όλα τα γούστα.

4.5.5.3 Olympia Riviera Resort (Grecotel)

Πάνω σε μια αμμουδιά, μήκους δύο χιλιομέτρων σε μια από τις ομορφότερες ακτές της Πελοποννήσου, στην Κυλλήνη του Νομού Ηλείας, βρίσκεται η ξενοδοχειακή μονάδα της Grecotel, το “Olympia Riviera Resort”.

Το κυρίως κτήριο του ξενοδοχείου, περιτριγυρίζεται από πισίνες, κήπους με λουλούδια, μπάγκαλοους και βίλλες, βεράντες, σαλόνια και εστιατόρια και διαθέτει spa (Elixir’ Thalasso Spa Center). Επίσης, προσφέρεται και η δυνατότητα ιππασίας και παιχνιδιών στη φύση

4.5.5.4 Filoxenia (Grecotel)

Άλλη μια ξενοδοχειακή μονάδα της Grecotel, το ξενοδοχείο “Filoxenia”, βρίσκεται στον Μεσσηνιακού κόλπο και στην σκιά του επιβλητικού Ταυγέτου στην όμορφη πόλη της Καλαμάτας στον Νομό Μεσσηνίας.

Χτισμένο σε μια έκταση 35 στρεμμάτων, μπροστά στην μεγάλη μήκους παραλία με λευκή άμμο και βότσαλα, το ξενοδοχείο διαθέτει 8 σουίτες με θέα την θάλασσα, 180 δωμάτια, πισίνα, γήπεδο τένις και άλλες παροχές. Στο εστιατόριο «Πανδώρα», προσφέρονται Ελληνικές τοπικές γεύσεις, αλλά και πιάτα από κάθε γωνιά του κόσμου.

Διαμένοντας στο ξενοδοχείο Filoxenia, ο επισκέπτης έχει την δυνατότητα να επισκεφτεί, εκτός από την όμορφη πόλη της Καλαμάτας, την γειτονική Μάνη με τις πανέμορφες παραλίες, καθώς και την Μεθώνη, την Κορώνη, την αρχαία Πύλο, τον Μυστρά και τα μαγευτικά Σπήλαια του Δυρού.

4.5.5.5 Sunrise Village Beach

Σε μια έκταση 74 στρεμμάτων με ελαιώνες και οπωροφόρα δέντρα στο Πεταλίδι του νομού Μεσσηνίας, βρίσκεται το “Sunrise Village Beach”. Το ξενοδοχείο είναι διαμορφωμένο σαν ένα μικρό χωριό, μπροστά στην θάλασσα και περιτριγυρισμένο από δέντρα και λουλούδια.

Διαθέτει 50 δωμάτια στο κεντρικό κτήριο και άλλα 200 δωμάτια σε παραδοσιακά σπιτάκια σε οικισμούς μέσα στο συγκρότημα. Στο κέντρο του «χωριού» βρίσκεται η πισίνα με θέα προς τη θάλασσα. Η παραλία απέχει μόλις λίγα μέτρα από τον οικισμό και είναι πλήρως εξοπλισμένη με ξαπλώστρες και ομπρέλες, όπως και η πισίνα. Τεράστια ποικιλία πιάτων από Ελληνική και διεθνή κουζίνα για όλα τα γούστα, προσφέρεται καθημερινά στο εστιατόριο του ξενοδοχείου.

4.5.5.6 Mandola Rosa suites and villas (Grecotel)

Σε απόσταση 60 χιλιομέτρων από την αρχαία Ολυμπία και 90 χιλιομέτρων από την πόλη της Πάτρας, βρίσκεται το ξενοδοχείο “Mandola Rosa”. Ένα ακόμα ξενοδοχείο του ομίλου της Grecotel, με την γοητεία της Belle Epoque και τον αέρα μιας αριστοκρατικής θερινής βίλλας.

Η παραθαλάσσια έπαυλη διαθέτει 42 σουίτες και 16 βίλλες με εσωτερική αυλή, σαλόνι, τραπεζαρία, εσωτερικό και εξωτερικό τζάκι, ιδιωτική πισίνα και κήπο με θέα το Ιόνιο πέλαγος και την Ζάκυνθο. Ο επισκέπτης μπορεί επίσης να απολαύσει το μπάνιο του στην υπέροχη παραλία με την χρυσή άμμο όπου παρέχονται ξαπλώστρες, ομπρέλες και πετσέτες θαλάσσης, όπως και στην κεντρική πισίνα του ξενοδοχείου. Παράλληλα, το “Mandola Rosa” προσφέρει μεγάλη ποικιλία δραστηριοτήτων όπως το αθλητικό κέντρο όπου ο επισκέπτης μπορεί να εξασκηθεί σε αθλήματα όπως τένις, μπάσκετ, μπιτς βόλεϊ, πινγκ πονγκ, γουίντσερφινγκ και άλλα, να κάνει ιππασία στον ιππικό όμιλο Grecotel Olympia Riviera Resort, αλλά και να χαλαρώσει στο Elixir Thalassotherapy Center απολαμβάνοντας υπηρεσίες spa. Στα δύο εστιατόρια του ξενοδοχείου προσφέρονται γεύσεις από την Ελληνική και την Ασιατική κουζίνα.

4.5.5.7 Alkyon Resort

Το ξενοδοχείο “Alkyon Resort” βρίσκεται στο Βραχάτι του νομού Κορινθίας στον Κορινθιακό κόλπο. Απέχει μόλις μιάμιση ώρα από την Αθήνα, γεγονός που προσελκύει πολλούς κατοίκους της πρωτεύουσας τα Σαββατοκύριακα όλες τις εποχές του χρόνου. Βρίσκεται σε μια έκταση με 22 στρέμματα κήπου και 5 στρέμματα φοινικόπαρκο.

Το ξενοδοχείο, διαθέτει 129 δωμάτια στα οποία περιλαμβάνονται και 10 διαμερίσματα των 4 ατόμων και 5 μεζονέτες με σοφίτα. Είναι ιδανικό μέρος για οικογένειες με παιδιά, αφού προσφέρονται ολοκληρωμένες υπηρεσίες για την ευχάριστη απασχόληση των παιδιών με εσωτερικό και εξωτερικό παιδότοπο καθώς και παιδικές εκδηλώσεις. Το ξενοδοχείο διαθέτει μεγάλη πισίνα, ενώ η παραλία, απέχει 80 μόλις μέτρα από το ξενοδοχείο.

Αξιοθέατα και μέρη που βρίσκονται σε μικρή απόσταση από το ξενοδοχείο είναι η Ακροκόρινθος, η Αρχαία Σικυών, η Νεμέα, το Ξυλόκαστρο, η Επίδαυρος, η αρχαία Ολυμπία, οι Μυκήνες, ενώ απέχει μόλις 15 λεπτά από το Λουτράκι και το Καζίνο.

4.5.5.8 Belle Hellene Hotel

Το ξενοδοχείο “Belle Hellene” βρίσκεται στο Γύθειο του νομού Λακωνίας, χιλιόμετρα από την πόλη της Σπάρτης. Χτισμένο σε έναν ήσυχο κόλπο της όμορφης Μάνης, μπροστά στη θάλασσα και την παραλία από βότσαλα, διαθέτει 98 δωμάτια. Η θέση του προσφέρεται για εκδρομές στην Μάνη και τις υπέροχες παραλίες της, στα σπήλαια του Δυρού που απέχουν μόλις 18 χιλιόμετρα, στην Σπάρτη και τον αρχαιολογικό χώρο του Μυστρά, στην γραφική Μονεμβασιά, καθώς και στην πόλη της Καλαμάτας σε απόσταση 80 χιλιομέτρων.

4.5.5.9 Country Club Trikolonion

Το ξενοδοχείο “Country Club Trikolonion” βρίσκεται στην Στεμνίτσα του νομού Αρκαδίας. Αποτελείται από 4 επιβλητικά πετρόχιστα κτήρια του 19ου αιώνα. Είναι ένα μικρό γραφικό οικογενειακό ξενοδοχείο με 18 μόλις δωμάτια και δύο σουίτες διακοσμημένα με το στυλ της παλιάς εποχής. Απέχει λίγα χιλιόμετρα από την πόλη της Τρίπολης αλλά και από το γραφικό χωριό Ανδρίτσεινα. Στο εστιατόριο σερβίρεται μεγάλη ποικιλία από εδέσματα και παραδοσιακά γλυκά της περιοχής.

4.6 Νομοί, Δήμοι, αξιοθέατα, ιστορικά στοιχεία και τουρισμός της Πελοποννήσου

Ακολουθεί περιγραφή των σημαντικότερων πόλεων, ιστορικών τοποθεσιών και αξιοθέατων της Πελοποννήσου ανά τους νομούς στους οποίους βρίσκονται.

4.6.1 Νομός Κορινθίας

Ο νομός Κορινθίας βρίσκεται στη βορειοανατολική Πελοπόννησο. Συνορεύει δυτικά με το νομό Αχαΐας, νότια με τους νομούς Αργολίδας και Αρκαδίας και ανατολικά με το νομό Αττικής. Βόρεια βρέχεται από τον Κορινθιακό κόλπο ενώ ένα τμήμα του βρέχεται από το Σαρωνικό κόλπο. Ένα κομμάτι του νομού Κορινθίας δεν βρίσκεται γεωγραφικά στην Πελοπόννησο αλλά στην Στερεά Ελλάδα. Το κομμάτι αυτό περιλαμβάνει τις περιοχές Λουτράκι, Περαχώρα, Πίσια και Σχοίνο. Στο νομό Κορινθίας ανήκουν και οι νησίδες Αλκυονίδες καθώς και μερικές ακατοίκητες νησίδες στις ακτές του Σαρωνικού. Έχει πρωτεύουσα την Κόρινθο με πληθυσμό 33.435 κατοίκους.

Ο νομός Κορινθίας, αποτελεί μια εύκολη λύση για τους κατοίκους της Αττικής προκειμένου να κάνουν θαλάσσια μπάνια ή ημερήσιες εκδρομές. Τα παράλια του νομού κατακλύζονται τους καλοκαιρινούς μήνες από εκδρομείς, γι' αυτό και τα περισσότερα παραλιακά χωριά είναι αρκετά ανεπτυγμένα. Κύριο πόλο στην Κορινθία αποτελεί το Λουτράκι αλλά και το Ξυλόκαστρο, το Βραχάτι, το Λέχαιο και οι Άγιοι Θεόδωροι. Έχει επίσης, αξιόλογους αρχαιολογικούς χώρους όπως την Αρχαία Κόρινθο, Αρχαία Νεμέα, Ισθμία, Σικυώνα και άλλους. Δημοφιλής τουριστικός προορισμός κατά την διάρκεια του χειμώνα τα τελευταία χρόνια είναι τα Τρίκαλα.

4.6.1.1 Κόρινθος

«Ου παντός πλειν εις Κόρινθον». Η γνωστή αυτή έκφραση χρησιμοποιείται μεταφορικά με την έννοια ότι δεν είναι εύκολο για τον καθένα να αποκτήσει κάτι τόσο ακριβό. Η Κόρινθος κατά την αρχαιότητα ήταν πλουσιότατη και η φήμη της είχε φτάσει σε όλο τον τότε γνωστό κόσμο για τα πλούτη και την ευημερία της, τα εξαιρετικά κεραμικά προϊόντα της, τους ναούς και τα ιερά της και την ακρόπολή της, τον επιβλητικό Ακροκόρινθο.

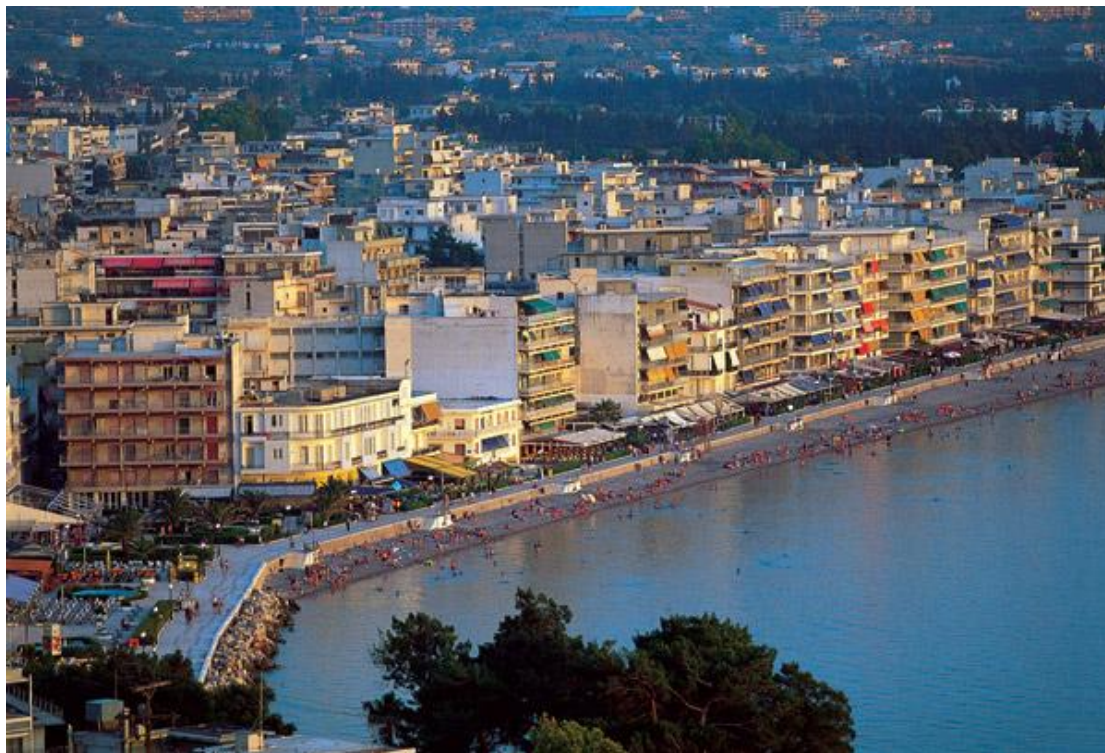
Η πρώτη εγκατάσταση ανθρώπων στο χώρο της Αρχαίας Κορίνθου, χρονολογείται περίπου στα νεολιθικά χρόνια. Αργότερα οι πρώτοι κάτοικοι της πόλης, επέλεξαν το μέρος αυτό λόγω των ευνοϊκών συνθηκών που επικρατούσαν στην περιοχή, αφού μπορούσαν να ελέγχουν τον χερσαίο δρόμο επικοινωνίας καθώς και τους θαλάσσιους δρόμους χάρη στον Ισθμό. Τα δύο πλούσια λιμάνια της, το Λέχαιο στον Κορινθιακό κόλπο και οι Κεγχρεές στο Σαρωνικό, την κατέστησαν σπουδαίο εμπορικό κέντρο. Η Αρχαία Κόρινθος βρίσκεται σε έναν λόφο ύψους 565 μέτρων και αποτελεί το σημαντικότερο αξιοθέατο της περιοχής σήμερα. Τα κτίσματα που σώζονται είναι ο Ναός του Απόλλωνα χτισμένος τον 6ο αιώνα π.Χ, οι Κρήνες της Γλαύκης και της Πειρήνης, ο Ναός της Οκτάβιας, το ρωμαϊκό Ηραίο, το Βουλευτήριο, το Βήμα και το Ωδείο που χτίστηκε το 1ο αιώνα μ.Χ από τους Ρωμαίους. Το σημερινό χωριό της Αρχαίας Κορίνθου είναι ένα αρκετά τουριστικό μέρος που προσελκύει πλήθος επισκεπτών κάθε χρόνο.

Η σύγχρονη πόλη της Κορίνθου χτίστηκε στην σημερινή της θέση, 7 χλμ. νοτιότερα από την θέση του παλαιού οικισμού, το 1858 όταν η παλιά πόλη (το σημερινό χωριό της Αρχαίας Κορίνθου) ισοπεδώθηκε από έναν μεγάλο σεισμό 7,5 ρίχτερ. Το 1928 χτυπήθηκε ξανά από σεισμό και χτίστηκε ξανά με ένα θαυμάσιο ρυμοτομικό σχέδιο. Στολίδι της πόλης είναι ο μητροπολιτικός ναός του Αποστόλου Παύλου που στην είσοδο υπάρχει χαραγμένο ένα απόσπασμα της Α' επιστολής προς Κορινθίους, που μιλάει για την αγάπη. Το Ιστορικό – Λαογραφικό μουσείο Κορίνθου φιλοξενεί

συλλογές με αξιόλογα έργα χειροτεχνίας από τους νεότερους χρόνους όπως αγροτικά εργαλεία, ενδυμασίες, αντικείμενα αργυροχρυσοχοΐας και ξυλογλυπτικής καθώς και σπάνιες εκδόσεις βιβλίων.

Σήμερα η Κόρινθος αποτελεί ένα σπουδαίο εμπορικό κέντρο, λιμάνι, αλλά και σιδηροδρομικό και οδικό κόμβο που εξυπηρετεί ολόκληρο το νομό.

4.6.1.2 Λουτράκι

Δυτικά του Ισθμού, σε απόσταση περίπου 4 χλμ., εκτείνεται η περιοχή του Λουτρακίου που είναι η πιο φημισμένη και τουριστική περιοχή του νομού Κορινθίας. Γεωγραφικά το Λουτράκι δεν βρίσκεται στην Πελοπόννησο αλλά στο μικρό κομμάτι του νομού Κορινθίας που βρίσκεται στην Στερεά Ελλάδα. Δεν μπορεί όμως να μην αναφερθεί εδώ το Λουτράκι, αφού είναι μια από τις διασημότερες πόλεις του νομού. Επίσης, αφού ανήκει στον νομό Κορινθίας, ο τουρισμός του Λουτρακίου καταγράφεται και προστίθεται στο σύνολο του τουρισμού της Πελοποννήσου.

Το κοσμοπολίτικο Λουτράκι έχει αναγνωριστεί από το 1925 ως λουτρόπολη και κάθε χρόνο προσελκύει χιλιάδες επισκέπτες καθώς βρίσκεται σε πολύ μικρή απόσταση από την Αθήνα. Λόγω του μεγάλου αριθμού επισκεπτών, στο Λουτράκι έχει αναπτυχθεί πολύ καλή τουριστική υποδομή. Τα περίφημα ιαματικά λουτρά του (αρχαίες Θέρμες), καθιστούν την περιοχή διεθνώς γνωστή, ενώ εντυπωσιακοί είναι και οι τεχνητοί καταρράκτες που βρίσκονται σε έναν ειδικά διαμορφωμένο χώρο μέσα στην πόλη. Μεγάλο πόλο έλξης στο Λουτράκι αποτελεί και το Καζίνο. Το 1928 λειτούργησε εκεί το πρώτο Καζίνο της χώρας μας και πριν από μερικά χρόνια επαναλειτούργησε σε ένα πολυτελές περιβάλλον, αποτελώντας θέλγητρο για πολλούς Έλληνες αλλά και ξένους τουρίστες.

Η μεγάλη παραλία του Λουτρακίου προσελκύει πλήθος τουριστών κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Στην περιοχή υπάρχει επίσης μια από τις ομορφότερες λιμνοθάλασσες της Ελλάδας, η λίμνη Βουλιαγμένης που περιβάλλεται από

πευκόδασος. Δυτικά της λίμνης βρίσκεται το ακρωτήριο του Ηραίου της Περαχώρας όπου βρίσκεται ένας από τους μεγαλύτερους φάρους του Κορινθιακού κόλπου. Εκεί ανακαλύφθηκαν σημαντικά κομμάτια του πρώιμου Κορινθιακού πολιτισμού των ιστορικών χρόνων, που κέντρο του ήταν ο ναός της θεάς Ήρας που βρισκόταν εκεί που βρίσκεται σήμερα ο φάρος.

4.6. 1.3 Ξυλόκαστρο

Στα νότια του Κορινθιακού κόλπου δεσπόζει το Ξυλόκαστρο, μια επαρχιακή πόλη 5.000 περίπου κατοίκων. Η πόλη ευνοήθηκε πολύ όταν το 1919 η τότε κυβέρνηση όρισε το Ξυλόκαστρο ως τόπο θερινής διαμονής των ξένων φιλοξενούμενων της. Τότε χαρακτηρίστηκε προστατευόμενο το δάσος του Πευκιά, μια μεγάλη πευκόφυτη έκταση δίπλα στη θάλασσα που διατηρείται μέχρι σήμερα και έχει αξιοποιηθεί τουριστικά με πεζοδρόμους, ποδηλατόδρομους και το Τουριστικό Περίπτερο δίπλα στη θάλασσα.

Το κάστρο του Ξυλόκαστρου, που δέσποζε στην δυτική Κορινθία, σήμερα δεν

υπάρχει. Χτίστηκε την εποχή της Φραγκοκρατίας, γύρω στο 1260 ανατολικά του ποταμού Σύθα, πιθανόν στην περιοχή Τσούκα στο Ζεμενό. Το 1402 καταστράφηκε από σεισμό. Στους Ενετικούς καταλόγους των φρουριών, συναντάται με τις ονομασίες Scilo – castro και Solo – castro ανατολικά του ποταμού Σύθα έως το 1640, ενώ από το 1791 αναφέρεται ως Xilo – castro δυτικά του ποταμού.

Κοντά στο Ξυλόκαστρο εκβάλλει ο χείμαρρος Φόνισσα με το περίφημο φαράγγι της που συγκεντρώνει το ενδιαφέρον ορειβατών και περιπατητών από όλο τον κόσμο, αφού αποτελεί ένα από τα πιο δύσκολα πεδία διάσχισης της Ελλάδας.

4.6.2 Νομός Αργολίδας

Ο νομός Αργολίδας βρίσκεται στην Ανατολική Πελοπόννησο και βρέχεται στα νότια από τον Αργολικό κόλπο και στα ανατολικά από τον Σαρωνικό κόλπο. Συνορεύει στα βόρεια με το νομό Κορινθίας και στα δυτικά και νότια με το νομό Αρκαδίας.

Πρωτεύουσα του νομού είναι το Ναύπλιο με πληθυσμό 13.822 κατοίκους.

Σημαντικές τοποθεσίες που περιλαμβάνει ο νομός είναι το Άργος, οι Μυκήνες, η Επίδαυρος, η Μέρμπακα (Αγία Τριάδα Αργολίδας) και το Τολό. Ο νομός Αργολίδας διαθέτει εξαιρετικά πλούσια πολιτιστική κληρονομιά. Έχει τρία αρχαία θέατρα καθώς και πολλούς αρχαιολογικούς χώρους όπως τις Μυκήνες και την Τύρινθα, αλλά και τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές όπως το Ναύπλιο, το Τολό, την Ερμιόνη και το Πόρτο Χέλι.

4.6.2.1 Ναύπλιο

Το Ναύπλιο, πρωτεύουσα του νομού Αργολίδας, είναι μια από τις ομορφότερες πόλεις της Πελοποννήσου. Η πόλη είναι χτισμένη πάνω στη θάλασσα στον υπέροχο κόλπο του Ναυπλίου, με θέα τα βουνά της ανατολικής Πελοποννήσου και περιβάλλεται από τρία επιβλητικά κάστρα την Ακροναυπλία, το Μπούρτζι και το Παλαμήδι.

Ο βράχος πάνω απ' το λιμάνι, η Ακροναυπλία, οχυρώθηκε τον 4ο αιώνα π.Χ με ισχυρά τείχη τα οποία διατηρούνται μέχρι σήμερα, ενώ έχουν ενισχυθεί ανά τους αιώνες από τους Βυζαντινούς τον 12ο και 13ο αιώνα και από τους Ενετούς τον 16ο αιώνα.

Το μικρό νησάκι δίπλα στο λιμάνι στην είσοδο του κόλπου του Ναυπλίου, το Μπούρτζι, οχυρώθηκε τον 15ο αιώνα από τον Βενετό μηχανικό Gambello και κατά την διάρκεια των αιώνων, χρησιμοποιήθηκε εκτός από οχυρό και για άλλους σκοπούς. Χαρακτηριστικά, την δεκαετία του '50, μετατράπηκε σε ξενοδοχείο το οποίο λειτούργησε μέχρι το 1970. Σήμερα, μπορεί κανείς να επισκεφθεί το Μπούρτζι με βαρκάκι από το λιμάνι.

Το 1686, οι Βενετοί μαζί με πολλούς Έλληνες Ναυπλιώτες ξαναπήραν το Ναύπλιο από τους Τούρκους ύστερα από 150 περίπου χρόνια. Με σκοπό να μην αφήσουν ξανά κανέναν κατακτητή να μπει στο Ναύπλιο, ενίσχυσαν το κάστρο της Ακροναυπλίας και κατασκεύασαν και ένα νέο κάστρο, το Παλαμήδι, του οποίου η οικοδόμηση διήρκεσε 25 περίπου χρόνια.

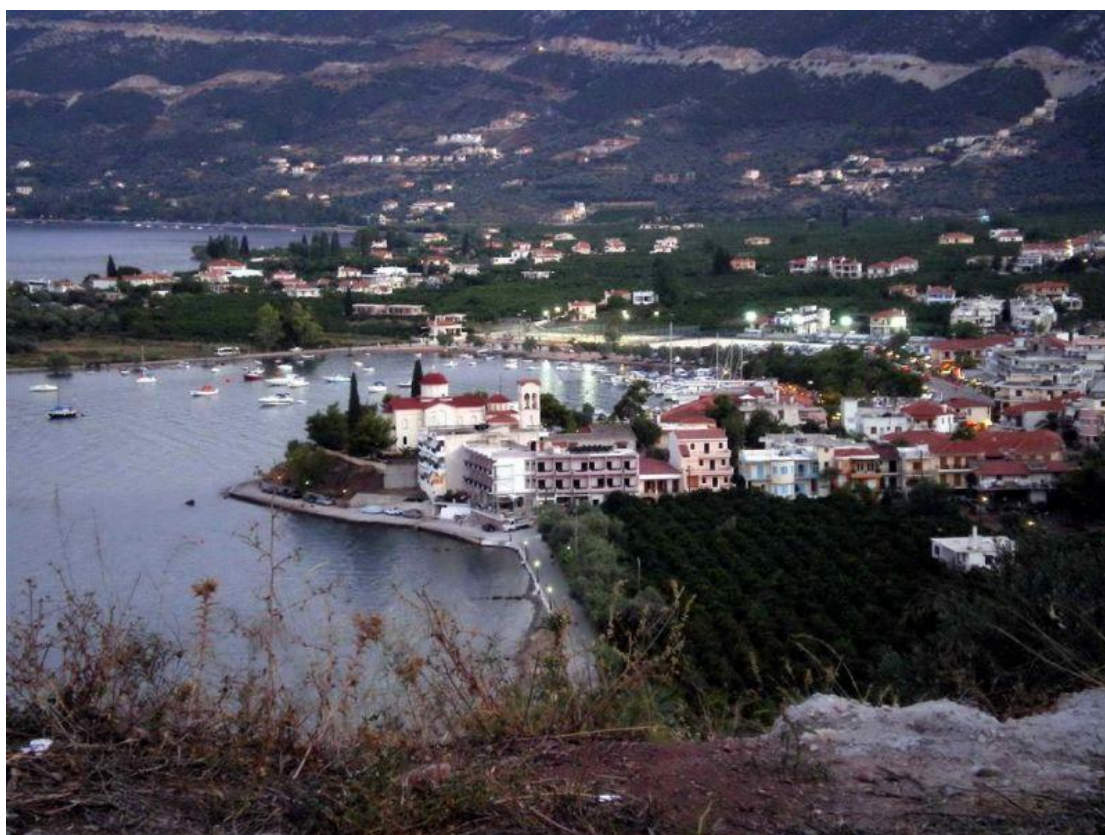
Το Παλαμήδι, βρίσκεται σε ένα ύψωμα 215 μέτρων και έχει φτιαχτεί με τέτοιο τρόπο ώστε οι εχθροί να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά απ' όπου κι αν έκαναν επίθεση. Έτσι, το Παλαμήδι χαρακτηρίστηκε το ισχυρότερο κάστρο στον κόσμο. Εκεί, κρατήθηκε φυλακισμένος ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης μέχρι που αθωώθηκε

από τον βασιλιά Όθωνα. Ακόμα και σήμερα αποπνέει μια Μεσαιωνική ατμόσφαιρα και ο επισκέπτης ανεβαίνοντας τα 999 σκαλοπάτια που οδηγούν στο κάστρο, ανταμείβεται από την εκπληκτική θέα.

Χαρακτηριστική και ιστορικής σημασίας είναι η εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνα, έξω από την οποία δολοφονήθηκε ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας, Ιωάννης Καποδίστριας. Στον τοίχο υπάρχει η τρύπα από την σφαίρα που φυλάσσεται σε γυάλινη προθήκη.

Το Ναύπλιο υπήρξε η πρώτη πρωτεύουσα της χώρας μετά την Τουρκοκρατία και η παλιά πόλη υπήρξε μεγάλο ναυτικό κέντρο. Έχει ιδιαίτερα ανεπτυγμένη τουριστική υποδομή αφού ήταν από παλιά πολύ δημοφιλής τόπος διακοπών και εκδρομών. Η Μεσαιωνική αρχιτεκτονική της παλιάς πόλης, τα υπέροχα και επιβλητικά της κάστρα και η μοναδική της θέα, προσελκύουν επισκέπτες καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου και ιδιαίτερα τα Σαββατοκύριακα αφού το Ναύπλιο είναι από τους αγαπημένους προορισμούς και των Ελλήνων. Η γραφικότητα της παλιάς πόλης, τα στενά σοκάκια που θυμίζουν νησί, οι υπέροχες παραλίες που υπάρχουν γύρω από το Ναύπλιο, τα πανέμορφα ιστορικά κτήρια και οι εκκλησίες, αποτελούν μεγάλο πόλο έλξης τουριστών από την Ελλάδα και από ολόκληρο τον κόσμο. Εκτός από τα ιστορικά της κτήρια, η πόλη έχει το Αρχαιολογικό μουσείο το οποίο στεγάζεται σε ένα τριώροφο πέτρινο κτήριο και όπου μπορεί κανείς να θαυμάσει εκθέματα της Παλαιολιθικής και Νεολιθικής περιόδου, καθώς και ευρήματα από την περιοχή της Τίρυνθας, των Μυκηνών, της Κορίνθου, της Ασίνης, και του Ναυπλίου. Υπάρχουν επίσης το Λαογραφικό Μουσείο, το Πολεμικό Μουσείο καθώς και το Μουσείο Κομπολογιού.

4.6.2.2 Επίδαυρος

Η ιστορική πόλη της Επιδαύρου, βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του νομού

Αργολίδας. Η ιστορία της αρχίζει από τη προϊστορική εποχή όπου αναπτύχθηκε ο πρώτος οικισμός, ενώ κατά την αρχαιότητα γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη λόγω της στρατηγικής της θέσης. Ένα από τα ξακουστά μνημεία της είναι το Ασκληπιείο με το ιερό του Ασκληπιού ο οποίος, σύμφωνα με την μυθολογία, γεννήθηκε στην Επίδαυρο. Το πιο ξακουστό όμως είναι το θέατρο της Επιδαύρου που βρίσκεται στα νοτιοανατολικά του ιερού του Ασκληπιού. Χτισμένο το 340 π.Χ από τον αρχιτέκτονα Πολύκλειτο, με χωρητικότητα 14.000 θεατών, είναι το ομορφότερο και καλύτερα διατηρημένο από όλα τα αρχαία θέατρα, αλλά και ένα από τα πιο γνωστά σε ολόκληρο τον κόσμο.

Η άριστη ακουστική του θεάτρου της Επιδαύρου, καθώς και η πολύ καλή κατάσταση στην οποία διατηρείται, οδήγησαν στην δημιουργία του φεστιβάλ της Επιδαύρου. Ο θεσμός αυτός, που έχει καθιερωθεί εδώ και πολλά χρόνια, διατηρεί αμείωτο το ενδιαφέρον των θεατών από την Ελλάδα αλλά και από ολόκληρο τον κόσμο, οι οποίοι επισκέπτονται κάθε χρόνο την Επίδαυρο για να θαυμάσουν τις υπέροχες αρχαίες τραγωδίες και κωμωδίες.

Αξιοθέατο επίσης αποτελεί το Αρχαιολογικό μουσείο της Επιδαύρου όπου στεγάζονται τα σημαντικότερα ευρήματα των ανασκαφών από το θέατρο και την γύρω περιοχή. Περιέχει αρχιτεκτονικά μέλη της Θόλου και του ναού του Ασκληπιού, γύψινα εκμαγεία του ναού (έργα του γλύπτη Τιμόθεου), ιατρικά και χειρουργικά

εργαλεία, επιγραφές κ.α. Πολλές από τις επιγραφές είναι συνταγές φαρμάκων, ενώ άλλες έχουν περιγραφές από θεραπείες, ευρήματα πολύτιμα για την ιστορία της ιατρικής.

Η μεγάλη ιστορία της Επιδαύρου την καθιστά πόλο έλξης μεγάλου αριθμού τουριστών από όλα τα μέρη της γης, ενώ οι σύγχρονες ανέσεις που προσφέρει η πόλη αλλά και οι υπέροχες παραλίες της και η φυσική ομορφιά της περιοχής, κάνουν την διαμονή του επισκέπτη ευχάριστη και αξέχαστη.

Στην Επίδαυρο παράλληλα, αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια και ο Αγροτουρισμός με το Πανηγύρι της Επιδαύρου που έχει καθιερωθεί από το 1998 και κάθε χρόνο όλο και περισσότεροι άνθρωποι το επισκέπτονται για να απολαύσουν τα παραδοσιακά της προϊόντα.

4.6.2.3 Μυκήνες

Στον Ελληνικό χώρο κατά την ύστερη εποχή του χαλκού, άκμασε ένας από τους σημαντικότερους πολιτισμούς της Ευρώπης. Το μεγαλύτερο Μυκηναϊκό κέντρο υπήρξε η πλούσια σε χρυσό πόλη των Μυκηνών. Ο αρχαιολογικός χώρος απέχει περίπου δύο χιλιόμετρα από τις σημερινές Μυκήνες, ένα χωριό του νομού Αργολίδας. Η Μυκηναϊκή εποχή διήρκεσε από το 1600 π.Χ έως το 1100 π.Χ. Ο Μυκηναϊκός πολιτισμός διαδόθηκε σε όλα τα μέρη της Ελλάδας αλλά το κέντρο του ήταν η Πελοπόννησος και κυρίως οι Μυκήνες, η Τίρυνθα και η Πύλος στη Μεσσηνία που ήταν το δεύτερο μεγάλο κέντρο και εκεί βρίσκεται το παλάτι του Νέστορα και αρκετοί θολωτοί τάφοι.

Το 1876, ο Ερρίκος Σλήμαν, έφερε στο φως τις θρυλικές Μυκήνες και μερικές δεκαετίες αργότερα ήρθαν στο φως και οι υπόλοιποι βασιλικοί τάφοι που υπήρχαν στην ακρόπολη των Μυκηνών όπως ο θολωτός τάφος «Θησαυρός του Ατρέως». Επίσης, εξίσου λαμπρό είναι το ανάκτορο του Νέστορα στην Πύλο αλλά και τα επιβλητικά τείχη στην πόλη των Μυκηνών, η «Πύλη των Λεόντων» στην ακρόπολη καθώς και τα υπέροχα αντικείμενα που βρέθηκαν στις ανασκαφές. Πλήθη επισκεπτών καταφθάνουν από κάθε γωνιά του κόσμου για να θαυμάσουν τα υπέροχα αυτά μνημεία. Ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες, η περιοχή γεμίζει ασφυκτικά από επισκέπτες.

Τα σημαντικότερα και πιο αξιόλογα ευρήματα από τις Μυκήνες, βρίσκονται στο αρχαιολογικό μουσείο των Αθηνών.

4.6.3 Νομός Αρκαδίας

Ο νομός Αρκαδίας βρίσκεται στο κέντρο της Πελοποννήσου και συνορεύει με όλους τους υπόλοιπους νομούς της. Στα βόρεια με το νομό Αχαΐας, στα βορειοανατολικά με το νομό Κορινθίας, στα ανατολικά με το νομό Αργολίδας, στα νότια με το νομό Λακωνίας, στα νοτιοδυτικά με το νομό Μεσσηνίας και στα δυτικά με το νομό Ηλείας. Έχει πρωτεύουσα την Τρίπολη με πληθυσμό 38.976 κατοίκους.

Ο νομός Αρκαδίας είναι ο πιο ορεινός νομός της Πελοποννήσου. Το όρος Μαίναλο, απλώνεται προς όλα τα σημεία του ορίζοντα. Τα βουνά της Αρκαδίας καλύπτουν το 90% της επιφάνειάς της. Εκεί απλώνονται τα οροπέδια της Τρίπολης, της Ασέας και της Μεγαλόπολης.

Η Αρκαδία απέκτησε το όνομά της από τον μυθικό Αρκά, γιό του Δία και της Καλλιστώς. Οι Αρκάδες πίστευαν ότι ήταν οι μόνοι αυτόχθονες κάτοικοι της δος, αλλά και οι πρώτοι άνθρωποι μετά τον κατακλυσμό.

Από την αρχαιότητα και τον μεσαίωνα μέχρι τα νεότερα χρόνια, πεζογράφοι, ποιητές και καλλιτέχνες εξυμνούν τις φυσικές καλλονές της. Ανάμεσα στον 16ο και 17ο αιώνα, η Αρκαδία ενθουσίαζε τον τότε ρομαντικό κόσμο και συχνά ακουγόταν η φράση «Et in Arcadia ego» που σημαίνει «Κι εγώ στην Αρκαδία ανήκω».

4.6.3.1 Τρίπολη

Η Τρίπολη, γνωστή και ως Τροπολιτσά ή Τριπολιτσά, είναι η πρωτεύουσα του νομού Αρκαδίας, χτισμένη σε ένα οροπέδιο ύψους 665 μέτρων και περιτριγυρισμένη από τα βουνά Μαίναλο, Ταΰγετο, Πάρωνα, Αρτεμίσιο και Κτενιά. Απέχει 160 χιλιόμετρα από την Αθήνα και αποτελεί το διοικητικό κέντρο της κεντρικής Πελοποννήσου.

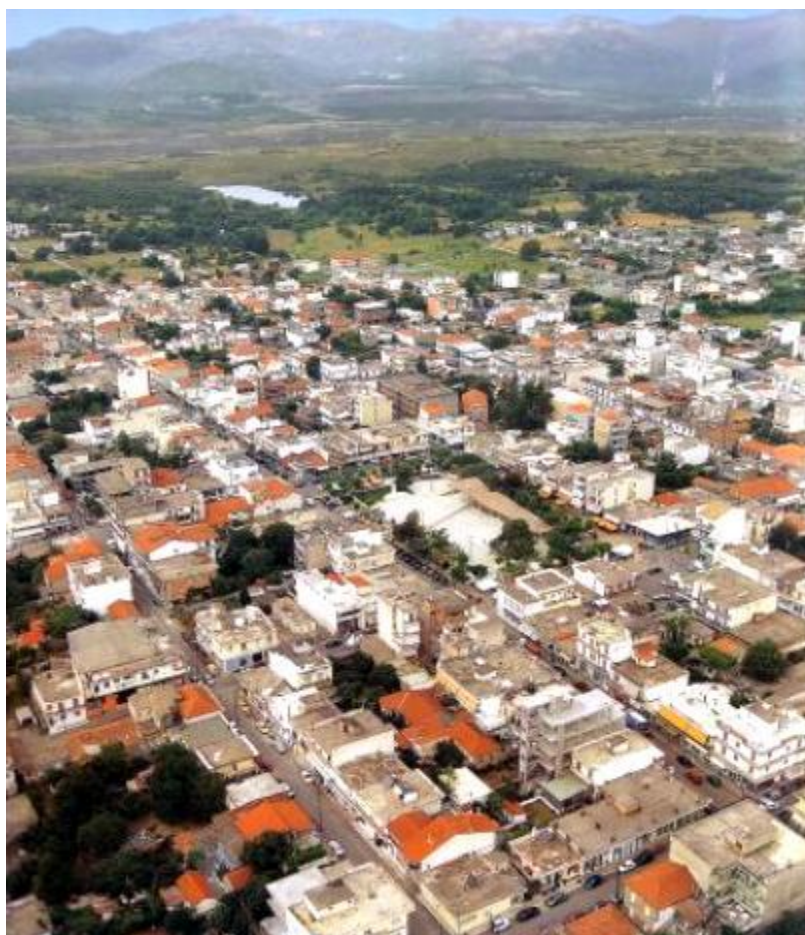
Ιδρύθηκε στις αρχές του 14ου αιώνα και λόγω της στρατηγικής της θέσης στο κέντρο της Πελοποννήσου, έγινε μια μεγάλη και πλούσια πόλη.

Η Τρίπολη παρέχει όλες τις απαραίτητες ανέσεις στους επισκέπτες της, οι οποίοι καταφθάνουν για να απολαύσουν το δροσερό της κλίμα κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού αλλά και τον χειμώνα για να επισκεφθούν τα πανέμορφα χωριά της όπως την Βυτίνα, την Δημητσάνα, τα Λαγκάδια και το Λεβίδι που αποτελούν και ορμητήρια για τους λάτρεις των χειμερινών σπορ που επισκέπτονται το χιονοδρομικό κέντρο του Μαίναλου. Πόλο έλξης αποτελούν επίσης το Άστρος και το Λεωνίδιο. Το Άστρος είναι σήμερα το σημαντικότερο θέρετρο της Αρκαδίας. Προσελκύει πολλούς επισκέπτες κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, χάρη στη μεγάλη και ρηχή παραλία του αλλά και την αξιόλογη τουριστική υποδομή του.

Από την Τρίπολη μπορεί κανείς να ξεκινήσει μικρές εκδρομές προς τους αρχαιολογικούς χώρους της Τεγέας και της αρχαίας Μαντινείας που αποτέλεσαν τις δύο σημαντικότερες πόλεις της Αρκαδίας για μεγάλη περίοδο. Στην Τεγέα, υπάρχουν μεταξύ άλλων τα ερείπια του Ναού της Αθηνάς και το αρχαίο θέατρο που χρονολογείται από τον 4ο αιώνα π.Χ, ενώ στην αρχαία Μαντινεία σώζονται το αρχαίο θέατρο, το Βουλευτήριο και τα ερείπια της αγοράς και του Ναού του Δία. Περί τα 60 χιλιόμετρα από την Τρίπολη και μόλις 17 χιλιόμετρα από το Λεωνίδιο, μέσα στο φαράγγι που διατρέχει ο ποταμός Δαφνών, βρίσκεται η Μονή Έλωνας χτισμένη πάνω στους απότομους βράχους του Πάρωνα. Η φήμη της θαυματουργής εικόνας της Παναγίας που βρίσκεται στη Μονή, αποτέλεσε και αποτελεί πόλο έλξης πολλών

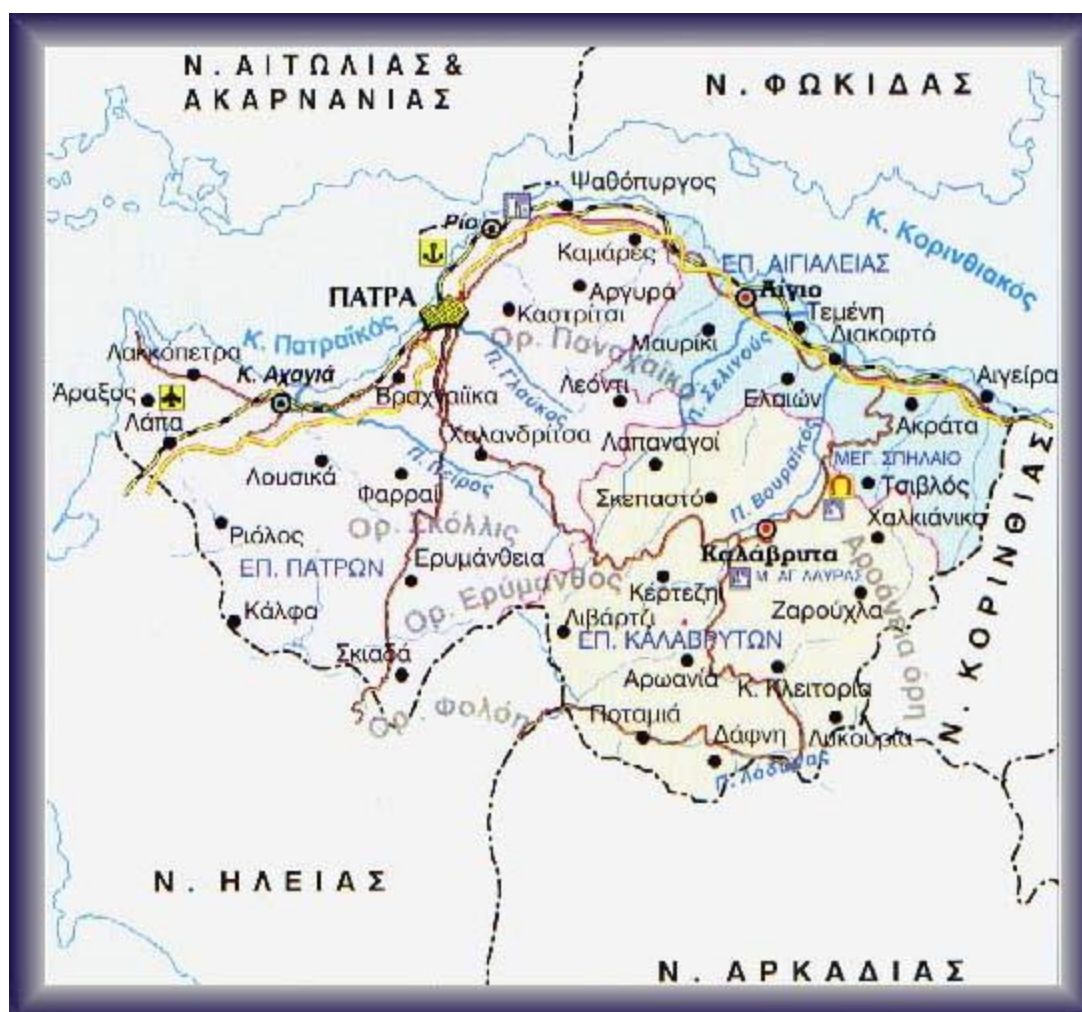
προσκυνητών.

4.6.3.2 Μεγαλόπολη

Σε απόσταση 35 χιλιομέτρων από την Τρίπολη, στο κέντρο ενός ευφορου οροπεδίου, βρίσκεται η Μεγαλόπολη. Η σύγχρονη πόλη γνώρισε μεγάλη άνθηση από το 1965 όταν ιδρύθηκε ο μεγάλος ηλεκτροπαραγωγικός σταθμός της ΔΕΗ. Είναι χτισμένη στη θέση της αρχαίας Μεγαλόπολης, η οποία ιδρύθηκε το 371 π.Χ. Το 222 π.χ οι Σπαρτιάτες την κατέστρεψαν και έκτοτε η πόλη έχασε την παλιά της αίγλη. Ο αρχαιολογικός χώρος της αρχαίας πόλης βρίσκεται πολύ κοντά στην σύγχρονη πόλη. Εκεί ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει το μεγαλύτερο θέατρο της αρχαίας Ελλάδας, το Θερσίλειο Βουλευτήριο και τα λείψανα της αρχαίας Αγοράς με τα μνημεία του Ιερού του Σωτήρος Διός καθώς και την Φιλίππειο Στοά και την Στοά Μυρόπολις. Ένα από τα ωραιότερα αξιοθέατα της Μεγαλόπολης, βρίσκεται στο χωριό Βάστα, λίγο πιο έξω από την πόλη και είναι το εκκλησάκι της Αγίας Θεοδώρας, ένα κτίσμα που χρονολογείται από τον 12ο αιώνα μ.Χ. Το μικρό αυτό εκκλησάκι αποτελεί ένα θαύμα της φύσης αφού στην οροφή του φυτρώνουν δεκαεπτά τεράστια αιωνόβια δέντρα που οι ρίζες τους, οι οποίες δεν φαίνονται, περνούν μέσα από τους τοίχους του για να καταλήξουν στο έδαφος. Το άφθονο νερό στο ποταμάκι που περνάει κάτω από το εκκλησάκι ποτίζει τα δέντρα. Σύμφωνα με την παράδοση, στο σημείο εκείνο μαρτύρησε η Αγία Θεοδώρα. Την ώρα του θανάτου της, όπως λέγεται, είπε στην προσευχή της: «Χριστέ μου, συγχώρεσε τους εχθρούς μου, κάνε το σώμα μου εκκλησία, τα μαλλιά μου δέντρα και το αίμα μου ποτάμι».

4.6.4 Νομός Αχαΐας

Ο νομός Αχαΐας βρίσκεται στην βόρεια Πελοπόννησο και ανήκει διοικητικά στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας μαζί με τους νομούς Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας. Συνορεύει στα ανατολικά με το νομό Κορινθίας, στα νότια με το νομό Αρκαδίας και στα νοτιοδυτικά με το νομό Ηλείας. Ο Νομός Αχαΐας αποτελεί τη δυτική πύλη της Ελλάδας στην Ευρώπη προσφέροντας εύκολη πρόσβαση στους σημαντικότερους αρχαιολογικούς τόπους της χώρας όπως την Αρχαία Ολυμπία, τους Δελφούς, την Επίδαυρο, το Ναό Επικούρειου Απόλλωνα, τις Μυκήνες και την Αθήνα. Ο χρόνος μετάβασης από την Πάτρα, πρωτεύουσα του Νομού, στους χώρους που προαναφέρθηκαν κυμαίνονται από μια έως δύομιση ώρες μέσω εθνικού οδικού δικτύου ταχείας κυκλοφορίας, γεγονός που διευκολύνει την επιστροφή αυθημερόν. Πρωτεύουσα του νομού είναι η Πάτρα, η τρίτη μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδας και η μεγαλύτερη πόλη της Πελοποννήσου, η οποία χαρακτηρίζεται και σαν η βασική ακτοπλοϊκή πύλη της χώρας προς την δυτική Ευρώπη και έχει πληθυσμό 190.843 κατοίκους.

4.6.4.1 Πάτρα

Η Πάτρα είναι η μεγαλύτερη πόλη και λιμάνι της Πελοποννήσου και πρωτεύουσα του νομού Ηλείας. Εκτείνεται από την παραλία και φτάνει μέχρι τους πρόποδες του Παναχαϊκού και βρέχεται από τον Πατραϊκό Κόλπο. Η Πάτρα βρίσκεται 216 χιλιόμετρα δυτικά της Αθήνας και αποτελεί σπουδαίο συγκοινωνιακό κόμβο, αφού από το λιμάνι της που είναι το δεύτερο μεγαλύτερο της Ελλάδας μετά του Πειραιά, αναχωρούν τα πλοία για τα Ιόνια νησιά και για την Ιταλία. Αποκαλείται «Πύλη της Ελλάδας προς τη Δύση», καθώς είναι διεθνές εμπορικό κέντρο, μεγάλο λιμάνι και κομβικό σημείο για το εμπόριο και την επικοινωνία με την Ιταλία και την Ευρωπαϊκή Δύση. Η υπερσύγχρονη γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου συνδέει το προάστιο της Πάτρας Ρίο με το Αντίρριο, ενώνοντας την Πελοπόννησο με την Στερεά Ελλάδα. Η πόλη διαθέτει δύο πανεπιστήμια και ένα Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα και συνδεδεμένα με αυτά ερευνητικά ινστιτούτα, που την καθιστούν επιστημονικό κέντρο.

Η περιοχή υποφέρει κατά καιρούς από σεισμούς λόγω της μεγάλης σεισμικότητάς της που έχει προκαλέσει συχνές καταστροφές μέχρι πρόσφατα και ειδικότερα τον Ιούνιο του 2008 με σεισμό 6,5 βαθμών της κλίμακας Ρίχτερ, το 1993 με σεισμική δόνηση 5 βαθμών κοντά στην Πάτρα καθώς και τον καταστροφικό σεισμό του Αγίου του 1995.

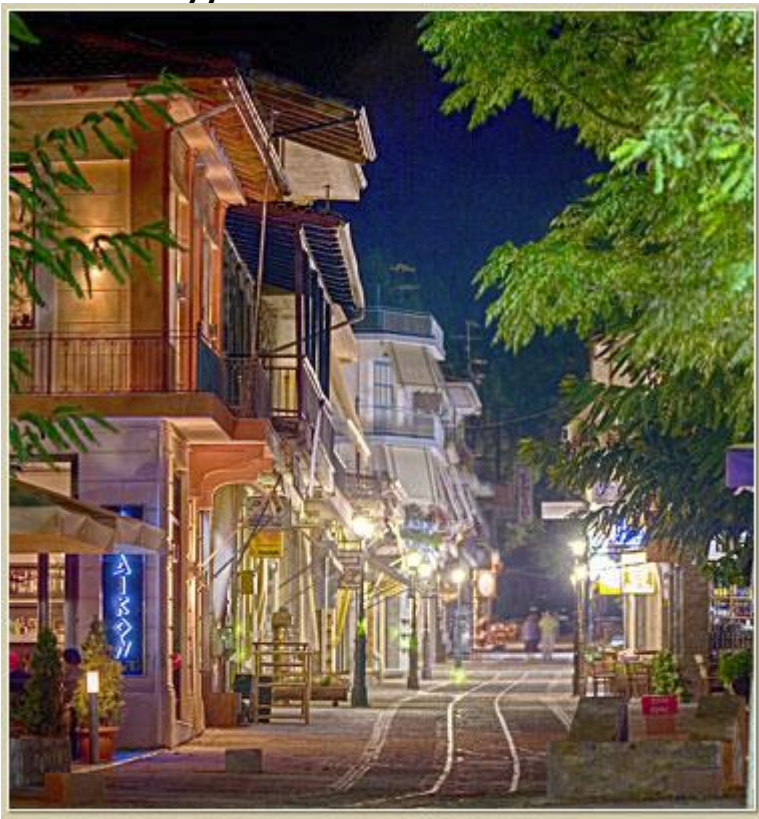
Ένα κεντρικό χαρακτηριστικό της αστικής γεωγραφίας της Πάτρας είναι η διαίρεσή της σε δύο τμήματα, στην Άνω και Κάτω πόλη, που συνδέονται μεταξύ τους με σκάλες. Στην Κάτω πόλη υπάρχουν πολλά αρχοντικά μεταξύ των οποίων το πολύ αξιόλογο Δημοτικό θέατρο του Τσίλερ. Εκεί βρίσκεται και ο ναός του Αγίου Ανδρέα που είναι αφιερωμένος στον πολιούχο της πόλης ο οποίος λέγεται ότι μαρτύρησε στο σημείο που είναι χτισμένος ο ναός. Η Άνω πόλη είναι η πιο γραφική περιοχή της Πάτρας. Εκτείνεται γύρω από τις πλαγιές της αρχαίας Ακρόπολης και σ' αυτήν υπάρχουν πολλά νεοκλασικά κτήρια.

Η Πάτρα έχει πολλά αξιοθέατα. Το Κάστρο χρονολογείται στο δεύτερο μισό του βου

αιώνα οπότε και οικοδομήθηκε από τον Ιουστινιανό για την άμυνα της περιοχής. Από το Κάστρο ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει την εκπληκτική θέα προς τον Πατραϊκό Κόλπο, τα βουνά της Πελοποννήσου, καθώς και τα νησιά Ζάκυνθο και Κεφαλονιά. Αξιόλογα επίσης είναι, το Ρωμαϊκό Ωδείο, όπου σήμερα πραγματοποιούνται πολλές πολιτιστικές εκδηλώσεις όπως το Διεθνές Φεστιβάλ Πάτρας, το Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών, το Εθνολογικό-Ιστορικό Μουσείο, το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης αλλά και ο Πύργος της Αχαΐα Clauss που είναι το πρώτο ελληνικό οινοποιείο που χτίστηκε στα 1861 και μέχρι σήμερα παράγει μερικά από τα πιο διάσημα ελληνικά κρασιά. Στους χώρους του ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει το καταπράσινο περιβάλλον, τα ιστορικά κτίρια, τα ξυλόγλυπτα βαρέλια παλαιώσης από το 1873 της φημισμένης Μαυροδάφνης, καθώς επίσης, στην Κάβα Δανηλίδος, να δοκιμάσει μερικά από τα εκλεκτά κρασιά της Αχαΐα Clauss.

Τεράστιο πόλο έλξης τουριστών αποτελεί φυσικά το Πατρινό καρναβάλι που μετρά 160 χρόνια ιστορίας. Είναι η μεγαλύτερη αποκριάτικη εκδήλωση στην Ελλάδα και ένα από τα μεγαλύτερα καρναβάλια του κόσμου. Οι εκδηλώσεις αρχίζουν στις 17 Ιανουαρίου και διαρκούν μέχρι την Καθαρά Δευτέρα. Το καρναβάλι της Πάτρας δεν είναι μόνο μια συγκεκριμένη εκδήλωση αλλά ένα σύνολο εκδηλώσεων που περιλαμβάνουν χορούς, παρελάσεις, κυνήγι χαμένου θησαυρού, καρναβάλι των μικρών κ.ά. Το καρναβάλι συγκεντρώνει κάθε χρόνο εκατοντάδες χιλιάδες κόσμο που διασκεδάζει ξέφρενα. Το αποκορύφωμα του καρναβαλιού είναι το τελευταίο Σαββατοκύριακο της Αποκριάς με τη νυχτερινή ποδαράτη παρέλαση του Σαββάτου, την φαντασμαγορική παρέλαση των αρμάτων της Κυριακής και τέλος το τελετουργικό κάψιμο του βασιλιά καρναβαλιού στο λιμάνι της Πάτρας.

4.6.4.2 Καλάβρυτα

Πέρα από την πόλη της Πάτρας και το διάσημο Καρναβάλι της, πόλο έλξης πολλών

επισκεπτών στην Αχαΐα, αποτελεί και η ιδιαίτερα γραφική κωμόπολη των Καλάβρυτων που βρίσκεται 77 χιλιόμετρα από την πόλη της Πάτρας. Τα Καλάβρυτα είναι κτισμένα σε υψόμετρο 756 μέτρων από τη θάλασσα στη σκιά του Χελμού σε προνομιακή θέση γεμάτη από έλατα. Σε μικρή απόσταση από τα Καλάβρυτα βρίσκονται τα πιο γνωστά Μοναστήρια της Πελοποννήσου, η Αγία Λαύρα και το Μέγα Σπήλαιο. Από το Μοναστήρι της Αγίας Λαύρας, σύμφωνα με την παράδοση, ξεκίνησε την 25η Μαρτίου του 1821 η Ελληνική Επανάσταση ενάντια στην Τουρκοκρατία. Εκεί ο Παλαιών Πατρών Γερμανός ύψωσε το λάβαρο της Επανάστασης. Χιλιάδες άνθρωποι επισκέπτονται όλο το χρόνο το Μοναστήρι για να θαυμάσουν την μεγάλη συλλογή κειμηλίων από τον αγώνα του 1821. Στο Μέγα Σπήλαιο φυλάσσεται η θαυματουργή εικόνα της Παναγίας της Δεξιοκρατούσας, που βρέθηκε το 362 στο σπήλαιο. Τα Καλάβρυτα αποτελούν τουριστικό προορισμό για πολλούς επισκέπτες, τόσο τους χειμερινούς όσο και τους καλοκαιρινούς μήνες αφού ενδείκνυνται μεταξύ άλλων για περιπάτους κάτω από τα δροσερά πλατάνια, για πεζοπορία στο Φαράγγι του Βουραϊκού, επίσκεψη στα σπήλαια των Λιμνών, αλλά και για σκι τον χειμώνα στο χιονοδρομικό κέντρο που απέχει μόλις 14 χιλιόμετρα από την πόλη.

4.6.5 Νομός Ηλείας

Ο νομός Ηλείας υπάγεται διοικητικά, στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Καταλαμβάνει το βορειοδυτικό τμήμα της Πελοποννήσου και συνορεύει ανατολικά με τους νομούς Αχαΐας και Αρκαδίας, νότια με το νομό Μεσσηνίας, ενώ δυτικά βρέχεται από το Ιόνιο πέλαγος. Πρωτεύουσα του νομού είναι ο Πύργος, με πληθυσμό 33.791 κατοίκους. Ο νομός Ηλείας περιλαμβάνει τα ποτάμια Αλφειός (110 χμ.), Πηνειός 70 (χμ.), τον Κυπαρισσιακό κόλπο και το ακρωτήριο Κατάκολο.

Ο νομός Ηλείας είναι ξακουστός για τον αρχαιολογικό χώρο της Ολυμπίας που είναι γνωστός σε όλο τον κόσμο. Επίσης, άλλοι τόποι της Ηλείας που παρουσιάζουν ενδιαφέρον είναι η Φιγαλεία με το ιερό του Επικουρίου Απόλλωνα, η Γαστούνη, που υπήρξε η πρωτεύουσα της Πελοποννήσου την εποχή της Τουρκοκρατίας, η Ανδρίτσαινα, γνωστή για τη βιβλιοθήκη της και το Χλεμούτσι με το μεσαιωνικό κάστρο, το οποίο κατασκεύασε το 1222 ο Γοδεφρείδος Βιλεαρδουίνος.

4.6.5.1 Πύργος

Ο Πύργος είναι η μεγαλύτερη πόλη και πρωτεύουσα του νομού Ηλείας. Ιδρύθηκε γύρω στα τέλη του 17ου αιώνα από τον Ιωάννη Τσερνοτά. Ο Τσερνοτάς παίρνοντας τον τίτλο του μπέη από τον σουλτάνο Σελίμ Α', έχτισε έναν μεγάλο πέτρινο πύργο σε έναν από τους επτά χαμηλούς λόφους της περιοχής, εκεί όπου βρίσκεται σήμερα η κεντρική πλατεία του Πύργου. Σύντομα εγκαταστάθηκαν τριγύρω πολλοί χωρικοί και έμποροι και έτσι γεννήθηκε ο Πύργος. Μετά τον θάνατο του Τσερνοτά, ο πύργος του κατεδαφίστηκε, το 1825, από τους κατοίκους της περιοχής και με τα κομμάτια του χτίστηκαν δύο εκκλησίες. Όπως και οι υπόλοιπες πόλεις της Πελοποννήσου, ο Πύργος περιήλθε στην κατοχή των Ενετών, ενώ από το 1715 ως την Επανάσταση του 1821 ήταν υπό τουρκικό ζυγό. Κατά τη διάρκεια της επανάστασης ο Πύργος διαδραμάτισε σπουδαίο ρόλο χάρη στη συμβολή των κατοίκων του στον εθνικό αγώνα. Ήταν μάλιστα η πρώτη ελληνική πόλη που καταστράφηκε από τους Τούρκους. Από τα τέλη του 19ου αιώνα, η πόλη γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη από το εμπόριο σταφίδας, που μέχρι το 1950 ήταν το κύριο προϊόν του νομού Ηλείας. Οι επισκέπτες του νομού, δεν προτιμούν πολύ την πόλη του Πύργου. Οι περισσότεροι συνήθως προσπερνούν την πόλη και δεν της δίνουν ιδιαίτερη σημασία. Μεγάλη τουριστική ανάπτυξη παρουσιάζουν η Ολυμπία, η Κυλλήνη, η λουτρόπολη του Καϊάφα, το χωριό της Ζαχάρως αλλά και το παραθαλάσσιο Κατάκολο. Σημαντική πόλη είναι η Κυλλήνη που συνδέει ακτοπολοϊκώς τα Επτάνησα με την ηπειρωτική Ελλάδα.

4.6.5.2 Ολυμπία

Σε απόσταση μόλις 19 χλμ. από την πόλη του Πύργου, βρίσκεται η Αρχαία Ολυμπία. Το χωριό αυτό είναι χτισμένο κοντά στο γνωστό αρχαιολογικό χώρο, σ' ένα τοπίο που μαγεύει με την ομορφιά και την ηρεμία του, στην καταπράσινη κοιλάδα ανάμεσα στον Αλφειό και τον Κλαδέο.

Το ιερό της Ολυμπίας είναι από τα πιο διάσημα και φωτογραφημένα αρχαιολογικά αξιοθέατα της Πελοποννήσου αλλά και ολόκληρης της Ελλάδας, αφού η σημασία και η ομορφιά του χώρου είναι ξεχωριστές. Εδώ γεννήθηκαν και τελούνταν κατά την αρχαιότητα οι Ολυμπιακοί Αγώνες. Οι πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες που οργανώθηκαν επίσημα, ήταν το 776 π.Χ και ο πρώτος νικητής που καταγράφηκε στην ιστορία τους ήταν ο Ηλείος Κόροιβος, που νίκησε στο μοναδικό αγώνισμα εκείνων των αγώνων, το στάδιον (αγώνας δρόμου 192 μέτρων) και το βραβείο για την νίκη του ήταν ένα μήλο. Από το 776 π.Χ. μέχρι το 393 μ.Χ. που επισήμως σταμάτησαν με διάταγμα του βυζαντινού αυτοκράτορα Θεοδοσίου Α ως γεγονός παγανισμού, έγιναν 293 Ολυμπιάδες. Κατά την διάρκειά τους οι πόλεμοι σταματούσαν με ιερή και απαράβατη εκειχειρία, ενώ δεκάδες χιλιάδες θεατές συνέρρεαν στην Ολυμπία για να παρακολουθήσουν τους αγώνες. Μια νίκη στους αγώνες, ήταν η ύψιστη διάκριση που θα μπορούσε να ονειρευτεί ένας Έλληνας.

Οι σύγχρονοι αγώνες χρονολογούνται από το 1896 και η αναβίωσή τους οφείλεται στον Πιέρ Ντε Κουμπερτέν, ενός φιλαθλου Γάλλου εκπαιδευτικού ο οποίος έθεσε σκοπό της ζωής του να αναβιώσουν οι Ολυμπιακοί Αγώνες, να τελούνται αυστηρά ανά τετραετία όπως και στην αρχαία Ελλάδα, αλλά κάθε φορά σε διαφορετική χώρα. Η Ολυμπιακή φλόγα που αποτελεί σύμβολο των Ολυμπιακών Αγώνων, συμβολίζει την κλοπή της φωτιάς του Θεού Δία, από τον Προμηθέα. Μια ιερή φλόγα αναβόταν από τις ακτίνες του ήλιου στην Ολυμπία και κρατούνταν αναμμένη καθ' όλη τη

διάρκεια των Αγώνων. Σήμερα η Ολυμπιακή Φλόγα ανάβεται στην Ολυμπία αρκετούς μήνες πριν από την έναρξη των Αγώνων. Η δάδα με την φλόγα μεταφέρεται στην πόλη που θα φιλοξενήσει τους Αγώνες με την μορφή λαμπαδηδρομίας. Η φλόγα παραμένει αναμμένη μέσα στο στάδιο μέχρι την λήξη των Αγώνων.

Η Άλτις, ο ιερός χώρος της Ολυμπίας, περιλαμβάνει το Ηραίο, το βουλευτήριο, το γυμνάσιο, την παλαίστρα. Ο περίπτερος δωρικός Ναός του Δία που βρισκόταν στο κέντρο της Ολυμπίας, ανάγεται στον 5ο αιώνα π.Χ. και είναι γιγάντιος. Στο εσωτερικό

του ναού, βρισκόταν ένα από τα επτά θαύματα του κόσμου, το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Δία ύψους 13 μέτρων, έργο του γλύπτη Φειδία. Ο Ναός του Δία στην Ολυμπία είναι ο μεγαλύτερος ναός της Πελοποννήσου. Στο μουσείο της περιοχής, που είναι ένα από τα πλουσιότερα της Ελλάδας, μπορεί κανείς να θαυμάσει τον πασίγνωστο Ερμή του Πραξιτέλη και την Φτερωτή Νίκη του Παιωνίου, που βρισκόταν στον Ναό του Δία καθώς και πολλά άλλα ευρήματα από τον χώρο της Ολυμπίας.

Η Ολυμπία αποτελεί τεράστιο πόλο έλξης τουριστών από την Ελλάδα και από ολόκληρο τον κόσμο, που συρρέουν καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου για να θαυμάσουν αυτόν τον ξεχωριστής σημασίας και ομορφιάς τόπο.

4.6.6 Νομός Μεσσηνίας

Ο νομός Μεσσηνίας βρίσκεται στην νοτιοδυτική Πελοπόννησο. Περικλείεται στα βόρεια από τον ποταμό Νέδα και τα Αρκαδικά Όρη, στα ανατολικά από την οροσειρά του Ταυγέτου, στα νότια από τον Μεσσηνιακό Κόλπο και στα δυτικά από το Ιόνιο Πέλαγος. Συνορεύει στα βόρεια με το νομό Ηλείας, στα βορειοανατολικά με το νομό Αρκαδίας και στα ανατολικά με το νομό Λακωνίας. Η πρωτεύουσα του νομού, η Καλαμάτα, έχει πληθυσμό 49.550 κατοίκους.

Η Μεσσηνία αποτελεί τα τελευταία χρόνια έναν δημοφιλή τουριστικό προορισμό τόσο για τους Έλληνες όσο και για επισκέπτες από το εξωτερικό.

4.6.6.1 Καλαμάτα

Η Καλαμάτα είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Πελοποννήσου (μετά την Τρίπολη) και πρωτεύουσα της Μεσσηνίας. Στην Οδύσσεια ο Όμηρος αναφέρει την φιλοξενία που πρόσφερε ο Ορτίλοχος, ο μυθικός βασιλιάς της πόλης που τότε λεγότανε Φαραί ή Φηραί. Η σημερινή ονομασία της οφείλεται πιθανότατα στην εικόνα της «Παναγίας της Καλομάτας», η οποία βρισκόταν στην εκκλησία που έχτισαν οι χριστιανοί πάνω στα ερείπια της πόλης των Φαρών, κατά τη διάρκεια του βου αιώνα μ.Χ.

Η πόλη της Καλαμάτας θεωρείται χαρισματική λόγω της γεωγραφικής της θέσης, αφού βρίσκεται στην καρδιά του Μεσσηνιακού Κόλπου και στους πρόποδες του επιβλητικού Ταυγέτου. Αποτελεί άριστο ορμητήριο για όσους θέλουν να περιηγηθούν στον Νομό, αφού βρίσκεται στο κέντρο του και όλοι οι ενδιαφέροντες προορισμοί απέχουν το πολύ μια ώρα με το αυτοκίνητο.

Το Σεπτέμβρη του 1986 ένας σεισμός 6,2 ρίχτερ συγκλόνησε την Καλαμάτα αφήνοντας πίσω του 26 νεκρούς και 200 τραυματίες και καταστρέφοντας το 75% των κτηρίων της. Οι μισοί από τους 60.000 κατοίκους της εγκατέλειψαν την πόλη μετακομίζοντας στα γύρω χωριά ή σε μεγάλες πόλεις απ' όπου οι περισσότεροι δεν επέστρεψαν ποτέ. Όσοι απέμειναν κατάφεραν μέσα σε λίγα χρόνια να ξαναφτιάξουν από την αρχή μια όμορφη πόλη με μεγάλες πλατείες, πεζόδρομους, πολύ πράσινο, φαρδείς δρόμους και μια υπέροχη παραλιακή «βόλτα» δίπλα στην πανέμορφη βοτσαλένια παραλία μήκους 4 χλμ.

Στο ιστορικό κέντρο της πόλης βρίσκεται το εκκλησάκι των Αγίων Αποστόλων το οποίο χρονολογείται από το 1317 και κατέχει εξέχουσα θέση στα ιστορικά μνημεία της πόλης αφού εκεί στις 23 Μαρτίου του 1821 κηρύχθηκε η επανάσταση κατά του τουρκικού ζυγού.

Στην βόρεια άκρη της πόλης δεσπόζει το κάστρο της Καλαμάτας το οποίο χτίστηκε μετά το 1204 μ.Χ. Η μορφή της οχύρωσης που σώζεται σήμερα ανήκει στην περίοδο της Φραγκοκρατίας με κάποιες προσθήκες που έκαναν οι Τούρκοι. Στην

καλοδιατηρημένη πύλη του δεσπόζει ένα ανάγλυφο μαρμάρινο λιοντάρι, σύμβολο της εξουσίας των Βενετών. Στο νότιο άκρο του κάστρου έχει κατασκευαστεί από το 1950 ένα αμφιθέατρο το οποίο τα τελευταία χρόνια φιλοξενεί κάθε καλοκαίρι το Διεθνές Φεστιβάλ Χορού καθώς και τα σημαντικότερα πολιτικά δρώμενα του καλοκαιριού.

Στην οδό Μυστρά, βρίσκεται η φημισμένη Μονή Καλογραιών, η γυναικεία αδελφότητα τα μέλη της οποίας ασχολούνται ακόμα με την υφαντουργία σε παραδοσιακούς αργαλειούς. Η Μονή είναι πια το μόνο μέρος όπου συνεχίζουν να παράγουν τα χλιοτραγουδισμένα και φημισμένα καλαματιανά μαντήλια. Ακόμα, στο κέντρο υπάρχει το Αρχαιολογικό μουσείο καθώς και το Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο.

4.6.7 Νομός Λακωνίας

Ο Νομός Λακωνίας είναι ο νοτιότερος νομός της Πελοποννήσου και της ηπειρωτικής Ελλάδας. Βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος, το Μεσσηνιακό κόλπο και το Λακωνικό κόλπο. Έχει δύο κύριες οροσειρές, του Ταυγέτου που είναι και η υψηλότερη κορυφή της Πελοποννήσου (2.407 μέτρα) και του Πάρνωνα (1.961 μέτρα). Ανάμεσά τους βρίσκεται η κοιλάδα του ποταμού Ευρώτα και η πρωτεύουσα του νομού, η Σπάρτη με πληθυσμό 15.828 κατοίκους. Ο νομός Λακωνίας, συνορεύει στα βόρεια με το νομό Αρκαδίας και στα δυτικά με το νομό Μεσσηνίας και σ' αυτόν ανήκει και το μοναδικό κατοικημένο νησί της Πελοποννήσου, η Ελαφώνησος.

Η Λακωνία είναι ένας τόπος πανέμορφος, προικισμένος τόσο από τη φύση όσο και από την ιστορία. Τα φυσικά της θέλγητρα, οι μαγευτικές ακρογιαλιές, τα γραφικά της τοπία, τα πανέμορφα βουνά της, συνδυαζόμενα με τις θαυμάσιες κλιματολογικές συνθήκες, προσφέρουν ένα αξέχαστο τουριστικό προϊόν. Η Λακωνία, προσφέρεται

για τουρισμό ολόκληρο το χρόνο, αφού ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει τις διακοπές του και στο βουνό και στη θάλασσα. Διαθέτει ως νομός, μοναδικά προτερήματα που δίνουν τη δυνατότητα να αναπτυχθούν εκτός των άλλων και πολλές μορφές εναλλακτικού τουρισμού όπως: Αγροτουρισμός, Πολιτιστικός, Θρησκευτικός, Περιπατητικός, Εκπαιδευτικός, Αθλητικός, Κυνηγετικός, Αλιευτικός, Επιστημονικός τουρισμός κ.α.

Στη Λακωνία την τελευταία τριετία υλοποιείται μια σειρά μεγάλων έργων κυρίως σε ό,τι αφορά το οδικό δίκτυο στο εσωτερικό του νομού, όπου υπήρχαν τα σημαντικότερα προβλήματα. Ακόμα, μέσω του προγράμματος «Δρόμοι Ανάπτυξης» του ΥΠΕΧΩΔΕ έχει ανατεθεί η κατασκευή του δρόμου ταχείας κυκλοφορίας Τρίπολης – Σπάρτης.

4.6.7.1 Σπάρτη

Η ιστορία της Σπάρτης, της πρωτεύουσας του νομού Λακωνίας, χάνεται στα βάθη των αιώνων. Η σύγχρονη πόλη, είναι χτισμένη πάνω στην αρχαία πόλη και διαθέτει υπέροχη ρυμοτομία, φαρδιές λεωφόρους, πάρκα και μεγάλες πλατείες όπως η κεντρική πλατεία με τις χαρακτηριστικές καμάρες των δρόμων που την περιβάλλουν. Αξιοθέατο αποτελούν πολλά από τα νεοκλασικά της κτήρια όπως το Δημαρχείο (1909), το Αρχαιολογικό Μουσείο (1874), το Δικαστικό Μέγαρο (1837) καθώς και πολλές ιδιωτικές κατοικίες που οικοδομήθηκαν πριν από την δεκαετία του 1930 και οι περισσότερες στεγάζουν σήμερα υπηρεσίες όπως την Αγροτική Τράπεζα, την Πινακοθήκη και τη Λέσχη Αξιωματικών.

Ο αρχαιολογικός χώρος της Ακρόπολης, είναι διάσπαρτος με απομεινάρια μνημείων (το αρχαίο θέατρο, τη ρωμαϊκή αγορά κ.τ.λ) ενώ το Κενοτάφιο του Λεωνίδα

βρίσκεται στο δυτικό τμήμα της Σπάρτης και λίγα χιλιόμετρα έξω από την πόλη υπάρχει το Μενελάιο, που είναι αφιερωμένο στον Μενέλαο και την Ελένη. Επίσης, το ενδιαφέρον των επισκεπτών ελκύουν ιδιαίτερα το Αρχαιολογικό Μουσείο όπου στεγάζονται ευρήματα από τους αρχαιολογικούς χώρους της Σπάρτης και της Λακωνίας, καθώς και το ολοκαίνουριο Μουσείο Ελιάς και Λαδιού, που εγκαινιάστηκε το 2003 και είναι το πρώτο μουσείο ελιάς στην Ελλάδα. Εκεί ο επισκέπτης θα γνωρίσει την χρήση της ελιάς στην Ελλάδα από τους αρχαίους χρόνους μέχρι σήμερα καθώς και την εξέλιξη της τεχνολογίας που αφορά την παραγωγή του λαδιού από τους αρχαίους χρόνους μέχρι την Βιομηχανική Περίοδο. Βασικότατο πόλο έλξης τουριστών στην Σπάρτη, αποτελεί η Καστροπολιτεία του Μυστρά, ένα υπαίθριο μουσείο απaráμιλλης ομορφιάς με μεγάλη ιστορία.

4.6.7.2 Μυστράς

Στους πρόποδες του Ταυγέτου και σε απόσταση μόλις 5 χιλιομέτρων από την Σπάρτη, υψώνεται ο λόφος του Μυστρά ή Μυζηθρά, όπως τον έλεγαν οι παλαιότεροι πιθανότατα λόγω του σχήματός του που θυμίζει μυζήθρα.

«Η θεοφρούρητος χώρα του Μυζηθρά», ο Μυστράς, η έδρα του Δεσποτάτου του Μωριά και το τελευταίο λίκνο της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, προκαλεί καθημερινά τον θαυμασμό και το δέος στους χιλιάδες επισκέπτες του.

Η ιστορία του Μυστρά ξεκίνησε το 1249, όταν ο φράγκος ηγεμόνας Γουλιέλμος Β' Βιλλεαρδουίνος έχτισε ένα απόρθητο κάστρο στην κορυφή του υψώματος. Τότε εγκαταστάθηκαν για πρώτη φορά άνθρωποι στον λόφο. Η Πελοπόννησος βρισκόταν τότε υπό την κυριαρχία των Φράγκων, αλλά δέκα χρόνια αργότερα με την μάχη της Πελαγονίας και ενώ ο Βιλλεαρδουίνος βρέθηκε αιχμάλωτος στα χέρια του αυτοκράτορα του Βυζαντίου Μιχαήλ Παλαιολόγου, αναγκάστηκε να εξαγοράσει την ελευθερία του παραδίδοντας τα κάστρα του Μυστρά, της Μονεμβασίας και της Μάνης.

Λόγω της εξαιρετικά ισχυρής και επίκαιρης θέσης του, ο Μυστράς ενέπνεε ασφάλεια και έτσι οι κάτοικοι της Σπάρτης άρχισαν να χτίζουν τα σπίτια τους στην πλαγιά γύρω από το κάστρο. Ένα τείχος χτίστηκε προκειμένου να προστατευθεί ο συνοικισμός που

ονομάστηκε Χώρα. Γρήγορα όμως νέα σπίτια χτίστηκαν έξω από τα τείχη γι' αυτό και ένα νέο τείχος χτίστηκε για να προστατεύσει τη νέα συνοικία που ονομάστηκε Κάτω Χώρα. Ο τόπος αναπτυσσόταν πολύ γρήγορα με αποτέλεσμα την ραγδαία αύξηση του πληθυσμού. Έτσι, στα μέσα του 14ου αιώνα, ο Μυστράς έγινε πρωτεύουσα της Πελοποννήσου, η έδρα του Δεσποτάτου του Μορέως με πρώτο άρχοντα τον Κατακουζηνό.

Ο Μυστράς αποτέλεσε κέντρο πολιτικής και πνευματικής ζωής και καλλιτεχνικής δημιουργίας, γι' αυτό και προσέλκυσε πολλούς καλλιτέχνες, επιστήμονες, λόγιους και φιλόσοφους από διάφορες περιοχές. Εκεί ίδρυσε και την περίφημη φιλοσοφική σχολή του ο Γεώργιος Γεμιστός ή Πλήθων.

Στις 6 Ιανουαρίου του 1449, ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος στέφθηκε αυτοκράτορας στην Μητρόπολη του Μυστρά, τον Άγιο Δημήτριο και έφυγε για την Κωνσταντινούπολη. Λίγα χρόνια αργότερατο άπαρτο μέχρι τότε κάστρο του Μυστρά, παραδόθηκε χωρίς μάχη στους Τούρκους από τον τότε δεσπότη Δημήτριο. Κατά την τουρκοκρατία, ο Μυστράς διατήρησε την ζωντάνια του έχοντας 42.000 κατοίκους. Μέχρι την απελευθέρωση όμως, είχε περάσει από τα χέρια πολλών κατακτητών που τον λεηλάτησαν και ο πληθυσμός του είχε μειωθεί δραματικά. Με την Ελληνική Επανάσταση, ο Μυστράς ελευθερώθηκε αλλά το 1825 ο Ιμπραήμ έκαψε την πόλη προκαλώντας μεγάλη καταστροφή.

Από τότε, άρχισε η εγκατάλειψη της Βυζαντινής πολιτείας και οι 8.000 περίπου κάτοικοι που είχαν απομείνει άρχισαν να εγκαθίστανται άλλοι στον κάμπο στην νέα πόλη της Σπάρτης, που ιδρύθηκε από τον Όθωνα και άλλοι στον νέο Μυστρά, ένα χωριό που χτίστηκε χαμηλότερα στην πεδιάδα. Οι τελευταίες 30 οικογένειες που κατοικούσαν στον Μυστρά, έφυγαν το 1952, όταν τους εκδίωξε η Αρχαιολογική Υπηρεσία προκειμένου να συντηρηθούν τα βυζαντινά μνημεία που σώζονταν ακόμα. Ο λόφος του Μυστρά, είναι σήμερα ένα από τα σημαντικότερα και πιο γνωστά αξιοθέατα της Πελοποννήσου. Χιλιάδες επισκέπτες επισκέπτονται καθημερινά την Βυζαντινή καστροπολιτεία για να θαυμάσουν το επιβλητικό του κάστρο, τους μοναδικής ομορφιάς ναούς και την υπέροχη θέα.

Από το 1989, ο Μυστράς, συμπεριλαμβάνεται στον κατάλογο των μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO.

4.6.7.3 Μονεμβασία

Η Μονεμβασία, είναι μια από τις ομορφότερες πόλεις της Πελοποννήσου, και μια από τις πιο γραφικές πόλεις ολόκληρης της Ελλάδας. Οι επισκέπτες της μένουν γοητευμένοι από την υπέροχη ατμόσφαιρα της βυζαντινής καστροπολιτείας και την μεγάλη ιστορία της.

Η παλιά πόλη της Μονεμβασίας, βρίσκεται χτισμένη πάνω σε έναν απόκρημνο παραθαλάσσιο βράχο ύψους 300 μέτρων, ο οποίος ενώνεται με την στεριά απέναντι με μια στενή λωρίδα γης. Η πόλη χτίστηκε τον 6ο αιώνα μ.Χ από τους Σπαρτιάτες οι οποίοι εγκαταστάθηκαν εκεί κυνηγημένοι από τα βαρβαρικά φύλα που κατέλαβαν την Πελοπόννησο εκείνη την εποχή. Έχτισαν το κάστρο στην κορυφή του βράχου όπου αναπτύχθηκε η Πάνω Πόλη, αλλά χτίστηκαν και σπίτια στην βάση του βράχου όπου ονομάστηκε Κάτω Πόλη και προστατευόταν κι αυτή από τείχος. Σήμερα, οι λιγιστοί μόνιμοι κάτοικοι του κάστρου της Μονεμβασίας, μένουν στην Κάτω Πόλη, ενώ στην Πάνω Πόλη που είναι έρημη, υπάρχουν ερειπωμένα σπίτια. Η χρυσή εποχή της Μονεμβασίας, οπότε και η πόλη άκμασε, ήταν από τον 13ο έως τον 15ο αιώνα που

την κατείχαν οι Βυζαντινοί.

Παρά το γεγονός ότι από την Μονεμβασία πέρασαν διάφοροι κατακτητές, διατήρησε και διατηρεί μέχρι σήμερα την βυζαντινή της ατμόσφαιρα που αναδύεται από τους δρόμους, τα σοκάκια, τα σπίτια, την μοναδική αρχιτεκτονική της και τους υπέροχους ναούς της, αυτούς του Αγίου Νικολάου και του Χριστού Ελκομένου.

Για τους λόγους αυτούς η πόλη είναι πολύ ανεπτυγμένη τουριστικά, με επισκέπτες καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, ενώ είναι ασφυκτικά γεμάτη τους καλοκαιρινούς μήνες και τις γιορτές των Χριστουγέννων και του Πάσχα. Μέσα στην καστροπολιτεία της Μονεμβασίας, ο επισκέπτης έχει να επιλέξει ανάμεσα σε πολλούς ξενώνες οι οποίοι στεγάζονται σε παλιά υπέροχα αρχοντικά κτήρια στα οποία απολαμβάνει κανείς την υπέροχη ατμόσφαιρα του χώρου σε συνδυασμό με την καταπληκτική θέα.

4.6.7.4 Μάνη

Η μεσαία χερσόνησος της νότιας Πελοποννήσου, η οποία επιλέχθηκε να κατοικηθεί από τα προϊστορικά χρόνια, είναι η Μάνη, το νοτιότερο άκρο της Ελλάδας που καταλήγει στο ακρωτήριο Ταίναρο. Το τοπίο της Μάνης, με τα απόκρημνα βουνά, το πετρώδες έδαφος, τις δύσβατες ακτές και την αραιή έως ανύπαρκτη βλάστηση, είναι ιδιαίτερα επιβλητικό και ιδιαίτερο. Μάλιστα, όσο κανείς κατεβαίνει προς την Κάτω Μάνη, το τοπίο γίνεται ακόμη πιο γυμνό και βραχώδες.

Όσον αφορά την ονομασία της περιοχής υπάρχουν πολλές εκδοχές. Σύμφωνα με μια από αυτές, το όνομα Μάνη, προέρχεται από το αρχαίο επίθετο «μανός» που σημαίνει ο γυμνός από βλάστηση.

Η γεωγραφική της θέση την καθιστούσε ιδανικό καταφύγιο ή κρησφύγετο σε δύσκολες περιόδους. Οι πέτρινοι πύργοι χρησιμοποιούνταν κυρίως για αμυντικούς σκοπούς, ενώ το ύψος τους βοηθούσε στην εύκολη σκόπευση των εχθρών μέσα από τις λεπτές χαραμάδες των παραθύρων.

Διασχίζοντας την Μάνη, ο επισκέπτης διαβαίνει περιοχές πανάρχαιες. Συναντάει πολλά παραδοσιακά μέρη, όπως το όμορφο Γύθειο, την Αρεόπολη, τη Βάθεια και πολλά άλλα.

Στο Πόρτο Στέρνες, που βρίσκεται στην άκρη του ακρωτηρίου, υπάρχει ένας αρχαίος λαξευτός διάδρομος από τον οποίο κατέβαιναν οι νεκροί και έπαιρναν τον βαρκάρη που θα τους οδηγούσε στον Κάτω Κόσμο, γι' αυτό και το σημείο ονομάζεται η Πύλη του Άδη. Εκεί κοντά, βρίσκεται και ο ναός του Ποσειδώνα, αφού σύμφωνα με τους Σπαρτιάτες, ο Ποσειδώνας δεν εξουσίαζε την θάλασσα αλλά ήταν ο θεός του Κάτω Κόσμου.

Χαρακτηριστικό στοιχείο της περιοχής, είναι οι πέτρινοι πύργοι της, οι οποίοι αποτελούν μια ιδιότυπη μορφή λαϊκών αρχιτεκτονικών έργων και ένα από τα βασικά της αξιοθέατα. Η Μάνη είναι μια από τις πλέον παραδοσιακές περιοχές ολόκληρης της Ελλάδας, αφού από τους 118 παραδοσιακούς οικισμούς της Πελοποννήσου, οι 98 ανήκουν σε αυτή. Επίσης, πόλο έλξης αποτελούν και οι περισσότερες από χίλιες βυζαντινέσκεκλησίες και τα κάστρα που υπάρχουν στην ευρύτερη περιοχή.

Η Μάνη προσφέρεται για τουρισμό, όλες τις εποχές του χρόνου. Το καλοκαίρι, οι επισκέπτες απολαμβάνουν τις υπέροχες και αμέτρητες παραλίες που καλύπτουν όλα τα γούστα. Παραλίες είτε από ψιλή άμμο, είτε από χοντρά βότσαλα που προσφέρουν την δυνατότητα κατάδυσης, θαλάσσιων σπορ, καθώς και περιήγησης με σκάφη σε απόμερες και απόκρημνες ακτές μοναδικής ομορφιάς, όπως η σπηλιά του Άδη στο Ταίναρο. Φημίζεται επίσης για τα πανέμορφα παραλιακά χωριά της όπως η Στούπα

και το Λιμένι που το καλοκαίρι προσελκύουν πολλούς επισκέπτες. Το ακρωτήριο Ταίναρο, δημιουργεί δυο κόλπους. Το Μαρμάρι στα δυτικά και το λιμάνι του Πόρτο Κάγιο στα ανατολικά.

Ο υπόλοιπος χρόνος προσφέρει στον επισκέπτη δυνατές συγκινήσεις και είναι κατάλληλος για εναλλακτικό τουρισμό. Η καλύτερη εποχή για να επισκεφθεί κανείς την Μέσα Μάνη είναι η άνοιξη όταν το βραχώδες έδαφος αποκτά μια εντυπωσιακή πολυχρωμία από τα χιλιάδες αγριολούλουδα που φυτρώνουν για σύντομο χρονικό διάστημα. Εκεί βρίσκεται και η εντυπωσιακή κοινότητα της Βάθειας, ένας οικισμός χτισμένος στην κορυφή ενός λόφου με εκπληκτική θέα, που θεωρείται ένα από τα ομορφότερα μέρη της Πελοποννήσου.

Προς το τέλος του καλοκαιριού και αρχές του φθινοπώρου, οι επισκέπτες θα έχουν την τύχη να θαυμάσουν τα μικρά χελωνάκια Καρέττα-Καρέττα να προσπαθούν να βρουν τον δρόμο τους προς τη θάλασσα, σε πολλές από τις παραλίες της Μάνης.

4.6.8 Δήμοι και Κοινότητες των Νομών της Πελοποννήσου

4.6.8.1 Διοικητική διαίρεση του νομού Κορινθίας

Δήμοι και Κοινότητες - Πληθυσμός
1 Δήμος Άσσου – Λεχαίου 9.850
2 Δήμος Αγίων Θεοδώρων 5.960
3 Δήμος Βέλου 8.211
4 Δήμος Βόχας 10.112
5 Δήμος Ευρωστίνης 5.882
6 Δήμος Κορινθίων 36.555
7 Δήμος Λουτρακίου – Περαχώρας 16.520
8 Δήμος Νεμέας 7.774
9 Δήμος Ξυλοκάστρου 15.273
10 Δήμος Σαρωνικού 5.297
11 Δήμος Σικωνίων 19.455
12 Δήμος Σολυγείας 3.047
13 Δήμος Στυμφαλίας 2.852
14 Δήμος Τενέας 5.477
15 Δήμος Φενεού 2.359

4.6.8.2 Δήμοι και Κοινότητες του νομού Αργολίδας

Δήμος και Κοινότητα - Πληθυσμός
1 Δήμος Ναυπλίου 16.885
2 Δήμος Άργους 29.228
3 Δήμος Ασίνης 6.117
4 Δήμος Ασκληπιείου 4.804
5 Δήμος Επιδαύρου 4.471
6 Δήμος Ερμιόνης 4.554
7 Δήμος Κουτσοποδίου 3.575
8 Δήμος Κρανιδίου 10.347

9 Δήμος Λέρνας 3.042
10 Δήμος Λυρκείας 2.901
11 Δήμος Μιδέας 6.724
12 Δήμος Μυκηναίων 4.349
13 Δήμος Νέας Κίου 3.646
14 Δήμος Νέας Τίρυνθας 3.646
15 Κοινότητα Αλέας 793
16 Κοινότητα Αχλαδοκάμπου 654

4.6.8.3 Διοικητική διαίρεση του νομού Αρκαδίας

Δήμοι και Κοινότητες - Πληθυσμός
1 Δήμος Τριπόλεως 28.976
2 Δήμος Απόλλωνος 2.116
3 Δήμος Βαλτετσίου 1.842
4 Δήμος Βόρειας Κυνουρίας 12.825
5 Δήμος Βυτίνας 2.012
6 Δήμος Γόρτυνος 1.266
7 Δήμος Δημητσάνας 1.337
8 Δήμος Ηραίας 3.063
9 Δήμος Κλείτορος 2.584
10 Δήμος Κοντοβάζαινας 2.048
11 Δήμος Κορυθίου 2.613
12 Δήμος Λαγκαδίων 1.363
13 Δήμος Λεβιδίου 4.131
14 Δήμος Λεωνιδίου 6.294
15 Δήμος Μαντινείας 3.510
16 Δήμος Μεγαλόπολης 8.657
17 Δήμος Σκυρίτιδας 2.248
18 Δήμος Τεγέας 4.100
19 Δήμος Τρικολώνων 1.260
20 Δήμος Τροπαίων 4.660
21 Δήμος Φαλαισίας 3.229
22 Δήμος Φαλάνθου 1.310
23 Κοινότητα Κοσμά 591

4.6.8.4 Διοικητική διαίρεση του νομού Αχαΐας

Δήμοι και Κοινότητες - Πληθυσμός	
1	Δήμος Αιγείρας 4.512
2	Δήμος Αιγίου 27.812
3	Δήμος Ακράτας 7.056
4	Δήμος Αροανίας 2.551
5	Δήμος Βραχναϊκών 5.094
6	Δήμος Διακοπτού 7.005
7	Δήμος Δύμης 10.664
8	Δήμος Ερινεού 3.768
9	Δήμος Καλαβρύτων 8.580
10	Δήμος Λαρίσσου 8.683
11	Δήμος Λευκασίου 3.892
12	Δήμος Μεσσήτιδος 11.873
13	Δήμος Μόβρης 5.106
14	Δήμος Παϊών 2.579
15	Δήμος Παραλίας 9.074
16	Δήμος Πατρέων 163.446
17	Δήμος Ρίου 13.270
18	Δήμος Συμπολιτείας 7.840
19	Δήμος Τριταίας 5.462
20	Δήμος Φαρρών 6.300
21	Δήμος Ωλενίας 6.822

4.6.8.5 Διοικητική διαίρεση του νομού Ηλείας

Δήμοι και Κοινότητες - Πληθυσμός	
1	Δήμος Αλιφείρας 3.829
2	Δήμος Αμαλιάδας 32.090
3	Δήμος Ανδραβίδας 4.309
4	Δήμος Ανδρίτσαινας 2.152
5	Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας 11.069
6	Δήμος Βαρθολομιού 5.348
7	Δήμος Βουπρασίας 11.204
8	Δήμος Βόλακος 3.552
9	Δήμος Γαστούνης 11.523
10	Δήμος Ζαχάρως 12.910
11	Δήμος Ιαρδάνου 4.297
12	Δήμος Κάστρου – Κυλλήνης 4.486

13 Δήμος Λαμπεΐας 1.374
14 Δήμος Λασιώνος 2.562
15 Δήμος Λεχαινών 6.334
16 Δήμος Πηνειάς 5.660
17 Δήμος Πύργου 34.902
18 Δήμος Σκιλλούντος 15.931
19 Δήμος Τραγανού 3.361
20 Δήμος Φιγαλείας 2.499
21 Δήμος Φολόης 4.870
22 Δήμος Ωλένης 9.026

4.6.8.6 Διοικητική διαίρεση του νομού Μεσσηνίας

Δήμοι και Κοινότητες - Πληθυσμός
1 Δήμος Καλαμάτας 57.620
2 Δήμος Αβίας 3.089
3 Δήμος Αετού 3.264
4 Δήμος Αιπείας 2.574
5 Δήμος Ανδανίας 3.084
6 Δήμος Ανδρούσας 2.820
7 Δήμος Άριος 2.189
8 Δήμος Αριστομένους 3.413
9 Δήμος Αρφαρών 3.212
10 Δήμος Αυλώνα 2.626
11 Δήμος Βουφράδων 1.802
12 Δήμος Γαργαλιάνων 9.083
13 Δήμος Δωρίου 4.069
14 Δήμος Εΐρας 997
15 Δήμος Θουρίας 4.106
16 Δήμος Ιθώμης 2.466
17 Δήμος Κορώνης 5.067
18 Δήμος Κυπαρισσίας 8.648
19 Δήμος Λεύκτρου 5.558
20 Δήμος Μεθώνης 2.638
21 Δήμος Μελιγαλά 4.040
22 Δήμος Μεσσήνης 11.041
23 Δήμος Νέστορος 5.552
24 Δήμος Οιχαλίας 2.797
25 Δήμος Παπαφλέσσα 2.205
26 Δήμος Πεταλιδίου 3.601
27 Δήμος Πύλου 5.402
28 Δήμος Φιλιατρών 9.334
29 Δήμος Χιλιοχωρίων 2.916
30 Κοινότητα Τρικόρφου 1.037
31 Κοινότητα Τριπύλας 626

4.6.8.7 Διοικητική διαίρεση του νομού Λακωνίας

Δήμοι και Κοινότητες - Πληθυσμός	
1	Δήμος Σπάρτης 15.828
2	Δήμος Ανατολικής Μάνης 2.111
3	Δήμος Ασωπού 4.187
4	Δήμος Βοιών 7.871
5	Δήμος Γερονθρών 1.959
6	Δήμος Γυθείου 7.926
7	Δήμος Έλους 6.452
8	Δήμος Ζάρακα 1.538
9	Δήμος Θεραπνών 3.062
10	Δήμος Κροκεών 2.824
11	Δήμος Μολάων 5.597
12	Δήμος Μονεμβασίας 4.660
13	Δήμος Μυστρά 4.608
14	Δήμος Νιάτων 2.666
15	Δήμος Οινούντος 2.625
16	Δήμος Οιτύλου 5.203
17	Δήμος Πελλάνας 3.405
18	Δήμος Σκάλας 5.902
19	Δήμος Σμύνους 1.917
20	Δήμος Φαρίδος 5.269
21	Κοινότητα Ελαφονήσου 745
22	Κοινότητα Καρυών 926

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

5.1 Προβλέψεις Αφίξεων Τουριστών στην Πελοπόννησο για το 2008

Στο κεφάλαιο αυτό, αναφέρονται οι προβλέψεις αφίξεων τουριστών στην

Πελοπόννησο, από την Ελλάδα και ολόκληρο τον κόσμο, για το έτος 2008. Ενδεικτικά αναφέρονται οι προβλέψεις για τους νομούς Ηλείας, Αχαΐας και Αργολίδας για το 2008. Οι νομοί αυτοί επιλέχθηκαν για τον λόγο ότι παρουσιάζουν τον μεγαλύτερο αριθμό αφίξεων ανάμεσα στους νομούς της Πελοποννήσου τα τελευταία χρόνια. Η πρόβλεψη έγινε μέσω του προγράμματος Stat Graphics με δεδομένα τα στοιχεία αφίξεων τουριστών στην Πελοπόννησο τα έτη 2005, 2006 και 2007.

5.1.1 Προβλέψεις αφίξεων τουριστών στον Νομό Ηλείας για το 2008

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι προβλέψεις ανά μήνα για το έτος 2008 στον νομό Ηλείας σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος 2007. Στην στήλη του 2007 αναφέρεται ο αριθμός των τουριστών που επισκέφθηκαν τον νομό για κάθε μήνα του έτους και στην στήλη του 2008 οι αντίστοιχες προβλέψεις για το 2008.

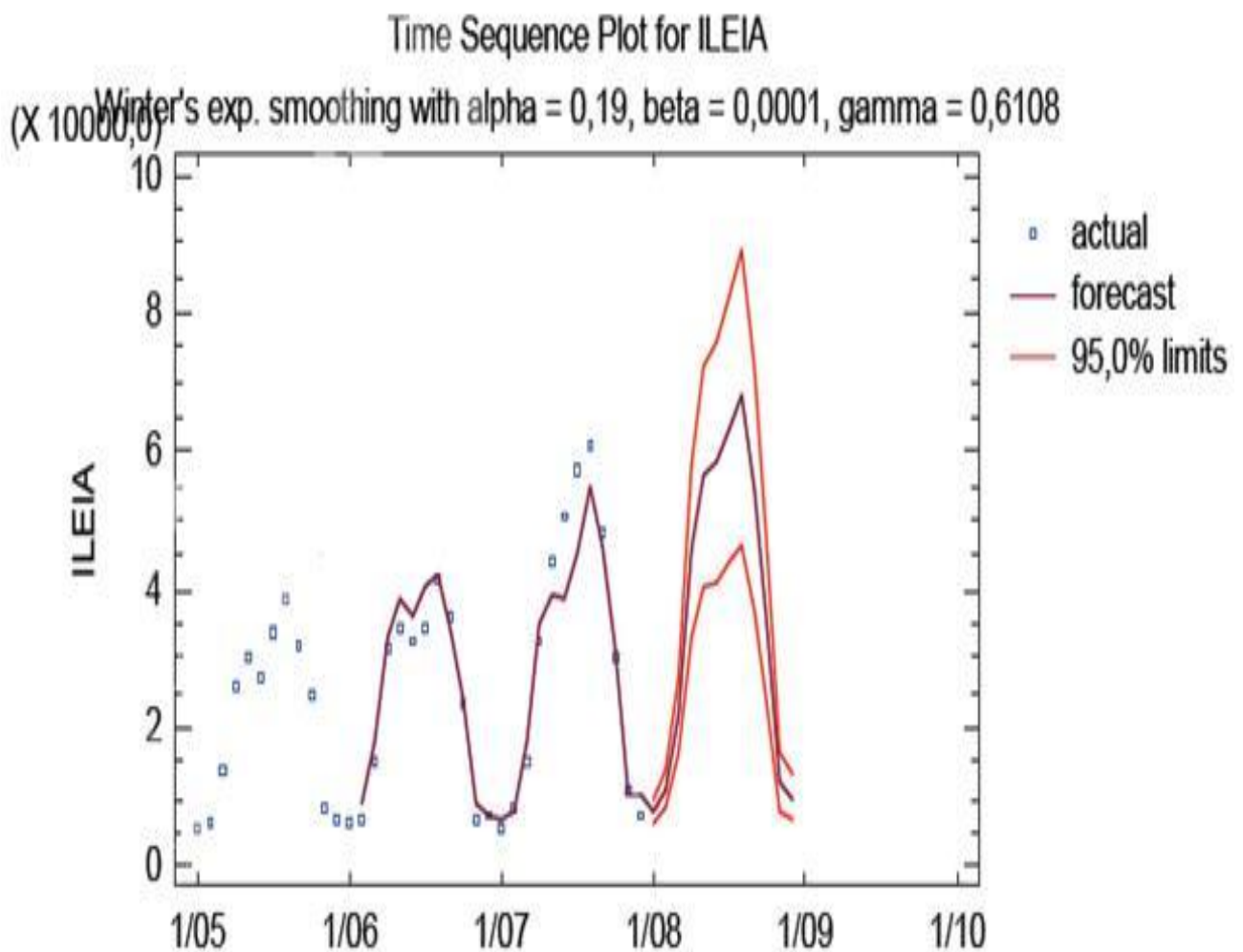
Νομός Ηλείας		
Μήνες	2007	2008
Ιαν.	5329	7848
Φεβ.	8616	11129
Μαρ.	15037	21806
Απρ.	32713	45662
Μάιος	43930	56446
Ιουν.	50547	58375
Ιουλ.	57296	63284
Αυγ.	60517	67778
Σεπτ.	47990	54475
Οκτ.	29958	35128
Νοε.	10948	12178
Δεκ.	7380	9952
Σύνολο	370261	444061

ΠΗΓΗ: ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Όπως φαίνεται στον πίνακα, ο αριθμός των τουριστών που επισκέφθηκαν τον Νομό Ηλείας το 2007 ήταν 370.261. Με βάση την πρόβλεψη, αναμένεται αύξηση αφίξεων για το 2008 κατά 73.800 άτομα.

Με βάση την στατιστική ανάλυση με το πρόγραμμα Stat Graphics, για το νομό Ηλείας, προέκυψαν τα παρακάτω:

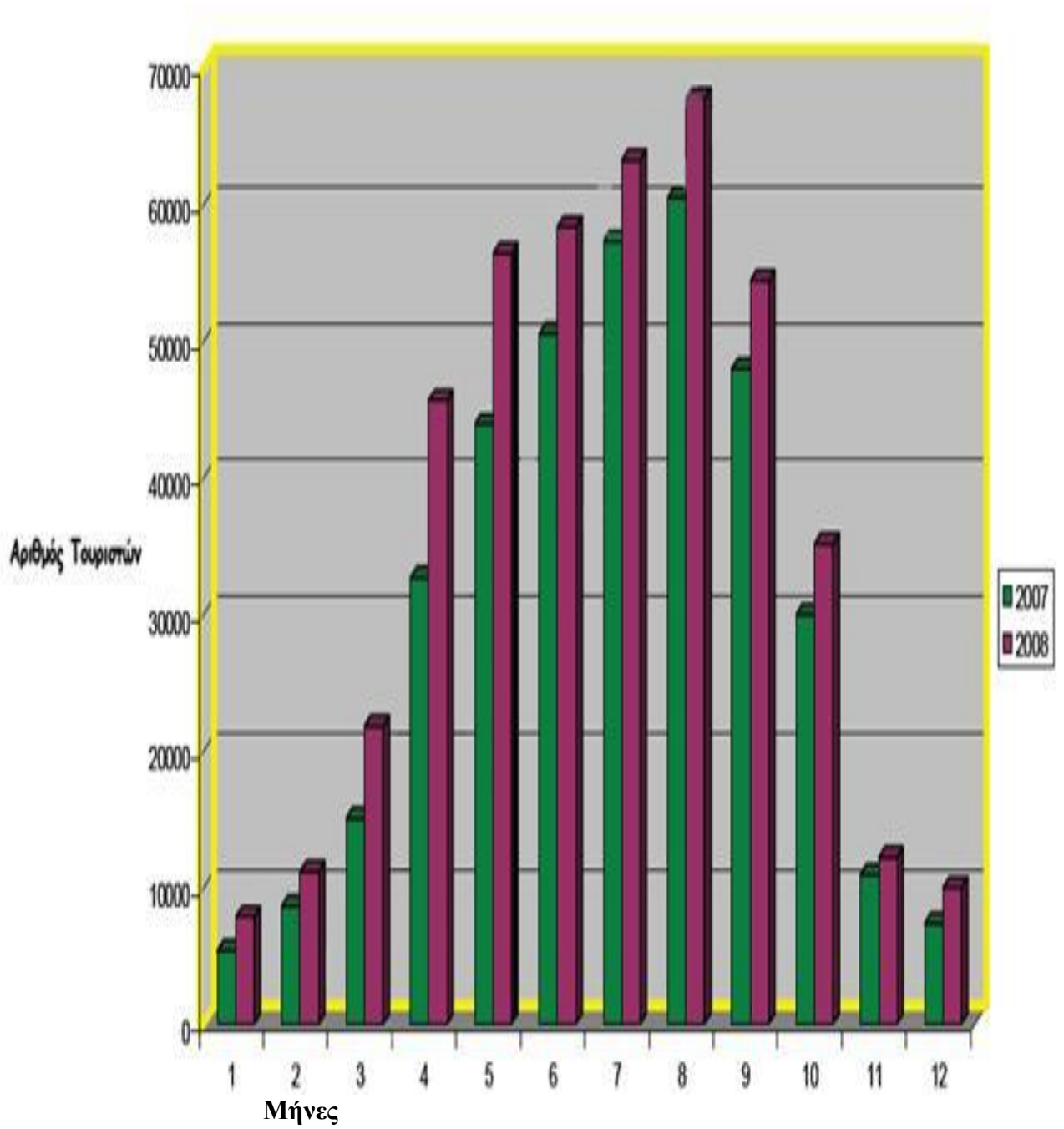
- Το μοντέλο που προκρίνεται είναι το μοντέλο (L) Winter's exp.
- $\alpha = 0,19$
- $\beta = 0,0001$
- $\gamma = 0,6108$
- Το ποσοστό επιτυχίας της πρόβλεψης είναι 95%

Στο παρακάτω γράφημα παρουσιάζεται σχηματικά η πρόβλεψη για τον Νομό Ηλείας το έτος 2008 σε σχέση με το 2007.

Νομός Ηλείας

5.1.2 Προβλέψεις αφίξεων τουριστών στον Νομό Αργολίδας για το 2008

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι προβλέψεις ανά μήνα για το έτος 2008 στον Νομό Αργολίδας σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος 2007. Στην στήλη του 2007 αναφέρεται ο αριθμός των τουριστών που επισκέφθηκαν τον νομό για κάθε μήνα του έτους και στην στήλη του 2008 οι αντίστοιχες προβλέψεις για το 2008.

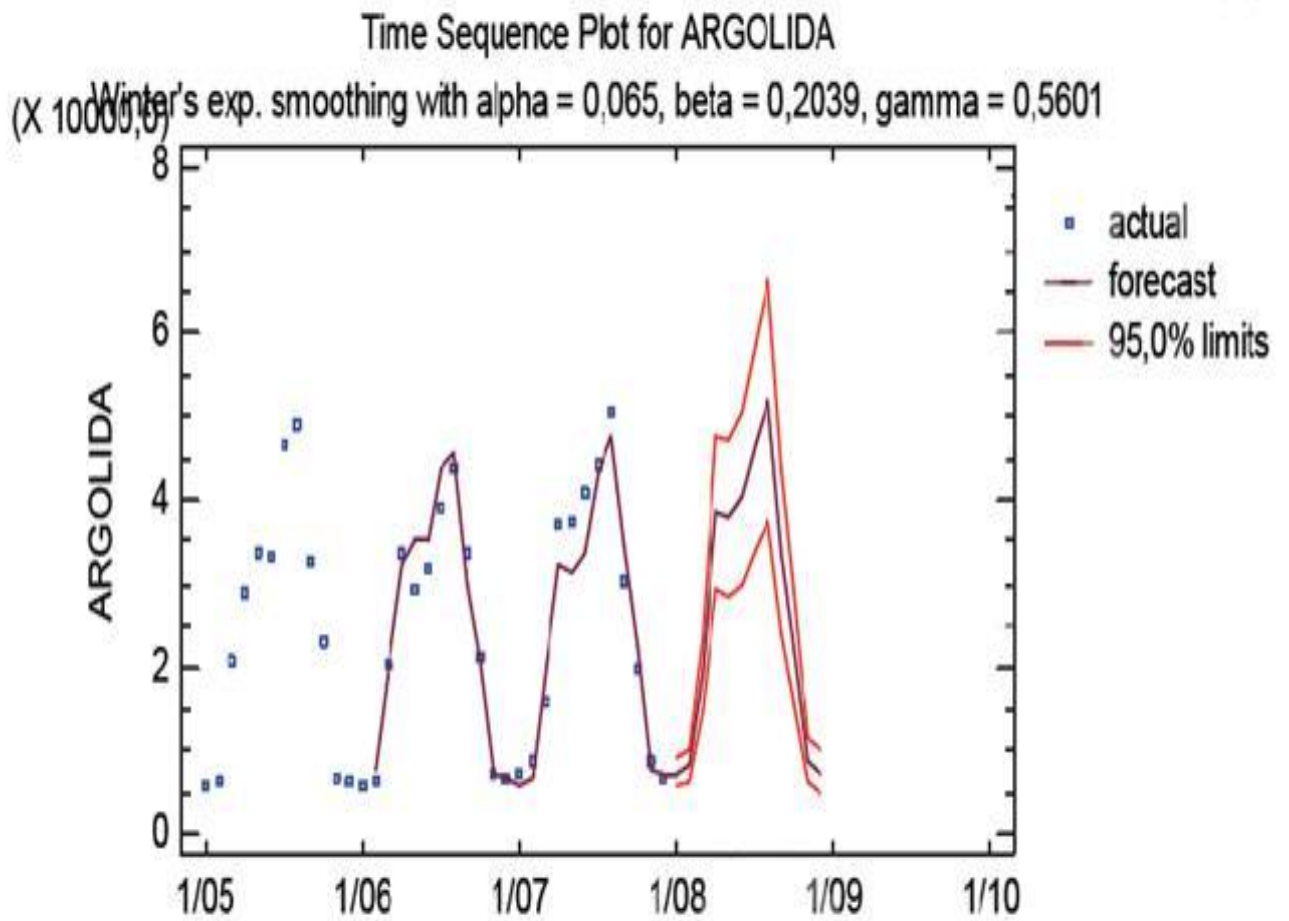
Νομός Αργολίδας		
Μήνες	2007	2008
Ιαν.	7575	7589
Φεβ.	8622	8492
Μαρ.	15980	19328
Απρ.	37319	38350
Μαΐος	37725	37884
Ιουν.	40951	40464
Ιουλ.	44420	46539
Αυγ.	50499	51979
Σεπτ.	30214	33895
Οκτ.	19771	22389
Νοε.	8867	8985
Δεκ	6910	7583
Σύνολο	308853	323477

ΠΗΓΗ: ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Όπως φαίνεται στον πίνακα, ο αριθμός των τουριστών που επισκέφθηκαν τον Νομό Αργολίδας το 2007 ήταν 308.853. Με βάση την πρόβλεψη, αναμένεται αύξηση αφίξεων για το 2008 κατά 14.624 άτομα.

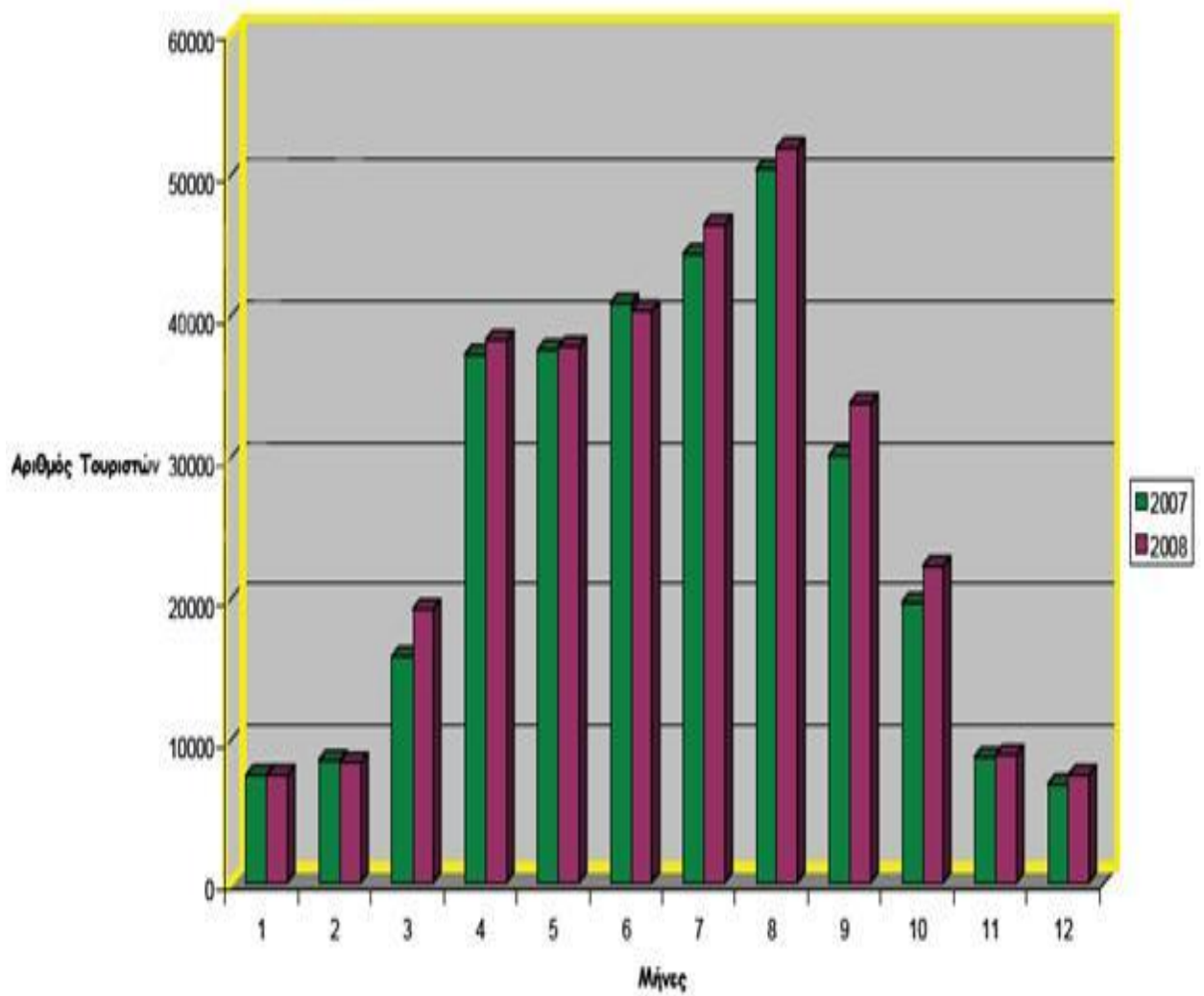
Με βάση την στατιστική ανάλυση με το πρόγραμμα Stat Graphics, για το νομό Αργολίδας, προέκυψαν τα παρακάτω:

- Το μοντέλο που προκρίνεται είναι το μοντέλο (L) Winter's exp.
- $\alpha = 0,065$

- $\beta = 0,2039$
- $\gamma = 0,5601$
- Το ποσοστό επιτυχίας πρόβλεψης είναι 95%

Στο παρακάτω γράφημα παρουσιάζεται σχηματικά η πρόβλεψη για τον Νομό Αργολίδα στο έτος 2008 σε σχέση με το 2007.

Νομός Αργολίδας

5.1.3 Προβλέψεις αφίξεων τουριστών στον Νομό Αχαΐας για το 2008

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι προβλέψεις ανά μήνα για το έτος 2008 στον Νομό Αχαΐας σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος 2007. Στην στήλη του 2007 αναφέρεται ο αριθμός των τουριστών που επισκέφθηκαν τον νομό για κάθε μήνα του έτους και στην στήλη του 2008 οι αντίστοιχες προβλέψεις για το 2008.

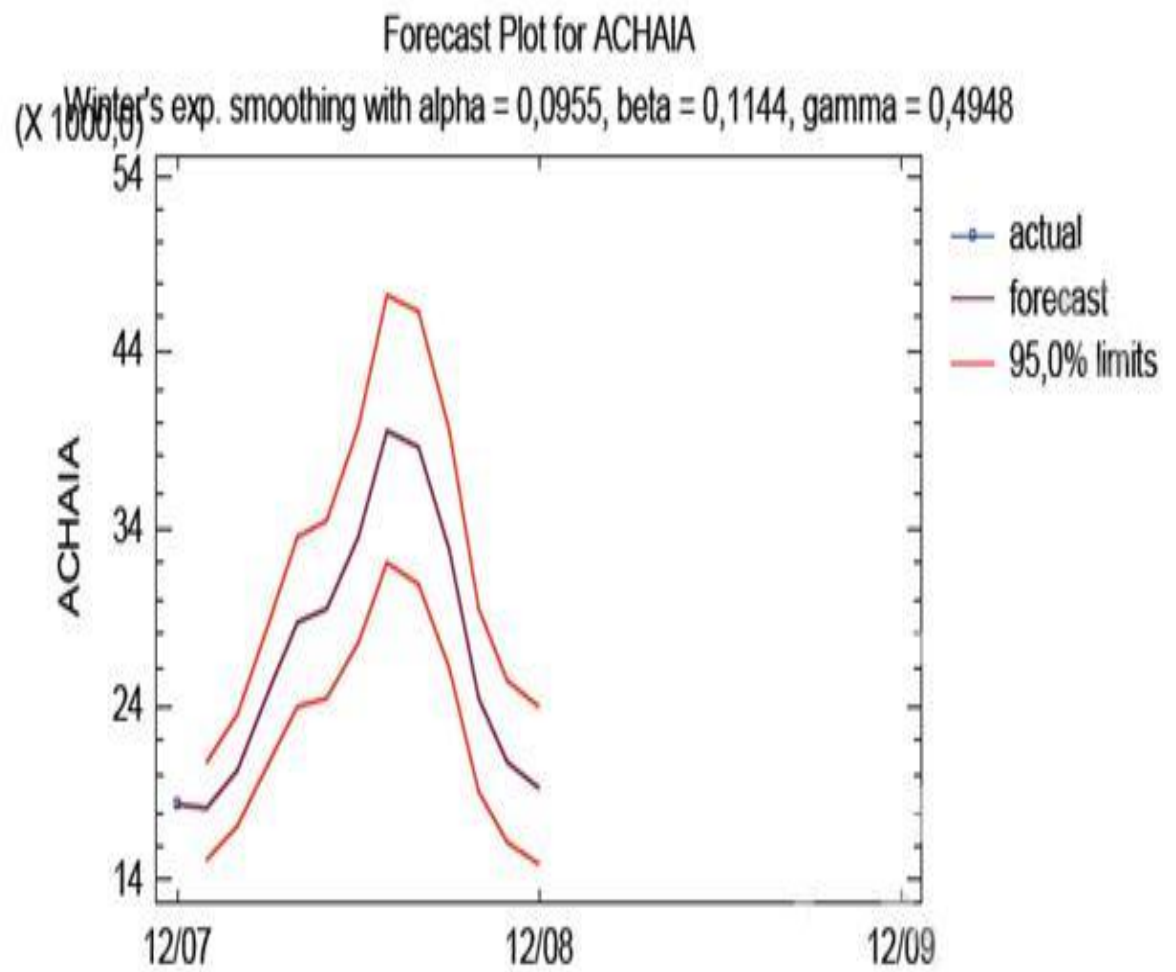
Νομός Αχαΐας		
Μήνες	2007	2008
Ιαν.	16559	18028
Φεβ.	18799	20207
Μαρ.	20232	24750
Απρ.	26093	28596
Μαΐος	27434	29433
Ιουν.	32408	33599
Ιουλ.	38450	39589
Αυγ.	37411	38521
Σεπτ.	30607	32822
Οκτ.	22010	24284
Νοε.	20230	20669
Δεκ.	18421	19425
Σύνολο	308654	329923

ΠΗΓΗ: ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Όπως φαίνεται στον πίνακα, ο αριθμός των τουριστών που επισκέφθηκαν τον Νομό Αχαΐας το 2007 ήταν 308.654. Με βάση την πρόβλεψη, ο αριθμός των επισκεπτών για το 2008 θα είναι 329.923. Συνεπώς, αναμένεται αύξηση αφίξεων για το 2008 κατά 21.269 άτομα.

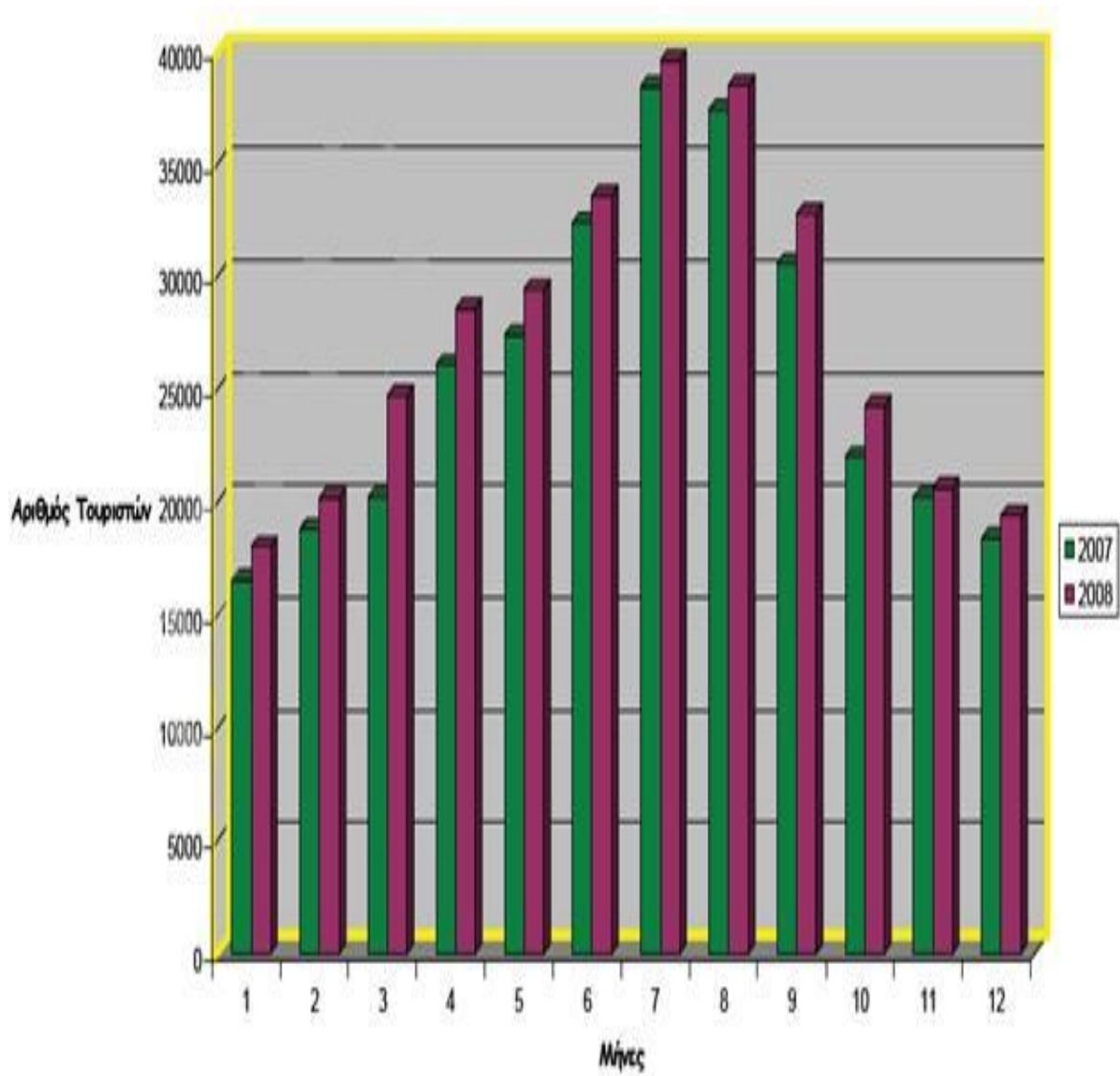
Με βάση την στατιστική ανάλυση με το πρόγραμμα Stat Graphics, για το νομό Αχαΐας, προέκυψαν τα παρακάτω:

- Το μοντέλο που προκρίνεται είναι το μοντέλο (K) Brown's quadratic exp.
- $\alpha = 0.0955$
- $\beta = 0,1144$
- $\gamma = 0,4948$

Στο παρακάτω γράφημα παρουσιάζεται σχηματικά η πρόβλεψη για τον Νομό Αχαΐας το έτος 2008 σε σχέση με το 2007.

Νομός Αχαΐας

5.1.4 Προβλέψεις αφίξεων τουριστών σε ολόκληρη την Πελοπόννησο για το 2008

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι προβλέψεις ανά μήνα για το έτος 2008 σε ολόκληρη την Πελοπόννησο σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος 2007. Στην στήλη του 2007 αναφέρεται ο αριθμός των τουριστών που επισκέφθηκαν την Πελοπόννησο για κάθε μήνα του έτους και στην στήλη του 2008 οι αντίστοιχες προβλέψεις για το 2008.

Πελοπόννησος		
Μήνες	2007	2008
Ιαν.	56967	63201
Φεβ.	67267	68410
Μαρ.	89636	103647
Απρ.	160815	165576
Μαΐος	187125	181489
Ιουν.	207694	199696
Ιουλ.	251481	243918
Αυγ.	272096	275116
Σεπτ.	176735	197087
Οκτ.	122386	135486
Νοε.	74508	70845
Δεκ.	69403	67544
Σύνολο	1736113	1772015

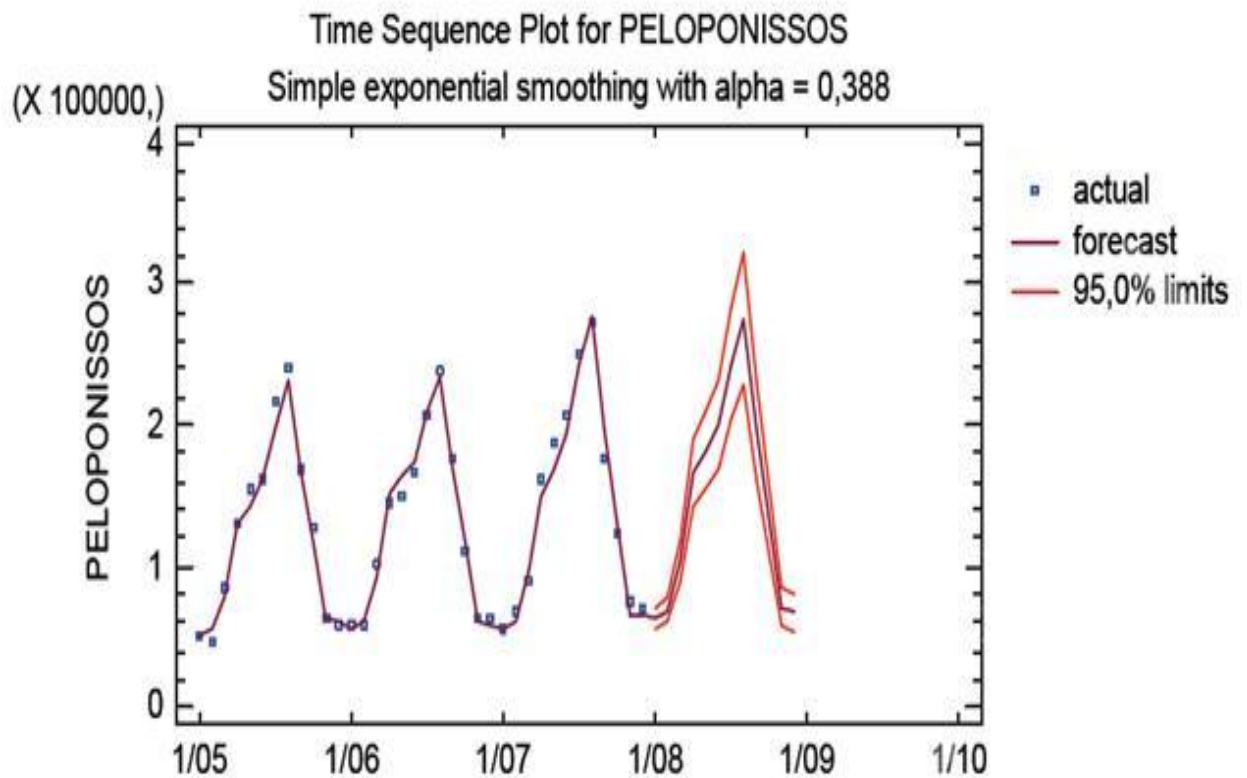
ΠΗΓΗ: ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Όπως φαίνεται στον πίνακα, ο αριθμός των τουριστών που επισκέφθηκαν την Πελοπόννησο το 2007 ήταν 1.736.113. Με βάση την πρόβλεψη, ο αριθμός των επισκεπτών για το 2008 θα είναι 1.772.015. Συνεπώς, αναμένεται αύξηση αφίξεων τουριστών στην Πελοπόννησο για το 2008 κατά 35.902 άτομα.

Με βάση την στατιστική ανάλυση με το πρόγραμμα Stat Graphics, για την Πελοπόννησο, προέκυψαν τα παρακάτω:

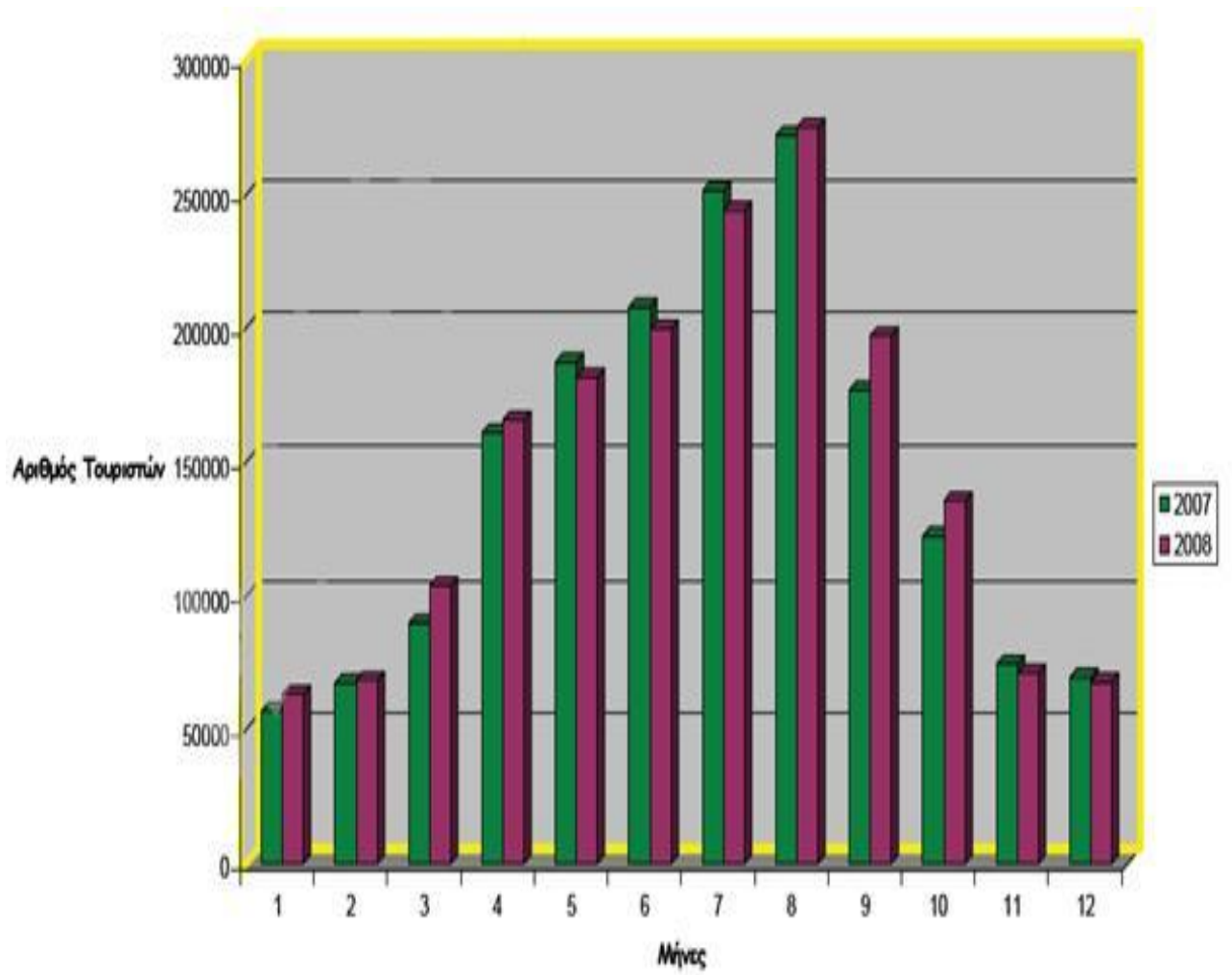
- Το μοντέλο που προκρίνεται είναι το μοντέλο (H) Simple exponential
- $\alpha = 0,388$

Στο παρακάτω γράφημα παρουσιάζεται σχηματικά η πρόβλεψη για την Πελοπόννησο το έτος 2008 σε σχέση με το 2007.

Πελοπόννησος

5.2 Σύγκριση αφίξεων τουριστών στην Πελοπόννησο τα έτη 2003 και 2007

Στην ενότητα αυτή, θα εξετάσουμε τις αφίξεις τουριστών στην Πελοπόννησο κατά τα έτη 2003 και 2007, συγκρίνοντας και σχολιάζοντας τις ενδεχόμενες αυξήσεις ή μειώσεις που παρουσιάζονται μέσα στην συγκεκριμένη τετραετία.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι αφίξεις τουριστών στην Πελοπόννησο το 2003 και το 2007, σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας.

	ΑΧΑΪΑ	ΑΡΓΟΛΙΔΑ	ΑΡΚΑΔΙΑ	ΚΟΡΙΝΘΙΑ	ΛΑΚΩΝΙΑ	ΜΕΣΣΗΝΙΑ	ΗΛΕΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
003	278706	207573	71998	223731	160424	226484	250048	1,418,964
007	308654	308853	83546	304860	148624	211315	370261	1,736,113

ΠΗΓΗ: ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Παρατηρώντας τον πίνακα με μια πρώτη ματιά, βλέπουμε ότι ενώ το 2003 την πρώτη θέση σε αφίξεις σε όλη την Πελοπόννησο κατέχει ο νομός Αχαΐας, με 278.706 επισκέπτες, ενώ το 2007 την πρώτη θέση παίρνει ο νομός Ηλείας, με 370.261 επισκέπτες.

Βλέπουμε επίσης ότι ενώ υπάρχει άνοδος του αριθμού των επισκεπτών στους νομούς Αχαΐας, Ηλείας, Αργολίδας, Αρκαδίας και Κορινθίας, οι νομοί Λακωνίας και Μεσσηνίας παρουσιάζουν πτώση του αριθμού των επισκεπτών τους για το 2007 σε σχέση με το 2003. Μεγαλύτερη πτώση παρουσιάζει ο νομός Λακωνίας με τους επισκέπτες της να μειώνονται κατά 7,4%, ενώ στην Μεσσηνία η πτώση είναι της τάξεως του 6,7%.

Είναι φανερό ότι γενικά ο αριθμός των αφίξεων τουριστών σε ολόκληρη την Πελοπόννησο έχει αυξηθεί αρκετά. Το 2003, το σύνολο ήταν 1.418.964 επισκέπτες, ενώ το 2007 το σύνολο αυξάνεται και φτάνει τους 1.736.113 επισκέπτες.

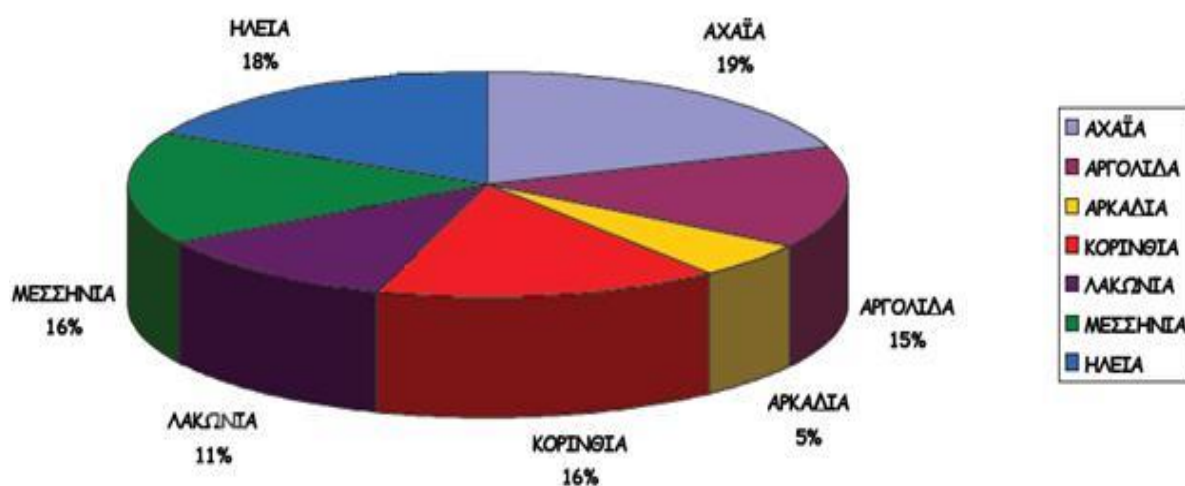
Παρατηρείται δηλαδή αύξηση των αφίξεων επισκεπτών στην Πελοπόννησο κατά 22,4% μέσα σε διάρκεια τεσσάρων ετών.

Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνεται η εικόνα που παρουσίασαν οι νομοί της Πελοποννήσου με βάση τις θέσεις που κατέλαβαν αντίστοιχα τα έτη 2003 και 2007.

	ΑΧΑΪΑ	ΑΡΓΟΛΙΔΑ	ΑΡΚΑΔΙΑ	ΚΟΡΙΝΘΙΑ	ΛΑΚΩΝΙΑ	ΜΕΣΣΗΝΙΑ	ΗΛΕΙΑ
2003	1η θέση	5η θέση	7η θέση	4η θέση	6η θέση	3η θέση	2η θέση
2007	3η θέση	2η θέση	7η θέση	4η θέση	6η θέση	5η θέση	1η θέση

Πιο αναλυτικά θα δούμε την εικόνα που παρουσιάζει η Πελοπόννησος όσον αφορά τις αφίξεις τουριστών το 2003 και το 2007 με την βοήθεια των παρακάτω γραφημάτων.

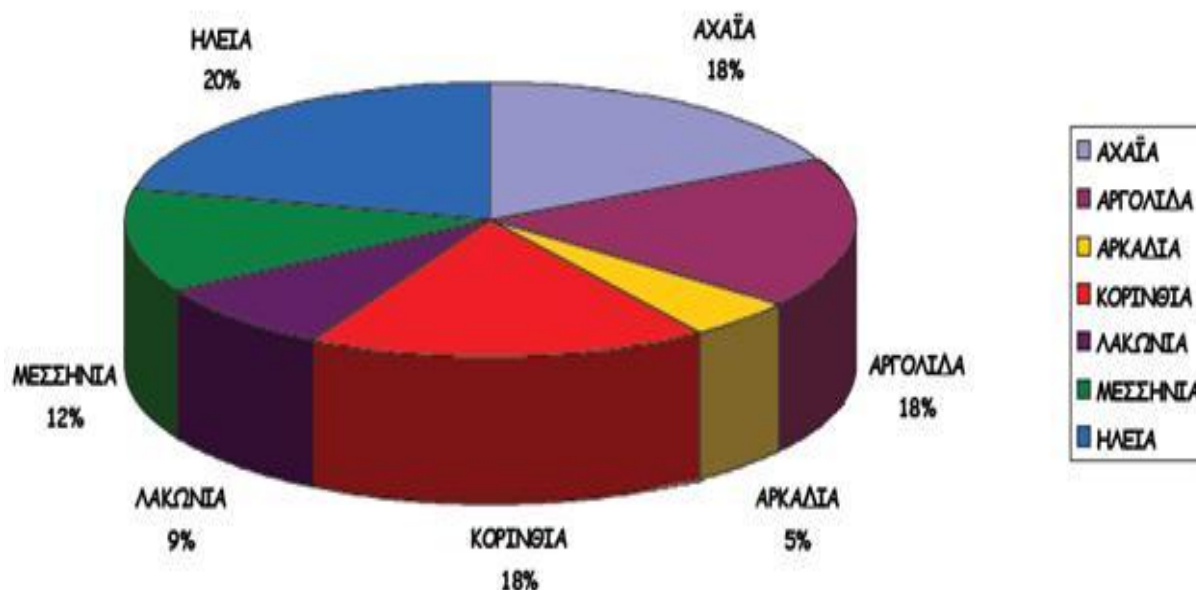
Αφίξεις τουριστών στην Πελοπόννησο το 2003

Όπως φαίνεται στο παραπάνω γράφημα, το 2003 ο νομός Αχαΐας συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό με 278.706 τουρίστες, καταλαμβάνοντας το 19% των συνολικών αφίξεων σε ολόκληρη την Πελοπόννησο. Με μικρή διαφορά και ποσοστό 18% ακολουθεί ο νομός Ηλείας και οι νομοί Μεσσηνίας και Κορινθίας με ποσοστό 16% με ελάχιστη αριθμητική διαφορά τουριστών. Ο νομός Αργολίδας καταλαμβάνει

μερίδιο 15% , ενώ οι νομοί Λακωνίας και Αρκαδίας κατέχουν ένα σχετικά μικρό μερίδιο, με τελευταία την Αρκαδία με ποσοστό μόλις 5%.

Αφίξεις τουριστών στην Πελοπόννησο το 2007

Όπως φαίνεται στο παραπάνω γράφημα στο οποίο απεικονίζονται οι αφίξεις τουριστών στην Πελοπόννησο το 2007 τα στοιχεία έχουν αλλάξει αρκετά σε σχέση με το 2003 αφού παρατηρείται αύξηση του τουρισμού ανά νομό με εξαίρεση τους νομούς Λακωνίας και Μεσσηνίας που παρουσιάζουν πτώση. Παρατηρούνται επίσης διαφορές ως προς την κατάταξη των νομών σε σχέση με τις αφίξεις που είχε ο κάθε ένας σε σχέση με το 2003. Έτσι, ο νομός Ηλείας που το 2003 βρισκόταν στην δεύτερη θέση κατάταξης, το 2007 καταλαμβάνει την πρώτη θέση με ποσοστό 20% και μετατοπίζει τον νομό Αχαΐας στην τρίτη θέση με διαφορά 61.607 τουριστών. Ο νομός Αργολίδας ανεβαίνει από την πέμπτη στην δεύτερη θέση με ποσοστό 18% και εντυπωσιακή αύξηση των επισκεπτών της, της τάξεως του 48,8%. Ο νομός Μεσσηνίας χάνει μεγάλο μέρος της πίτας, αφού βρίσκεται από την τρίτη στην πέμπτη θέση με ποσοστό 12%. Η εικόνα των νομών Λακωνίας και Αρκαδίας παραμένει ίδια ως προς την κατάταξη, αφού παραμένουν στις τελευταίες θέσεις με ποσοστά 9% και 5% αντίστοιχα.

Όσον αφορά τον αριθμό των τουριστών που επισκέφτηκαν την Πελοπόννησο το 2007, έχει αυξηθεί σε σχέση με το 2003 κατά 317.149 επισκέπτες. Παρατηρούμε όμως, ότι κατά την περίοδο που εξετάζουμε σημειώθηκαν σημαντικές αλλαγές στις προτιμήσεις των τουριστών όσον αφορά στους νομούς της Πελοποννήσου.

Ο νομός Ηλείας παρουσίασε άνοδο ως προς το μερίδιο που καταλαμβάνει, σε σχέση πάντα με τους υπόλοιπους νομούς και από την δεύτερη θέση το 2003 βρέθηκε στην πρώτη θέση το 2007. Αξίζει να αναφερθεί στο σημείο αυτό ότι το καλοκαίρι του 2007

συνέβη μια από τις μεγαλύτερες φυσικές καταστροφές από τις πυρκαγιές που έπληξαν την Ελλάδα και ιδιαίτερα την Πελοπόννησο. Ο νομός Ηλείας δέχτηκε το πιο εκτεταμένο και καταστροφικό πλήγμα.

Ο νομός Αργολίδας παρουσίασε σημαντική άνοδο το 2007 σε σχέση με το 2003. Η Αργολίδα διαθέτει πολλά τουριστικά θέλγητρα όπως το Ναύπλιο, την Επίδαυρο και τις ιστορικές Μυκήνες. Αποτελεί επίσης έναν αρκετά δημοφιλή προορισμό για τους κατοίκους της Αθήνας, αφού βρίσκεται σε μικρή σχετικά απόσταση και προσφέρεται ιδιαίτερα για εκδρομές τα Σαββατοκύριακα.

Ο νομός Κορινθίας διατηρεί την θέση του στην κατάταξη, παρουσιάζοντας ταυτόχρονα αύξηση του αριθμού των τουριστών που τον επισκέπτονται. Σημαντικό ρόλο παίζει το γεγονός ότι βρίσκεται πολύ κοντά στην Αττική και αποτελεί αρκετά δημοφιλή προορισμό για τους κατοίκους της Αθήνας ειδικά για Σαββατοκύριακα ακόμη και τον χειμώνα.

Ο νομός Αχαΐας συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό τουριστών λόγω της μεγάλης τουριστικής του ανάπτυξης αλλά και του λιμανιού της Πάτρας μέσω του οποίου μετακινούνται χιλιάδες άνθρωποι καθημερινά. Το δημοφιλές καρναβάλι της Πάτρας είναι ένας ακόμη λόγος που καθιστά τον νομό αγαπημένο προορισμό πολλών Ελλήνων αλλά και ξένων επισκεπτών καθώς και ο παγκοσμίου φήμης αρχαιολογικός χώρος της Ολυμπίας, πατρίδας των Ολυμπιακών Αγώνων.

Η Μεσσηνία φημίζεται για τις πανέμορφες παραλίες της, γεγονός που προσελκύει αρκετούς επισκέπτες και διατηρεί την ίδια θέση το 2007 παρόλο που παρουσιάζει μείωση αφίξεων κατά 6,8%.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο νομός Λακωνίας κατέχει ένα πολύ μικρό ποσοστό των επισκεπτών της Πελοποννήσου και παρουσιάζει πτώση το 2007 σε σχέση με το 2003 της τάξεως του 7,4%. Η Λακωνία είναι ένας τόπος που μπορεί να διαθέσει ένα πληθωρικό τουριστικό πακέτο με δεκάδες προορισμούς καθώς και εναλλακτικές διαδρομές και είδη τουρισμού. Παρόλα αυτά, φαίνεται ότι η Λακωνία δεν είχε αναπτύξει οργανωμένο πρόγραμμα για την τουριστική της ανάπτυξη, κάτι που έχει αρχίσει να συμβαίνει τα τελευταία χρόνια καθώς έχει δρομολογηθεί ένα σχέδιο τουριστικής ανάπτυξης για την προσέλκυση περισσότερων επισκεπτών στον νομό.

Ο νομός Αρκαδίας, βλέπουμε ότι βρίσκεται σταθερά στην τελευταία θέση κατάταξης με πολύ μικρό αριθμό επισκεπτών. Είναι απαραίτητο λοιπόν, οι φορείς του νομού Αρκαδίας, να αρχίσουν να σκέφτονται άμεσα ένα σχέδιο τουριστικής ανάπτυξης για τον νομό τους. Ο νομός Αρκαδίας είναι ένας νομός με πλούσια ιστορία και πανέμορφα μέρη και έχει δυνατότητα να αναπτυχθεί τουριστικά σε μεγάλο βαθμό, αφού μπορεί να καλύψει διάφορες μορφές τουρισμού όπως χειμερινό, ορειβατικό, εκπαιδευτικό κ.α.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6.1 Γενικά συμπεράσματα

Μετά την ολοκλήρωση της πτυχιακής αυτής εργασίας και με βάση την επεξεργασία των δεδομένων, προκύπτουν κάποιες διαπιστώσεις. Αρχικά πρέπει να αναφερθεί ότι η παρουσίαση της Πελοποννήσου που γίνεται στην παρούσα εργασία, δεν αποτελεί πλήρη οδηγό. Σκοπός ήταν να παρουσιαστούν τα κυριότερα αξιοθέατα, μιας κ είναι αρκετά, και οι μεγαλύτερες πόλεις του κάθε νομού, μέρη τα οποία προσελκύουν τους περισσότερους επισκέπτες και αποτελούν πόλο έλξης τουριστών από την Ελλάδα αλλά και από ολόκληρο τον κόσμο.

Με βάση τα στοιχεία που επεξεργαστήκαμε, είδαμε ότι η γενική πορεία που παρουσιάζει ο τουρισμός της Πελοποννήσου είναι ανοδική τα τελευταία χρόνια και με βάση την πρόβλεψη που πραγματοποιήθηκε, θα συνεχίσει να είναι ανοδική. Η Πελοπόννησος, όπως φαίνεται και από την παρούσα εργασία, είναι ένας τόπος με πολύ μεγάλη ποικιλία από αξιοθέατα και διαθέτει ένα αρκετά πλούσιο τουριστικό προϊόντος οποίο φτάνει για να καλύψει όλα τα γούστα. Λόγω της πλούσιας γεωλογίας της, έχει να προσφέρει πολλά, ανάλογα με τις επιθυμίες των επισκεπτών της. Διαθέτει βουνά, θάλασσες, ποτάμια, γραφικά χωριουδάκια είτε παραθαλάσσια, είτε στα όμορφα βουνά της, μεγάλη ιστορία με αξιοθαύμαστους αρχαιολογικούς χώρους και άλλα πολλά. Παρά την ορεινή και άγονη μορφολογία της, η Πελοπόννησος έχει να επιδείξει μία λίστα αξιοθεάτων χωρίς τέλος. Εκατοντάδες χωριά-στολίδια, σκαρφαλωμένα σε επιβλητικούς ορεινούς όγκους, ατελείωτη ακτογραμμή, δεκάδες αρχαία μνημεία (κάποια από αυτά τα κορυφαία της Ελλάδας), φιδίσια διαδρομές μέσα σε δάση κωνοφόρων, σπήλαια, κάστρα και ασημένιοι ελαιώνες είναι κάποιες γενικές αναφορές. Αξίζει να ξεχωρίσουμε ορισμένα αξιοθέατα σαν κεφαλαιώδη, θα αναφέρουμε την Αρχαία Ολυμπία, τις Μυκήνες, τον Ισθμό της Κορίνθου, το μοναδικού κάλους και μεγέθους σπήλαιο του Διού στη Λακωνία, το κάστρο του Ναυπλίου (Παλαμήδι), την καστροπολιτεία του Μυστρά και τη Μονεμβασιά με τη Μάνη, σαν περιοχές με ασύγριτο χρώμα και μοναδικές ιδιαιτερότητες. Επίσης αξίζει να σημειωθεί πως η Πελοπόννησος είναι ένας αγαπημένος προορισμός διακοπών λόγω του ότι εκτός ότι μπορεί να ικανοποιήσει κάθε είδους γούστο οσον αφορά την γεωγραφική προτίμηση αφού συνδυάζει βουνό και θάλασσα, μπορεί επίσης να ικανοποιήσει και κάθε είδους 'τσέπη' μιάς κ δεν είναι ακριβός προορισμός διακοπών. Ακόμα η Πελοπόννησος είναι μια επιλογή που μπορεί να γίνει από οποιαδήποτε ηλικία, από ένα ζευγάρι νέων μέχρι μια οικογένεια. Όσον αφορά τους αθλητικούς επισκέπτες η Πελοπόννησος θα προσφέρει ευκαιρίες για ορειβασία (ελεύθερη ή οργανωμένη), σκι στα χιονοδρομικά κέντρα του Μαίναλου (Αρκαδία) και του Χελμού (Αχαΐα), καλοκαιρινά θαλάσσια σπορ στις δεκάδες οργανωμένες παραλίες και τέλος, δυνατότητες για τένις, μπάσκετ και ποδόσφαιρο σε ιδιωτικές (ξενοδοχειακές) και δημοτικές εγκαταστάσεις. Στα μεγάλα αστικά κέντρα της Πελοποννήσου μπορεί κανείς να κάνει σχεδόν τα πάντα, κι αυτό ισχύει και για τις αγορές του. Από κει και πέρα, στις μικρές κωμοπόλεις και τα χωριά υπάρχουν οι πολυάριθμες τοπικές εκδηλώσεις (συνήθως πανηγύρια ή επετειακές παραδόσεις), καθώς και εκατοντάδες χειροτεχνήματα ή νοστιμιές που διαφέρουν από μέρος σε

μέρος. Αν πάντως Εκτός από τα αντικείμενα λαϊκής τέχνης, σαν δημοφιλέστερα εδέσματα συνοπτικά αναφέρουμε το μέλι, τα παστέλια και τα λουκούμια, τις ελιές και το λάδι, τα τυριά, τα χειροποίητα ζυμαρικά (χυλοπίτες, τραχανάς κ.α.), τα κρασιά, τα καρύδια, τα παξιμάδια και φυσικά για επιτόπου κατανάλωση κρεατικά (κυρίως ψητά) και τοπικά γλυκά.

Για να μπορέσουμε λοιπόν να εξερευνήσουμε όλη την Πελοπόννησο και τις πανέμορφες περιοχές της μπορούμε με τους εξής τρόπους:

Οδικώς από την Εθνική Οδό Αθηνών-Κορίνθου (παλαιά και νέα) και από 'κει παντού με τους εθνικούς και επαρχιακούς δρόμους.

Με λεωφορεία (ΚΤΕΛ), πυκνά δρομολόγια για όλους τους νομούς από τον σταθμό των ΚΤΕΛ στον Κηφισό.

Με τρένο από Αθήνα ή Πειραιά προς Πάτρα, προς Κυπαρισσία μέσω Πάτρας και προς Καλαμάτα μέσω Τρίπολης ή Κυπαρισσίας, με όλα τα δρομολόγια να έχουν πολλές ενδιάμεσες στάσεις και σχετικά οργανωμένες ανταποκρίσεις άλλων μέσων από τους σταθμούς.

Με πλοίο υπάρχει πρόσβαση με δρομολόγια από τον Πειραιά για τα λιμάνια των Νομών Αργολίδας - Λακωνίας, όλο το χρόνο.

Αεροπορικώς φτάνει κανείς μόνο στην Καλαμάτα, που διαθέτει αεροδρόμιο πολιτικής αεροπορίας και από 'κει παντού με επίγεια μέσα.

6.2 Δυσκολίες που παρουσιάστηκαν

Κατά την συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας, παρουσιάστηκαν και αντιμετωπίστηκαν κάποιες δυσκολίες.

Η Πελοπόννησος διαθέτει πολύ μεγάλο αριθμό από αξιόλογα μέρη, φυσικές ομορφιές, όμορφες πόλεις και χωριά, βουνά, λίμνες, παραλίες, σπήλαια, ποτάμια και πολυάριθμους αρχαιολογικούς χώρους. Στην παρούσα εργασία όμως δεν ήταν δυνατόν να αναφερθούν όλα αυτά και έτσι έπρεπε να γίνει προσεκτική επιλογή των κυριότερων.

Η κύρια δυσκολία που αντιμετωπίστηκε στην διπλωματική αυτή εργασία, ήταν η επεξεργασία κάποιων στοιχείων που παραχωρήθηκαν από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία. Για την καλύτερη πρόβλεψη του αριθμού των τουριστών για το 2008, μέσω του στατιστικού προγράμματος Stat Graphics, θα ήταν καλό να συγκεντρώναμε τα στοιχεία των αφίξεων στην Πελοπόννησο για μια δεκαετία. Αυτό όμως δυστυχώς, στάθηκε αδύνατον λόγω του γεγονότος ότι τα στοιχεία αυτά, μέχρι το 2004, είναι εξαιρετικά δύσκολο έως και ακατόρθωτο να επεξεργαστούν. Ο λόγος είναι ότι είναι αποθηκευμένα πολύ μπερδεμένα. Έτσι, η πρόβλεψη έγινε χρησιμοποιώντας στοιχεία από το 2005 έως το 2007, τα οποία ήταν τα μόνα επεξεργάσιμα με τον τρόπο που χρειαζόμασταν.

6.3 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Κλείνοντας την εργασία αυτή, είναι σκόπιμο να γίνουν κάποιες προτάσεις για την περαιτέρω συνέχιση της έρευνας. Ο αριθμός και οι προτιμήσεις των τουριστών

αλλάζουν από έτος σε έτος, γι' αυτό και η έρευνα δεν σταματάει ποτέ. Μια πρώτη πρόταση είναι να πραγματοποιηθούν ανάλογες μελέτες και για άλλα μέρη της Ελλάδας, έτσι ώστε να υπάρχει μια γενική εικόνα για το πώς κυμαίνονται οι προτιμήσεις των ταξιδιωτών χρόνο με το χρόνο. Τέτοιες μελέτες είναι σημαντικές για να εντοπιστούν οι δυνάμεις και οι αδυναμίες του κάθε τόπου, έτσι ώστε να πραγματοποιούνται προγράμματα βελτίωσης και ανάπτυξης της κάθε περιοχής. Η δεύτερη πρόταση αφορά στην Εθνική Στατιστική Υπηρεσία. Θα πρέπει να γίνει μια καλύτερη οργάνωση των δεδομένων και των στατιστικών στοιχείων έτσι ώστε να είναι πιο εύκολη η επεξεργασία τους για να μην συναντούν προβλήματα όσοι θέλουν να επεξεργαστούν τα στοιχεία αυτά. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, επειδή οι προτιμήσεις των τουριστών αλλάζουν συνεχώς, η έρευνα δεν σταματάει εδώ. Θα ήταν χρήσιμο να επαναληφθεί σε μια πενταετία από σήμερα, ώστε να συγκριθούν εκ νέου τα στοιχεία και να διαπιστωθεί εάν και κατά πόσο μεγάλο βαθμό έχει υπάρξει εξέλιξη στην Πελοπόννησο και την τουριστική της ανάπτυξη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – SITES

Βιβλιογραφία

- Ψημένος Γ. Στέφανος, «Ανεξερεύνητη Πελοπόννησος», ROAD εκδόσεις Α.Ε, Σεπτέμβριος 2004
  - National Geographic Traveler, «Πελοπόννησος», Ελληνική έκδοση Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη Α.Ε, 2003
  - Ε. Καρποδίνη – Δημητριάδη, «Πελοπόννησος», Εκδοτική Αθηνών Α.Ε, Αθήνα 1987
  - Γιάννης Ντρενογιάννης, «Πελοπόννησος», Εκδότης Μπόμπολας Γιώργος, Σεπτέμβριος 2008
  - Αθανασία Γιαλούρη και Νικόλαος Γιαλούρης, «Ολυμπία», Εκδοτική Αθηνών Α.Ε, Αθήνα 1987
  - Γιάννης Ντρενογιάννης, «Ανακαλύψτε την Ελλάδα – Πελοπόννησος», Εκδόσεις Εφημερίδας «Τα Νέα», Σεπτέμβριος 2006
  - Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λακωνίας, «Λακωνία», Επιμέλεια Έκδοσης ARTIME ΕΠΕ
  - Εγκυκλοπαίδεια «Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα», Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος, 1996
    - «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1978
    - Ε. Καρποδίνης, «Κάστρα της Πελοποννήσου», Εκδόσεις Αδάμ, Αθήνα 1990
    - Μανόλης Χατζηδάκης, «Μυστράς», Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1993
    - Νικόλαος Παπαχατζής, «Αρχαία Κόρινθος», Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1987
    - «Ελληνική Μυθολογία», Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1986
    - Κυριάκος Κάσσης, «Λαογραφία της Μέσα Μάνης», Αθήνα 1980
    - Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λακωνίας 5η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, «Όψεις πολιτισμού του Βυζαντινού κόσμου της Λακωνίας», 2005
      - «Ελλάδα – Νομός Λακωνίας», Εκδόσεις Δομή Α.Ε
      - Μανόλης Χατζηδάκης, «Μυστράς», Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 2005
      - Στέλιος Βαρβαρέσος, «Τουρισμός - Οικονομικές Προσεγγίσεις», Εκδόσεις Προπομπός, Αύγουστος 2000
      - Στέλιος Βαρβαρέσος, «Τουρισμός - έννοιες, μεγέθη, δομές», Εκδόσεις Προπομπός, Μάιος 2000
      - Βασίλης Ρούπας, «Τουριστική Γεωγραφία της Ελλάδας», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1997
      - Roger Doswell, «Τουρισμός – Ο ρόλος του αποτελεσματικού μανάτζμεντ», Εκδόσεις Κριτική, Μάρτιος 2002
      - Περικλής Ν. Λύτρας, «Τουριστική Ψυχολογία», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 1993
      - Νίκος Γ. Ηγουμενάκης, «Τουριστικό Μάρκετινγκ», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 1999
      - Νίκος Γ. Ηγουμενάκης, Κώστας Ν. Κραβαρίτης, Περικλής Ν. Λύτρας, «Εισαγωγή στον Τουρισμό», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 1999

Sites

- www.peloponisos.gr
- www.windmillstravel.com
- www.korinthia.net
- www.periandros.gr
- www.gefyra.gr
- www.minenv.gr
- www.aldemarhotels.com
- www.clubhotelloutraki.gr
- www.booking.com
- www.grecotel.gr
- www.sunrise-greece.com
- www.luxurioushotels.net
- www.korinthia.gr
- www.hotelsline.gr
- www.messinia-guide.gr
- www.hellogreece.us
- www.epidavros.gr
- www.achaia.gr
- www.nea.gr
- www.ekalavrita.gr
- www.inarcadia.gr
- www.kastraki.gr
- www.athensinfoguide.com
- www.patrasport.gr
- www.gnto.gr
- www.grhotels.gr
- www.hcaa.gr
- www.skartaekato.gr
- el.wikipedia.org
- www.visitgreece.gr
- www.e-city.gr
- www.express.gr
- www.mani.org
- www.kastriacave.gr
- www.gpo.gr
- www.xylokastro.com
- www.livepedia.gr